

**MEYDANLARIN GÖRSEL VE İŞLEVSEL
YÖNDEN KENT KİMLİĞİNE KATKILARI:
BAKIRKÖY CUMHURİYET MEYDANI VE
EMİNÖNÜ MEYDANI ÖRNEKLERİ**

Nilay ALP

Yüksek Lisans Tezi

**Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Elif Ebru ŞİŞMAN**

2022

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MEYDANLARIN GÖRSEL VE İŞLEVSEL YÖNDEN
KENT KİMLİĞİNE KATKILARI: BAKIRKÖY CUMHURİYET
MEYDANI VE EMİNÖNÜ MEYDANI ÖRNEKLERİ**

Nilay ALP

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Prof. Dr. Elif Ebru ŞİŞMAN

TEKİRDAĞ-2022

Her hakkı saklıdır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MEYDANLARIN GÖRSEL VE İŞLEVSEL YÖNDEN KENT KİMLİĞİNE KATKILARI:
BAKIRKÖY CUMHURİYET MEYDANI VE EMİNÖNÜ MEYDANI ÖRNEKLERİ

Nilay ALP

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Elif Ebru ŞİŞMAN

Bu çalışmada Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve Eminönü Meydanı'nın, peyzaj mimarlığı bakış açısıyla, bulunduğu kent kimliğine görsel ve işlevsel yönden etkisi irdelenerek potansiyelleri ile eksikliklerinin tespit edilmesi ve bulunduğu kent ile kent kimliğine katkı sağlamalarına yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, öncelikle kent, kent kimliği ve meydan kavramları ortaya konulmuş, kent kimliğini ve meydanı oluşturan unsurlar araştırılmıştır. Araştırma alanı olarak seçilen meydanlarda, meydanı oluşturan tüm unsurlar incelenerek analiz edilmiş, bu meydanların bulunduğu kente ve kent kimliğine etki eden tüm özellikleri belirlenmiştir. Sonuç olarak; meydanlarda belirlenen görsel ve işlevsel özellikler toplu olarak bir tabloya aktarılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda her iki meydanın da bulunduğu kente ve kent kimliğine olumlu etkisi olduğu belirlenmiş ve bu meydanlardaki eksik ya da zayıf yönlerin giderilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kent Kimliği, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı, Eminönü Meydanı, Peyzaj mimarlığı

ABSTRACT

MSc. Thesis

CONTRIBUTION OF SQUARES TO URBAN IDENTITY IN VISUAL AND FUNCTIONAL ASPECTS: CASE OF BAKIRKÖY CUMHURİYET SQUARE AND EMİNÖNÜ SQUARE

Nilay ALP

Tekirdağ Namık Kemal University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Elif Ebru ŞİŞMAN

In this study, it is aimed to determine the potentials and deficiencies of Bakırköy Cumhuriyet square and Eminönü square from the perspective of landscape architecture and to develop suggestions for contributing to the identity of the city by observing visual and functional effects to the city identity. Principally, the concept of city, city identity and square were considered and facts that make up city identity and square were investigated. In the squares chosen as the research area, all the elements that make up the square were analyzed and all the features of these squares that affect the city and urban identity were determined. Consequently, the visual and functional features determined in the squares were evaluated by transferring them to the charts collectively. As a result of the evaluation, it has been determined that both squares have a positive effect on the city and city identity. In addition, suggestions have been developed to eliminate the deficiencies in these squares.

Key words: City Identity, Bakırköy Cumhuriyet Square, Eminönü Square, Landscape Architecture

2022, 113 pages

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÇİZELGE DİZİNİ.....	v
ŞEKİL DİZİNİ.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ÖZETLERİ	4
2.1. Kuramsal Temeller	4
2.1.1. Kent kavramı	4
2.1.2. Kent kimliği kavramı.....	5
2.1.3. Meydan kavramı	7
2.1.4. Kent kimliğini oluşturan unsurlar.....	11
2.1.4.1. Çevresel kimlik unsurları.....	11
2.1.4.1.1. Doğal çevre kimlik unsurlar	11
2.1.4.1.2. Yapay çevre kimlik unsurlar	15
2.1.4.2. Toplumsal kimlik unsurları	19
2.1.4.2.1. Sosyo-kültürel kimlik unsurları.....	19
2.1.4.2.2. Sosyo-ekonomik kimlik unsurları	20
2.1.4.2.3. Psikolojik kimlik unsurları	21
2.1.5. Meydanı oluşturan unsurlar	22
2.1.5.1. Sosyo-psikolojik unsurlar	22
2.1.5.2. Fiziksel unsurlar	23
2.1.5.3. Estetik unsurlar	26
2.2. Kaynak Özetleri	34
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	43
3.1. Materyal.....	43
3.1.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı	43
3.1.2. Eminönü Meydanı	48
3.2. Yöntem	52
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	56
4.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Mevcut Durumu.....	56

4.1.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın görsel özellikler bakımından analizi	57
4.1.2. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın işlevsel özellikler bakımından analizi	68
4.2. Eminönü Meydanı Mevcut Durumu	73
4.2.1. Eminönü Meydanı'nın görsel özellikler bakımından analizi.....	75
4.2.2. Eminönü Meydanı'nın işlevsel özellikler bakımından analizi	88
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	94
KAYNAKLAR.....	98
ÖZGEÇMİŞ.....	105

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 2.1. Bir açık mekanın yüksekliğinin genişliğine oranı.....	25
Çizelge 3.1. Yıllara göre Bakırköy ilçe nüfusu	47
Çizelge 3.2. Yıllara göre Fatih ilçe nüfusu.....	52
Çizelge 3.3. Alan çalışmalarında toplanan veriler.....	54
Çizelge 3.4. Alan karşılaştırmalarında kullanmak için oluşturulan parametreler	55
Çizelge 5.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve Eminönü Meydanı'nın karşılaştırılması	94

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 2.1. Kent kimliğini oluşturan unsurlar	11
Şekil 2.2. Tepeler üzerine kurulmuş bir yerleşim olan Mardin kenti	12
Şekil 2.3. Ovada kurulmuş bir yerleşim olan Amasya kenti	13
Şekil 2.4. Rize kent yapılarının eğimli çatıları	14
Şekil 2.5. Mardin kent yapılarının düz çatıları	14
Şekil 2.6. Peri Bacaları/Nevşehir.....	15
Şekil 2.7. Saat Kulesi/İzmir	17
Şekil 2.8. Londra'nın sembolü haline gelmiş kırmızı telefon kulübeleri	18
Şekil 2.9. Özgürlük Anıtı/Amerika Birleşik Devletleri	19
Şekil 2.10. Rotterdam/Hollanda	21
Şekil 2.11. Vandalize edilmiş bir kent mobilyası	22
Şekil 2.12. Meydanı oluşturan unsurlar	22
Şekil 2.13. Lucca kent meydanı/İtalya	24
Şekil 2.14. Plaza Del Torico Kent Meydanı/İspanya	27
Şekil 2.15. Taksim Meydanı-Cumhuriyet Anıtı/İstanbul	30
Şekil 2.16. Concorde Meydanı'nda bulunan su ögesi/Fransa	31
Şekil 2.17. Sultanahmet Meydanı-Alman Çeşmesi/İstanbul	32
Şekil 2.18. Times Meydanı'nda bulunan reklam panoları/ Amerika Bileşik Devletleri	33
Şekil 3.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı.....	44
Şekil 3.2. Bakırköy ilçesi eğim haritası.....	45
Şekil 3.3. Bakırköy ilçesi yükseklik haritası	45
Şekil 3.4. Bakırköy ilçesi jeoloji haritası.....	46
Şekil 3.5. Eminönü Meydanı	48
Şekil 3.6.. Fatih ilçesi eğim haritası.....	49
Şekil 3.7. Fatih ilçesi yükseklik haritası	50
Şekil 3.8. Fatih ilçesi jeoloji haritası	51
Şekil 3.9. Yöntem akış diyagramı	53
Şekil 4.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı sürvey diyagramı ve görseller	57
Şekil 4.2. 1933-1934 Bakırköy Özgürlük Meydanı I	59
Şekil 4.3. 1933-1934 Bakırköy Özgürlük Meydanı II.....	59
Şekil 4.4. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın mekânsal değişim ve evrim süreci.....	60

Şekil 4.5. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan sınırlayıcı elemanlar.....	62
Şekil 4.6. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan bitkilerin genel görünüşleri	63
Şekil 4.7. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan Atatürk Anıtı	64
Şekil 4.8. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan kaskatlı süs havuzu.....	65
Şekil 4.9. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan bank ve çöp kutusu.....	66
Şekil 4.10. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan reklam panosu	66
Şekil 4.11. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan sokak hayvanlarının beslenmeleri için ayrılan bölüm.....	66
Şekil 4.12. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kot farklılığı ve döşeme	68
Şekil 4.13. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı aktivite kullanım diyagramı	68
Şekil 4.14. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın giriş çıkış noktasındaki rampa ve merdivenler	70
Şekil 4.15. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve erişim durumu	70
Şekil 4.16. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na yakın konumda bulunan otopark alanları.....	72
Şekil 4.17. Eminönü Meydanı sürvey diyagramı ve görseller	75
Şekil 4.18. 1890-1900 Eminönü semti	77
Şekil 4.19. 1938 Eminönü Meydanı'nda bulunan Yeni Cami ve çevresi.....	77
Şekil 4.20. Eminönü Meydanı'nın mekânsal değişim ve evrim süreci	78
Şekil 4.21. Eminönü Meydanı'nda kullanılan sınırlayıcı elemanlar	81
Şekil 4.22. Eminönü Meydanı'nda bulunan bitkilerin genel görünüşleri	81
Şekil 4.23. Eminönü Meydanı'nda bulunan Yeni Cami.....	83
Şekil 4.24. Eminönü Meydanı'nda bulunan Mısır Çarşısı	83
Şekil 4.25. Eminönü Meydanı'nda bulunan oturma alanı	84
Şekil 4.26. Eminönü Meydanı'nda bulunan çöp kutusu.....	84
Şekil 4.27. Eminönü Meydanı'nda bulunan atm alanı	85
Şekil 4.28. Eminönü Meydanı'nda bulunan yer altı çöp konteyneri.....	85
Şekil 4.29. Eminönü Meydanı'nda bulunan vandalizme uğramış çöp kutusu	86
Şekil 4.30. Eminönü Meydanı'nda bulunan vandalizme uğramış otopark sınırlayıcı bariyer ..	86
Şekil 4.31. Eminönü Meydanı'nda kullanılan döşeme çeşidi ve meydanda merdiven ile oluşturulan seviye farklılığı.....	87
Şekil 4.32. Eminönü Meydanı'nda amfi ile oluşturulan seviye farklılığı	88
Şekil 4.33. Eminönü Meydanı aktivite kullanım diyagramı.....	89
Şekil 4.34. Eminönü Meydanı ve erişim durumu	90
Şekil 4.35. Eminönü Meydanı'na yakın konumda bulunan otopark alanları	92

TEŞEKKÜR

Meydanların Görsel ve İşlevsel Yönden Kent Kimliğine Katkıları: Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Ve Eminönü Meydanı Örnekleri adlı bu çalışma Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Peyzaj Mimarlığı programında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Lisans eğitim sürecimde yanımda olduğu gibi yüksek lisans eğitim sürecimde de danışmanlığımı üstlenerek yanımda olan, bilgi ve deneyimleriyle çalışmalarına destek olup yön veren ve bu süreçte anlayış ve sabırlarıyla yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Elif Ebru ŞİŞMAN'a (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi) sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca eğitim süreçlerim boyunca her türlü maddi ve manevi desteğini esirgemeyen başta değerli anneme sonrasında tüm aileme, yüksek lisans eğitim sürecim boyunca emeği geçen tüm bölüm hocalarıma ve tüm bölüm çalışanlarına, bu uzun süreçte yanımda olan tüm arkadaşlarıma ve sevgili meslektaşım İpek GAMTURE'ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ocak, 2022

Nilay ALP
Peyzaj Mimarı

1. GİRİŞ

Her geçen gün hızla büyümekte olan kentsel sistem içerisinde kenti tanımlayan en önemli kavram, kamusal dış mekân kavramıdır. Geçmişten bu yana olan süreçler içerisinde kentler birçok yönden gelişim ve değişim göstermiştir. Kentlerin göstermiş olduğu bu gelişim ve değişimlere rağmen kentlerde bulunan meydanlar, bulunduğu kentin hem kültürünü hem de kimliğini göstermedeki en önemli kamusal dış mekânlar olarak varlıklarını sürdürmeye devam etmiştir.

Meydanlar, bulunduğu kentlerde odak noktaları olarak bilinen ve kullanımı yoğun olan mekânlardan biridir. Kullanımının yoğun olması nedeniyle, kullanıcılar arasındaki iletişimin artmasını sağlayan bu alanlar, kentin çevresel ve toplumsal kentsel kimlik unsurlarının büyük bir bölümünü sergileyen mekânlardır.

Göçlere bağlı nüfus artışı ve gelişen teknoloji sonucu yaşam kalitesindeki artış beraberinde plansız kentleşme gibi büyük bir sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Plansız kentleşme ve bunun gibi sorunlara hem zaman hem de maliyet yönünden kazanma amacı taşıyan benzer çözümler bulunmuş, bulunan benzer çözümler ise sorunun çözümünü sağlayabilse bile başka bir sorun olan birbirine benzeyen, tek düze ve kimliksiz kentlerin oluşmasına neden olmuştur. Birbirine benzemeye başlayan kentlerdeki temel farkı ise kentlerin odak noktaları olarak bilinen, kullanıcılarının birçok ihtiyacına cevap verebilen, kimlik unsurlarının büyük ölçüde sergilendiği kamusal dış mekânlardan biri olan meydanlar oluşturmaktadır. Meydanların sahip olduğu özelliklerin doğru şekilde değerlendirilmesi ve korunması oldukça önemlidir. Çünkü meydanlar doğru şekilde değerlendirilir ve korunursa buldukları kentlerin simgesi olarak kent kimliğine olumlu yönde katkı sağlayan mekânlar haline gelebilir, kente kazandırdığı olumlu özellikler sayesinde diğer kentlerden ayırt edilebilir.

Tez çalışması kapsamında; Giriş bölümünde çalışmaya dair genel bir giriş yapıldıktan sonra çalışmanın amacı ve önemi açıklanmış, çalışmada kullanılan tüm kaynakların özetleri verilmiştir. İkinci bölüm olan Kuramsal Temeller bölümünde kent, kent kimliği ve meydan kavramları ile ilgili literatür taramaları yapılmış ve elde edilen veriler özetlenmiştir. Özetlenen verilerin ardından kent kimliğini ve meydanı oluşturan unsurlar üçüncü bölümde ele alınmıştır. Bu bölümde kent kimliğini oluşturan unsurlar çevresel kimlik unsurları ve toplumsal kimlik unsurları olmak üzere iki başlık altında incelenirken, meydanı oluşturan unsurlar sosyopsikolojik unsurlar, fiziksel unsurlar ve estetik unsurlar olmak üzere üç başlık altında

incelenmiştir. Araştırma alanları olarak seçilen Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ile Eminönü Meydanı'nın sahip oldukları doğal, kültürel yapıya ilişkin etütler ve görsel peyzaj etütleri ile ilgili elde edilen veriler ve bunların hangi yöntemlerle yapılacağı dördüncü bölüm olan Materyal ve Yöntem bölümünde açıklanmıştır. Beşinci bölüm olan Araştırma Bulguları ve Tartışma bölümünde, seçilen meydanların mevcut durumları ortaya konarak belirlenen parametreler doğrultusunda analizleri yapılmıştır. Son bölüm olan Değerlendirme ve Sonuç bölümünde ise meydanlar için yapılan analizler tek bir tabloya aktarılarak birlikte değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda meydanlar arasında ne gibi benzerlik ve farklılıkların olduğu belirlenmiş, meydanların mevcut potansiyelleriyle kent kimliğine olan görsel ve işlevsel katkısı ortaya konulmuş, öneriler geliştirilmiştir.

Geçmişten bu yana olan tüm zaman dilimlerine bakıldığında yaygın olarak kullanılan kentsel açık alanlardan en etkili olanının meydanlar olduğu görülmektedir.

Meydanlar, hem kentlerin odak noktaları hem de kentlerdeki kullanım yoğunluğunun en yüksek olduğu kamusal dış mekânlardır (Kır, 2009). Ayrıca meydanlar, antik dönemden Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar buldukları kentlerin temel öğeleri olmaları nedeniyle kent kültürünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Özer ve Ayten, 2005). Kentlerdeki odak noktaları olmaları, yoğun kullanıma sahip olmaları, buldukları kentlerin temel öğeleri olmaları meydanları önemli yapan özelliklerden bazılarıdır.

Çarpık kentleşme sonucu giderek birbirine benzeyen, sıradanlaşan, kimliksizleşen kentler içinde kimlik öğelerinin büyük ölçüde sergilendiği mekânlar olan meydanların özelliklerinin doğru şekilde değerlendirilmesi ve bu özelliklerin korunarak kent simgesi haline getirilmesi kimliksizleşen kentlere kimlik kazandırma yollarındandır (Kır, 2009). 2 Eylül 2005 tarihinde Hürriyet Gazetesi tarafından seçilen Türkiye'nin en güzel on meydanının ortak özelliği Cumhuriyetin ilk dönemlerinde planlanan meydanlar olmalarıdır (Özer ve Ayten, 2005). Ayrıca seçilen bu on meydanın bir diğer ortak özelliği ise buldukları kente kimlik kazandırmalarıdır.

Bu bağlamda bu çalışma; İstanbul'un en eski meydanlarından olan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve Eminönü Meydanı'nın mevcut potansiyelleriyle kent kimliğine olan görsel ve işlevsel katkısını analizler ile karşılaştırmalı olarak ortaya konulması ve öneriler geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Geçmişten günümüze kadar olan süreçler içerisinde meydan kavramını tanımlamak amacıyla kullanılan ifadelere bakıldığında bazı noktalarda farklılıklar olmasına rağmen hepsinin özünde benzer anlatımlar içerdiği görülmektedir (Taşkın, 2019). Ancak genel olarak meydan; kullanıcılarda aidiyet bağlarının oluştuğu, sosyal yaşamın paylaşıldığı, kentsel bilincin geliştiği, bulunduğu kentin sosyal kimliği ile ilgili kriterleri açısından korunması gereken oldukça önemli mekânlar olarak tanımlanmaktadır (Acarlı, 2017). Kent kimliği ise; birçok bileşenin birleşmesi sonucunda çeşitli anlamlar bütünü oluşturmuş ve bir kentin diğer tüm kentlerden farklı olmasını sağlayan özelliklerin tümüdür (Özbey, 2020). Meydanlar, bulunduğu kentin kent kimliğini bir diğer deyişle kent kültürünü gösteren en önemli kamusal dış mekânları oluşturmaktadır (Kır, 2009).

Günümüzde hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, motorlu taşıt sayısının ve kullanımının artması gibi nedenler mevcut kentsel kamusal alanların fonksiyonlarının kaybedilmesine, yeni yapılacak olan kentsel kamusal alanların ise oluşmamasına neden olmuştur (Çavdarlı, 2019). Bu sorunların tümüne çözüm bulmak ve hem zaman hem de maliyetten kazanmak için yapılan uygulamalar benzer sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu benzer sonuçlar kentin fiziksel yapısını etkilediği gibi toplumsal yaşamı da etkilemiştir. Sonuç olarak ise birbirine benzeyen yani birbirinden hiçbir farkı olmayıp sıradanlaşmış, mevcut potansiyellerini ise kent kimliğine aktaramayıp kimliksiz kentler olarak adlandırılan kendine ait kentsel kimlik bileşenleri deformasyona uğramış kentler meydana gelmiştir (Kır, 2009). Meydanların hem yaya kullanımını gerekli ölçüde gerçekleştirebilmeleri hem de kentsel yaşama ve kent kimliğine katkı sağlayabilmeleri için niteliklerinin belirlenmesi, belirlenen niteliklerinin mevcut alanlarda, yeni uygulamalarda desteklenmesi gerekmektedir (Çavdarlı, 2019).

Bu bağlamda çalışmanın amacı; Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve Eminönü Meydanı'nın mevcut potansiyelleriyle kent kimliğine olan görsel ve işlevsel katkısını ortaya koyarak, meydanların birbirleriyle karşılaştırmalı olarak potansiyellerini, sorun ve eksiklerini tespit etmek, buldukları kente ve kentin kent kimliğine katkı sağlayabilecek öneriler geliştirmektir.

2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ÖZETLERİ

2.1. Kuramsal Temeller

2.1.1. Kent Kavramı

Nüfusun belirli bir büyüklüğe ulaştığı, tarım dışı ekonomik faaliyetlerin yapıldığı yerleşim yerleridir.

Bireyler için rahat ve konforlu yaşam imkanları sunan önemli yaşam alanlarına kent denilmektedir (Bekar ve İsmailoğlu, 2018).

Kent; doğal yapı elemanları ile bulunduğu toplumsal yapının birleşiminden oluşan, mal ve hizmet üretiminin ağırlıkta olduğu yerleşim birimleridir (Göncü, 2007).

Kentsel yaşam ile yapay çevrenin bir bütün olarak birleşerek, doğal çevreye hâkim olduğu mekânlara kent denilmektedir. Kent hem tek başına mekânsal bir bütünden hem de mekânsal birimlerden oluşan bir bütünü de kapsamaktadır (Öztürk, 2007).

Hasol (1988) tarafından bildirildiğine göre; her yerleşim birimi bir kent değildir. Bir yerleşim biriminin kent sayılabilmesi için bazı kriterler gerekmektedir. Bu kriterler; yoğunluğun tarım dışındaki üretimlerde olması, üretim araçları ile nüfusun bu bölgede artması, farklı olmaları ve bütün olarak yaşamalarıdır (Göncü, 2007).

Tüm yerleşme birimleri kendi sınırları dâhilinde çeşitli doğal özellikler, coğrafi konum ve tarihsel süreçlere bağlı olarak gelişen evrimlere göre kendi karakteristik özelliklerini oluşturmaktadır. Oluşturulan bu karakteristik özellikler kullanıcıların ekledikleri ile artmakta ve yasalar, yaşama biçimleri, ekonomik faaliyetler, yönetim biçimi, sosyal ve siyasal yapı ile farklı alanlara yansımaktadır. İlk yerleşim birimlerine bakıldığı zaman yapılan yer seçimlerinin verimli vadilere olduğu görülmektedir. Bunun nedeni uygun doğal çevre verilerinin önemli ölçüde bir çekim yaratmış olmasıdır. Yani bir çekim yaratması nedeni ile sürekli olarak yerleşme yeri olarak seçilen bir yer, çevresi içinde bir merkez çekim noktası oluşturduğunda ve geliştirdiğinde burada kent meydana gelmektedir (Çöl, 1998).

Dinamik bir yapıya sahip olan kentler; değişikliğin gerçekleşebileceği bir alanı temsil etmektedir (Suher ve ark, 2004).

Doğası ve yapılaşması ile bir bütün olarak yaşayan yerleşimler olarak bilinen kentler; doğal ve yapay unsurların sürekli etkileşimde olması sonucunda birinin diğerine göre eksik/fazla olması ya da eşit olup birlikte bir bütün oluşturmaları ile kent yaşamına ve kent peyzajına yansımaktadır. Her kentin belirli noktalardan panoramik görünümüleri, silüetleri ve peyzajı, o kentin imajındaki en etkili oluşumları meydana getirmektedir. Kentler kuruluş ve gelişme gibi faktörlere göre yapılaşmanın yoğun olması, tarihi dokunun zengin olması ve önemli coğrafi ve jeolojik yapılara sahip olması gibi farklı karakteristik yapılar taşımaktadır. Aynı zamanda bu karakteristik yapılara paralel olarak kentler; sanayi kenti, turizm kenti vb. gibi belirli temel fonksiyonları ağırlıklı kimlikler olarak benimseyerek kendilerine ait bir imaj meydana getirmektedirler (Karagüler ve Korgavuş, 2014).

2.1.2. Kent Kimliği Kavramı

Geçmişin tarihsel, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı ile şekillenmiş, kent imajını doğrudan etkileyen, her kentte benzer özellikler bulundurabilmesine rağmen mutlaka kendine has yaklaşımları olan, kentin var olma nedeni sayılan kent kullanıcılarından etkilenen, geçmiş ile günümüzü bir olarak düşünebilen, her daim gelişen ve sürekliliği olan sisteme kent kimliği denilmektedir (Kır, 2009).

Tekeli (1990) tarafından bildirildiğine göre; kent kimliği çeşitli süreçler içerisinde birbirinden farklı katmanların birbirleriyle hem uyumlu hem de anlamlı bir bütün meydana getirmesi olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2017).

Tekeli (1991) tarafından bildirildiğine göre; başka bir tanımıyla kent kimliği; o kentte yaşayanların, yaşadıkları yerde gördükleri anlam ya da değerler kümelerinin bütünüdür (Taşçıoğlu, 2018).

Kent kimliği; bir kentin uzun süreçler sonucunda insanlar üzerinde oluşturduğu düşünce ve değerlerin toplamıdır.

Kentsel kimlik tanımı bir örnek ile açıklanacak olursa; nereye seyahat edildiği bilinmeden ve gözler kapalı bir şekilde seyahat edildiği varsayıldığında, seyahat sonunda nereye gelindiği söyleyebiliyorsa o şehrin bir kimliği var demektir. Yani gözler açıldığında karşıda Ayasofya görülüyorsa İstanbul'da olduğunu anlaşılmaması İstanbul'un bir kent kimliği olduğunu göstergesidir. Ancak gözler açıldığında karşıda Ayasofya değil de benzerlerinin pek çok ilde görüldüğü artık sıradanlaşan alışveriş merkezlerinden birinin görüldüğü varsayılır ise

bu nerede olunduğunun anlaşılması için yeterli olmayacaktır. Çünkü görülmüş olan alışveriş merkezi kent hafızasında bir yer edinmemiştir. Bu nedenle bulunduğu kente bir kentsel kimlik kazandırmamaktır (Oğurlu, 2014).

Gelişen ve değişen kentler sonucunda ortaya çıkan kentleşme ile birlikte kentlerin tekrar incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Tekrar incelenme sırasında kentlerin hangi kriterlerde değerlendirileceğinin ise bir sorun olduğu fark edilmiştir. Bu nedenle her kenti ya da her yerleşim bölgesini birbirinden ayıracak temel farklılıklar bulma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Farklılıklar ortaya çıktıkça hem kent kimlikleri oluşmaya başlamış hem de kentler ve yerleşim bölgeleri kendi kimlik özelliklerine göre yeniden yapılanmaya başlamıştır (Çöl, 1998).

Kentlerin kimlik kazanması, çevrenin etkileri ve etkileşimleri ile mümkündür (Suher ve ark, 2004).

Bir kenti diğer tüm kentlerden farklı kılan en önemli unsur o kentin yalnızca kendine ait bir karakteri olmasıdır. Karakter; ortaya çıktığı coğrafyadan, bu coğrafyada yaşayan kullanıcılara kadar uzanan geniş bir yelpaze içinde zamanla değişip, gelişerek bulunduğu kentin etiketini oluşturur. Bu etiket bulunduğu kentin kent kimliğidir ve üzerinde yalnızca bulunduğu kenti tanımlayan ibareleri barındırır. Herhangi bir kente ilk kez gittiğimizde algıladığımız ya da bir süre sonra hafızamızda oluşan izler bu etiketlerde yazan ibarelerin toplamıdır (İlgar, 2008).

Kimliği olan kentlerin buldukları toplumlara sağladığı çeşitli katkılar aşağıdaki gibi özetlenmektedir (Demir, 2006).

- Kentin diğer kentlere göre daha tanınabilir olmasını sağlamaktır.
- Kent kimliğine uygun bir büyüme modeli geliştirmektir.
- Kent kimliğine olumsuz etki edecek kullanımlar baştan onaylanmamaktadır.
- Toplumsal duyarlılık kent kimliği doğrultusunda artmaktadır.
- Yapılması planlanan yatırımlarda nitelik ve uygunluk aranmaktadır.
- Kentsel kaynakların kullanımı kent kimliği doğrultusunda gelişmektedir.

Kent kimliğinin yapısı dinamik olduğu için değişmeme gibi bir durum söz konusu değildir. Bu durumun nedeni kent kimliğini etkileyen unsurlardan olan fiziksel ve sosyal süreçlerde gizlidir. Kentler, günümüzde artmakta olan doğal afetler, savaşlar, küresel ısınma gibi tehditler sonucunda fiziksel yönde değişim göstermektedir. Bu değişimlerle birlikte kent

kimliği de aynı yönde etkilenmektedir. Ayrıca yapılan planlama ve tasarım çalışmaları da kentlerde fiziksel yönde değişim oluştururken kent kimliklerini de değiştirip dönüştürmektedir (Uçkaç, 2006).

Ulu ve Karakoç (2004) tarafından bildirildiğine göre; uzun zamanlar sonucu oluşan ve kent ruhunu yansıtan kent kimliği; kent kullanıcıları için yalnızca içinde yaşanılan evre ya da çeşitli etkinliklerin yapıldığı, kazanç sağladıkları alanlar ise yani kent kullanıcıları için araçsal nitelikler dışında bir anlam ifade etmiyor ise o kentin kimliğinden değil kimliksizliğinden söz edilir (Acarlı, 2017).

Kent kimliği; durağan olmayan yani sürekli olarak gelişme ve değişme gösteren, yenilenebilir olduğu gibi bozulabilir de olan, bir sabitliği olmayan dinamik bir oluşumdur. Bir kente ait olan kent kimliğini o kentin bozması mümkün değildir, kent kimliğini yalnızca insan eliyle yapılan dışsal etkenler ile bozulmaktadır. Bu nedenle kent kimliği ile kentsel mekân ve kentsel kùltür oldukça yakın bir ilişki içindedir (Kaypak, 2010).

Ektiren (2017) tarafından bildirildiğine göre; kent kimliğinin kullanıcılar üzerindeki etkilerinin çoğunlukla aynı olması her kullanıcıda aynı etkinin oluştuğu anlamına gelmemektedir. Kentteki kullanıcıların tümünün birbirlerinden farklı olan duygu ve düşünceleri sayesinde kent kimliği her kullanıcı üzerinde farklı etkiler oluşmasına, her kullanıcı için farklı çağrışımlar yapmasına ve farklı algılar meydana gelmesine neden olmaktadır. Bu durum kent imgesi olarak adlandırılan toplumsal nitelikler taşıyan bireysel karaktere dönüşümü sağlamaktadır. Kent imgelerinin oluşumu ise, kullanıcıların kente ait parçalar ile birbirinden farklı olan algıların birleşmesi şeklinde olmaktadır (Sönmez, 2019).

2.1.3. Meydan Kavramı

“Platea” kelimesinden meydana gelen ve Latince de açık yer anlamında kullanılan meydan, Türkçede boşluk ve açıklık anlamlarına çevrilmiş olup geniş ve yapılaşmanın olmadığı alanı ifade etmektedir (Durak, 2018).

Lynch (1960); Krier (1984); Kılıç (2001) tarafından bildirildiğine göre; belirli bir sistem içinde hareket etme zorunluluğu bulundurmayan, kullanıcılarda durma isteği uyandırıp buluşma noktası olarak kullanılan, toplu olarak yapılabilecek birçok aktiviteye imkân sağlayan, cadde ve sokaklar ile kentin tümü arasındaki ilişkiyi kuran kamusal açık alanlar kent meydanlarıdır (Tırnakçı, 2020).

Kurumsal anlamda tanımı yapıldığında meydan; gelişimini ana cadde ile yolların kesiştiği noktalarda gösteren, bulunduğu kentteki kent kullanıcılarının birçok sosyal ihtiyacını karşılayan açık mekânlar olarak tanımlanmaktadır (Işık, 2013). Kentsel dokunun odak noktası olarak tanımlanan meydanlar, kentlerde toplanma görevi taşımaktadır. Bu sebeple meydanlar, kent halkı ile kente bir süreliğine uğrayan kişilerin birbirleriyle ve kent ile iletişimde olmasına katkı sağlamaktadır. Tüm kent halkına eşit şekilde kullanım imkânı sağlayan meydanlar, birçok etkinlik için ortak bir platform oluşturmaktadır (Türkün Dostoğlu, 2007).

Meydan; sınırları doğal ve yapay çevre elemanlarıyla oluşturulmuş, kentlerde yoğun olarak kullanılarak kent yaşamını canlandıran açık alanlardır.

Başka bir tanımla meydan; çevresinde anıtsal, tarihi ya da estetik özellikte yapıların bulunduğu, kısmen kapalı olan mekânlardır (Taşçı, 2014).

Çevresinde çeşitli özelliklerde yapıların bulunduğu meydanlar, kent içinde yer alan ve tavanı gökyüzü olan odalar olarak tanımlanabilmektedir. Kentsel dokunun üst ölçekte okunması kamusal açık alan olan meydanların tanımlarının yapılması için gereklidir. Kentsel dokunun pozitif öğelerini tanımlayan binalar ile kentsel dokunun negatif öğelerini tanımlayan dış mekânlar kentlerin fiziksel yapısını oluşturmaktadır. Kentsel dokunun negatif öğeleri yani çevresi binalar tarafından sınırlandırılmış dış mekânlar, kentsel mekân olarak adlandırılır ve bu adlandırma içinde sert ya da yumuşak olmak üzere iki farklı niteliği barındırmaktadır. Bu niteliklerden sert olanları tanımlayanlar meydan ve sokaklar olup genelde çeşitli aktiviteler için toplanma amacı taşırken, yumuşak olanları tanımlayanlar ise park ve bahçeler olup genellikle doğal dokunun hakim olduğu, rekreasyon amaçlı kullanılan kentsel mekanları oluşturmaktadır (Türkün Dostoğlu, 2007).

Marcus ve Francis (1998) tarafından bildirildiğine göre; günümüzdeki tanımı ile meydan, sert zeminin baskın olarak kullanıldığı ve araçların alana dâhil edilmediği, halkın kullanımına açık olan mekânlardır. Günümüz tanımı yapılan meydanların en çok kullanım amaçlarını ise gezinmek, oturmak, izlemek ve yemek yemek oluşturmaktadır (Önder ve Aklanoğlu, 2002).

İnsanların toplumsal yaşama geçmesi ile birlikte temel yaşam gereksinimleri artmış ve farklı çözüm yolu arayışları başlamıştır. Bu çözüm yolu arayışları yaşam alanlarını değiştirip geliştirirken bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Yaşamsal kaynaklara yakın olan yerlere yapılan yerleşimler nedeniyle o bölgelerde nüfus artmaya, beklentiler yükselmeye başlamış ve

bunun sonucunda çok katlı yerleşimler, ulaşım aksları vb. gibi kavramlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu gereksinimlerin tümünün karşılanması için bulunan çözümler ile birlikte yerleşim alanları daha kalabalık bir hal almıştır. Kalabalıklaşan bu alanlarda insanların çeşitli sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, siyasi, toplumsal ve politik hareketlere katkı sağlayabilecekleri alanlar, boşluklar yani meydanlar oluşmaya başlamıştır (Pehlivan, 2018).

Türk kentlerinde ise meydanlar, meydana aktarılan pazar yeri, bayram yeri gibi çeşitli işlevsel özellikler ile kentte meydana gelen gelişmeler sonucunda oluşmuştur. Türk kentlerinde oluşan bu meydanlar, kesinlikle bir gösteriş amacı taşımayıp, kullanıcılar için işlevsel olan bir alanı oluşturmaktadır (Gültekin, 1996).

Modern kent planlamasına göre; yapılar arasında kalmış mimari boşluklardan çok kentin yoğun geçen günlük temposundan sonra kent kullanıcılarının dinleneceği, sosyal ihtiyaçlarını karşılayabileceği, psikolojik açıdan rahatlayıp rahat nefes alabileceği mekânlar olarak bilinen meydanlar, kentlerde kent kullanıcılarına serbest hareket etme imkânı sunan, yollar ve yapılar kadar gerekli mimari öğelerden biridir (Kır, 2009).

Kentlerin sahip olduğu geçmişin anlaşılmasında meydanlar oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Bekar ve İsmailoğlu, 2018).

Kent kullanıcılarının sosyal hayata katılımına yardımcı olan meydanlar; bulunduğu kentin kültürel özellikleri ile tarihi geçmişinin anlaşılmasında, kent kimliklerinin belirlenmesinde ve nitelikli, özgün kentlerin oluşmasında etkili olmaktadır. Aynı zamanda meydanlar; bulunduğu kentin fiziksel, sosyal, kültürel ve tarihsel tüm bağlamlarında bir bütünü oluşturmaktadır. Bu sebeple meydan olarak seçilip kullanılan alanlarda çoğunlukla o kente ait simgeler yer almaktadır (Demirel, 2008). Bu simgeler genellikle odak noktası oldukları için, buldukları alanları kullanıcılar için ilgi çekici hale getirip, buldukları alanın aktifliğinin artmasını sağlamaktadır.

Meydanlar, kullanıcıların açık alanlarda büyük gruplar halinde bir araya gelmesi amacıyla düzenlenmektedir (Aslan, 2006).

Zucker (1959) meydanları aşağıdaki gibi beş ana grupta sınırlandırmaktadır (Tırnakçı, 2020).

- Mekânın tümünü kapsayan kapalı meydanlar
- Herhangi bir yapının odak noktasını oluşturduğu baskın meydanlar

- Oluşumunu bir çekirdek çevresinde gösteren merkezi meydanlar
- Farklı özellik ve işlevdeki yapıların oluşturduğu grup meydanlar
- Alan sınırının net olmadığı amorf meydanlar

Kapalı meydan: Meydanın tüm hatları çoğunlukla dikdörtgen, kare, çember gibi düzenli şekiller ile oluşmaktadır. Meydanın çevresinde genel olarak birbirine benzeyen yapılar yer almaktadır. Bu yapılar belirli aralıklarla tekrarlanmaktadır. Ancak bu tekrara rağmen yapılar arasında bir monotonluk söz konusu olmayıp aksine benzerliğin getirdiği bir uyum bulunmaktadır (Ağar, 2019).

Baskın meydan (Üstün meydan): Moughtin (1992) tarafından bildirildiğine göre; açık bir mekânın bir ya da birden fazla yapı grubuna yönelmesi ve çevrede bulunan diğer tüm yapıların ise bu yapı veya yapılarla ilişkilendirilmesi sonucu oluşan meydanlardır. Eski meydanların birçoğunun kiliseye hizmet edecek şekilde olduğu, yani kilise giriş ve çıkışı sonrası toplanma ya da vaaz alanı olarak kullanılacak şekilde olduğu bilinmektedir. Ana yolun kilise yönünde yönlendirildiği ve bu yolun çoğunlukla heykeller ya da sokak mobilyalarıyla vurgulandığı görülmektedir (Durak, 2018).

Merkezi meydan (Merkezsiz meydan): Etrafi çeşitli yapılar ile çevrelenerek kapatılmış olan bir meydanın içerisinde bulunan dikey yönlü vurgu elemanının yer alıyor olması merkezi meydanı oluşturmaktadır (Altınçekiç, 2000).

Grup meydan: Meydanlardaki tüm objeler bireysel olabileceği gibi bir grup içerisinde de var olabilmektedir. Birbirinden farklı biçim ve büyüklükteki meydanlar aynı yönde sıralanabildiği gibi küçük meydan büyük meydana da açılabilen ya da farklı şekil ve boyutlardaki üç ve daha fazla sayıdaki meydanlar tek bir yapıyı da çevreleyebilmektedir (Işık, 2013).

Amorf meydan: Sınırsız bir hacminin olduğu algılanan amorf meydanlar; yapılan meydan tanımlarından çok çeşitli özellikleri nedeniyle meydan olarak tanımlanamayan kentsel açık mekânlardan birini oluşturmaktadır. Meydandaki bulunan baskın olan kusurları, düzensiz biçimlerinin meydana getirdiği organik mimarideki çeşitlilik kapatmaktadır (Aykurt, 2010).

2.1.4. Kent Kimliğini Oluşturan Unsurlar

Kent kimliğini oluşturan unsurlar Deniz, 2004; Birlik, 2006; Göncü, 2007; Arabulan, 2008; Kır, 2009; Acarlı, 2017; Taşçıoğlu, 2018; Çavdarlı, 2019; Özbey, 2020'den yararlanılarak şekil 3.1.'de verilmiştir.

Şekil 2.1. Kent kimliğini oluşturan unsurlar

2.1.4.1. Çevresel kimlik unsurları

Çevresel kimlik unsurları; doğal ve yapay olmak üzere iki farklı başlık altında incelenmektedir.

2.1.4.1.1. Doğal çevre kimlik unsurları

Ocakçı (1993) tarafından bildirildiğine göre; bir kentin kuruluşundaki temel etkeni doğal çevre koşulları oluşturmaktadır. Kente ait konum, topoğrafik durum, iklim koşulları, bitki örtüsü vb. gibi doğal çevre koşulları o kenti diğer kentlerden ayırırken aynı zamanda kenti özgün kılarak kimlik kazanmasını da sağlamaktadır (Deniz, 2004).

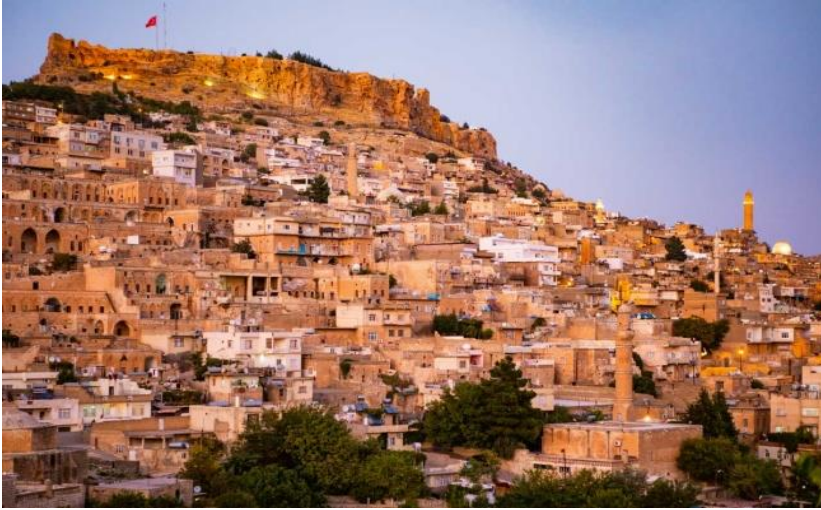
Doğal çevre kimlik unsurları; coğrafik oluşumlar ve topoğrafik özellikler, iklim ve bitki örtüsü özellikleri, jeolojik yapı etkisi olmak üzere üç farklı grup altında incelenmektedir (Deniz, 2004).

Topoğrafik özellikler ve coğrafi oluşumlar

Kent sahip olduğu topoğrafik özelliklere göre kimlik kazanır. Kentin kurulduğu ve geliştiği yer dokusunun özellikleri hem yerleşim hem de bina ölçeğinde kenti etkiler. Yerleşim biçimleri yerleşmenin bulunduğu arazinin durumuna göre farklılıklar gösterir. İstanbul kenti gibi tepeler üzerine kurulmuş yerleşimler ile Konya kenti gibi düz ovalar üzerinde oluşmuş yerleşimlerin karakterlerinin birbirlerinden farklı olduğunun görülmesi bu duruma örnek olarak verilebilir. Örnekteki iki kentteki yerleşim dokularının kent kimliklerine etkileride birbirinden farklıdır (Arabulan, 2008).

Bu duruma verilebilecek örneklerden biride Mardin ve Amasya kentleridir. Mardin kenti tepeler üzerinde oluşturulmuş bir yerleşim alanıyken, Amasya kenti düz ovalar üzerinde oluşturulmuş bir yerleşim alanıdır. Şekil 2.2.'de tepeler üzerine kurulmuş bir yerleşim olan Mardin kenti ve Şekil 2.3.'te düz ovalar üzerinde oluşmuş bir yerleşim olan Amasya kenti gösterilmiştir.

Göl, akarsu, vadi gibi coğrafi oluşumlar ise topoğrafik özellikler gibi kent kimliğine katkıda bulunmaktadır (Arabulan, 2008).

Şekil 2.2. Tepeler üzerine kurulmuş bir yerleşim olan Mardin kenti (URL1)

Şekil 2.3. Ovada kurulmuş bir yerleşim olan Amasya kenti (URL2)

İklim ve bitki örtüsü özellikleri

İklimsel verilerin tümü, kentte yaşayan kişilerin günlük hayatını doğrudan etkilemektedir.

Atmosferik olaylar zaman içerisinde bulunduğu kent ile bir bütün haline gelerek bölgesel farklılıklara sebep olmaktadır. Mekân ölçeğinde sıcak ve soğuk kuşak iklim bölgeleri kapalı ve yoğunken, ılıman kuşak iklim bölgelerinin açık ve az yoğun bir organizasyona sahip olması bu duruma örnek olarak verilebilir. Yağış alan bölgelerdeki yapıların çatılarının eğimli, yağış almayan bölgelerdeki yapıların çatılarının ise düz olması bu durum için başka bir örnektir (Birlik, 2006).

Şekil 2.4'te yağış alan bölge olan Rize kent yapılarının eğimli çatıları ve Şekil 2.5'te yağış almayan bölge olan Mardin kent yapılarının düz çatıları gösterilmiştir.

Bitki örtüleri doku, renk, yükseklik gibi özelliklerinin dağılımıyla kent kimliğine katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple her kentin vejetasyonu birbirinden farklı bir ortam oluşturur. Ancak kent içlerinde doğal bitki örtülerine oldukça az rastlanmaktadır (Birlik, 2006).

Doğal bitki örtüsüne az rastlanan kentlerde, kent kimlikleri olumsuz yönde etkilenmektedir.

Şekil 2.4. Rize kent yapılarının eğimli çatıları (URL3)

Şekil 2.5. Mardin kent yapılarının düz çatıları (URL4)

Jeolojik yapı etkisi

Kentlerin genelinde kullanılan yapı malzemeleri ile kent silüetleri kentlerin jeolojik yapısından etkilenmektedir. Bulunduğu kentteki yapıların boyutlarını ve yüksekliklerini etkileyen en önemli faktör olan jeolojik yapı kent silüetini ve kent kimliğini farklılaştırmaktadır (Kır, 2009).

Morfolojik özellikleri sayesinde jeolojik oluşumlardan bazıları görsel ve eğitsel yönden bulunduğu kentin turistik çekim merkezi olmasını sağlarken, bazı jeolojik oluşumlar da çeşitli doğal afetler sonucu büyük hasarlara hatta büyük kayıplara neden olmaktadır (Birlik, 2006).

Şekil 2.6.'da Nevşehir'de bulunan ve bulunduğu kentin turistik merkezi olmasını sağlayan jeolojik oluşumlardan biri olan Peri Bacaları gösterilmiştir.

Şekil 2.6. Peri Bacaları/Nevşehir (URL5)

2.1.4.1.2. Yapay çevre kimlik unsurları

Yapay çevre; insanların çevreyle etkileşimi sonucu meydana getirdiği ve yapılarının birçoğunun korunma amaçlı olduğu çevre türüdür (Arabulan, 2008).

Kentler, insanların şekillendirdiği ve kendi kültürleri ile birleştirdiği yapay çevrelere bir örnektir (Deniz, 2004).

Yapay çevre kimlik unsurları yerleşim ölçeğinde, donatı ölçeğinde, sembol olmuş elemanlar ölçeğinde olmak üzere üç farklı grup altında incelenmektedir (Arabulan, 2008).

Yerleşim ölçeğindeki yapay çevre kimlik unsurları

Yapıların farklı biçim ve amaçlarda arazi üzerine konumlanmasından meydana gelmektedir (caddeler, sokaklar, meydanlar, açık alanlar, yerleşim bölgeleri...) (Deniz, 2004).

Yollar: Alışıldığı gibi izlenen, kimi zamanda taşıyıcı görevini üstlenen uzun kanallardır. Yollar; sokaklar, kaldırımlar, transit hatlar ya da demir yollarından herhangi biri olabilir. Kullanıcılar için görüntüde oldukça baskın unsurları oluşturmaktadır. Yolların üzerinde hareket eden kullanıcılar, yol boyunca diğer çevresel unsurları birbiriyle ilişkilendirme imkânı bulmaktadır (Taşçıoğlu, 2018).

Yollar; bir noktadan diğere bir noktaya ulaşmak için gereken mesafeyi bağlayıcı ve birleştirici göreve sahiptirler.

Yapılar (kentsel doluluklar): Kortan (1996) tarafından bildirildiğine göre; bulunduğu toplumun yönetim şekli, ideolojisi gibi özellikleri ifade etme görevi taşırlar. Bu görevleri sayesinde hem mimari hem de siyasi rejimin kimliğinin anlatılmasında araç ve amaç olarak kullanılırlar. Son yıllarda uygun belediye yapıları, adliye sarayları vb. gibi mimari yapılar pratik işlevlerine ek olarak kent içindeki psikolojik işlevleri de karşılayarak önemli yapıların simgesel kimliklerinin belirlenmesini sağlamaktadır (İlgar, 2008).

Yapılar, yolları çevreleyerek yolların bir forma sahip olmasını sağlamaktadır.

Açık alanlar (kentsel boşluklar): Kent içindeki açık alanları meydanlar, yeşil alanlar, avlular, yaya bölgeleri vb. oluşturmaktadır. Kentin en aktif olduğu ve kullanıcılarla en çok iletişim kurduğu mekânlar açık alanlardır. Açık alanlar hem kurgulanışları hem de içerisinde kullanılan öğeler ile kent kullanıcılarına birçok mesaj verirken kent kimliğini de etkilemektedir (Uçkaç, 2006).

Bölgeler: Mahalle, bölge ya da ortak özelliğe sahip olan kentin bir bölümüne yerleşim bölgesi denilmektedir. Yerleşim bölgeleri kentin en önemli elemanlarını oluşturmaktadır. Kent içinde gösterdikleri faaliyetlere göre ticaret bölgesi, konut bölgesi vb. şekillerde adlandırılmaktadır. Yerleşim bölgelerinin hem kendi içlerindeki hem de birebirleriyle olan etkileşimleri kentin fiziksel yapısı ile kimliğinin oluşumunda önemli bir role sahiptir (Arabulan, 2008).

Sınırlar: Lynch (1960) tarafından bildirildiğine göre; birçok kullanıcı için organize edici donanımına sahip olan sınırlar yollar kadar baskın değildir. Forma paralel gelen sınırların hem yüzeysel hem de hacimsel karakterleri ile o çevrenin biçimsel etkinliğine büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. Yollar gibi birleştirici ve bağlayıcı olmayıp aksine ayırıcı özellik taşımaktadır. Sınırların kent içi örneklerini sur duvarı, su kıyısı ya da bir dağ oluştururken yol örneklerini ise ağaç ya da yapı dizisi oluşturmaktadır (Deniz, 2004).

Odak noktaları: Özerdim (1982) tarafından bildirildiğine göre; odak noktaları kent için bir sembol haline gelebilmektedir. Kent bütününde ya da kent peyzajında vurgu niteliği taşıyan unsurların perspektif içinden görünümüleri odak noktalarıdır. Kentin ya merkezinde ya da en önemli bölümünde yer almaktadır. Kullanıcıları nirengi noktaları olarak etki altına

alabilmektedir. Odak noktaları cami minaresi, saat kulesi, anıt niteliği taşıyan yapılar ya da herhangi bir doğal öğede olabilmektedir (Deniz, 2004).

Odak noktaları buldukları ortamlarda ölçü, biçim, renk, doku, malzeme vb. gibi farklılıklar gösterebilmektedir. Bu farklılıklar sayesinde ise kişilerde yönlendirici etkiler oluşmasını sağlamaktadır. Örneğin kişiler arasında yapılan bir yol tarifinde dahi odak noktası referans alınabilmektedir.

Şekil 2.7.'de İzmir Konak Meydanı'nda bulunan ve bulunduğu meydanda odak noktası olarak kabul edilen saat kulesi gösterilmiştir.

Şekil 2.7. Saat Kulesi/İzmir (URL6)

Odak noktalarına örnek gösterilebilecek en önemli mekânlar meydanlardır. Önceleri kullanıcılar için yalnızca yer ve yön bulma işlevi taşıyan meydanlar, zamanla bu işlevinden çok bir toplanma noktası işlevi taşımaya başlayarak bulunduğu kentlerde sembol haline gelmiştir (Özbey, 2020).

Donatı ölçeğindeki yapay çevre kimlik unsurları

Donatı elemanları, kent ile kişi arasındaki ilişkiyi doğrudan sağladığı için oldukça önemli elemanlardır.

Yapay çevrede kent mobilyaları kimlik oluşumuna katkı sağlayan elemanlardır. Kent mobilyalarının kentle uyumlu olması kent bütünlüğü için oldukça önemlidir. Bu nedenle yapılan uygulamalarda kent kimliği mutlaka dikkate alınmalıdır (Kır, 2009).

Londra'nın sembolü haline gelerek bulunduğu kent kimliğine önemli ölçüde katkıda bulunan donatı elemanlarından biri olan kırmızı telefon kabinleri bu duruma örnek olarak verilebilir. Şekil 2.8.'de Londra'da bulunan ve bulunduğu ülkede sembol haline gelmiş kırmızı telefon kulübeleri gösterilmiştir.

Şekil 2.8. Londra'nın sembolü haline gelmiş kırmızı telefon kulübeleri (URL7)

Sembol olmuş elemanlar ölçeğindeki yapay çevre kimlik unsurları

Bir kentle özdeşleşmiş bazı özellikler o kentin kimliğine sembolik anlamda değer katabilir hatta tek bir kelime ile o kenti ifade edebilir. Amsterdam'da bisiklet ve yel değirmenleri, Balat'ta ise yapılar arasına gerilmiş ipe asılan renkli kıyafetler bu duruma örnek olarak verilebilir (Göncü, 2007).

Amerika Birleşik Devletleri'nin sembolü haline gelerek bulunduğu kent kimliğine önemli ölçüde katkıda bulunan Özgürlük Anıtı bu durum için başka bir örnektir. Şekil 2.9.'da Amerika Birleşik Devletleri'nin sembolü haline gelmiş Özgürlük Anıtı gösterilmiştir.

Şekil 2.9. Özgürlük Anıtı/Amerika Birleşik Devletleri (URL8)

2.1.4.2. Toplumsal kimlik unsurları

Toplumsal kimlik unsurları; sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve psikolojik olmak üzere üç farklı başlık altında incelenmektedir.

2.1.4.2.1. Sosyo-kültürel kimlik unsurları

Örer (1993) tarafından bildirildiğine göre; toplumun sosyal kültürel yapısı, varoluşu ve toplumsal ilişkileri sonucunda meydana gelen özellikleri kapsayan unsurlardır. Sosyo-kültürel kimlik unsurlarının kapsadığı özellikler tarihsel özellikler, nüfus özellikleri ve kültürel özellikler olmak üzere üç farklı grup altında incelenmektedir (Arabulan, 2008).

Tarihsel özellikler

Uzun yıllar boyunca toplumlar tarafından oluşan kentleşme süreci o toplumun tarihsel yapısını göstermektedir. Kent uygarlıklarının en önemli faktörü olan tarihsel süreç, tarih boyunca biriken yaşam tecrübelerinin kentlerde varlığına devam etmeleri de bu tarihsel süreçlerin kent kimliğine kalıcı etkiler bırakması ile mümkündür (Arabulan, 2008).

Kentteki tarihi özellikler bütün olarak, bölgesel olarak ya da yalnızca bina ölçeğinde de kent kimliğini etkileyebilmektedir. Örneğin İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlerin tarihi bir kimlikleri olmasına rağmen, bu kimlik kentin belirli bölgelerinde etki bakımından farklılıklar meydana getirebilmektedir.

Nüfus özellikleri

Nüfus yoğunluğu nüfus özelliklerinin başında yer alır. Nüfus yoğunluğu kentlerin kalabalık ya da tenha bir kimliğe sahip olmasını sağlamaktadır. İstanbul kentinin kent kimliğinin yoğun nüfus etkisi sonucu kalabalık nitelik taşıması bu duruma örnek olarak verilebilir (Arabulan, 2008).

Bir kentte ki nüfus sayısının bilinmesi kadar nüfusun hangi bölge ve ya bölgelerde daha yoğun olduğunun bilinmesi de oldukça önemlidir.

Kültürel özellikler

Kent kimliğinin en aktif elemanı olan kültürel kimlik folklorik yapıyı da kapsamaktadır. Kent kimliğini doğrudan etkilerken özellikle nüfusun hızlı olarak değiştiği kentlerde daha önemli hale gelmektedir. İstanbul kentine sürekli olarak yapılan göçler ile birlikte kentin kültürel kimliğinin göçle gelen kişilerin kültür yapıları sonucunda farklılıklar gösterip değişmesi bu duruma örnek olarak verilebilir (Arabulan, 2008).

2.1.4.2.2. Sosyo-ekonomik kimlik unsurları

Kılınçaslan (1995) tarafından bildirildiğine göre; sosyo-ekonomik kimlik unsurları toplumun istihdam yapısındaki özellikler ile oluşmaktadır. Toplumda yer alan işgücünün farklı kollara dağılımı ve yeri toplumun zenginliğini yani ekonomik kimliği oluşturmaktadır (Deniz, 2004).

Mekânlarda yer alan baskın ekonomiye göre kentler; tarım kenti, liman kenti, maden kenti, sanayi kenti, ticaret kenti, turizm kenti, üniversite kenti, fuar kenti vb. olarak tanımlanmaktadır (Birlik, 2006).

Şekil 2.10.'da Hollanda'nın liman kenti olarak bilinen Rotterdam kenti gösterilmiştir.

Şekil 2.10. Rotterdam/Hollanda (URL9)

Kimlik oluşumundaki önemli faktörler arasında kişi ve grupların gelir durumları da yer almaktadır. Bu duruma İstanbul kentindeki Etiler ve Tepebaşı semtleri arasındaki kentsel kimlik farkı örnek olarak verilecek olursa kentsel kimliğin farklı olmasındaki en önemli etkenin ekonomik koşullar olduğu görülür (Deniz, 2004).

2.1.4.2.3. Psikolojik kimlik unsurları

İnsan ve çevre birbirini etkilerken aynı zamanda da birbirinden etkilenmektedir. İnsan doğaya uyum sağlama zorunluluğunun yanında doğayı değiştirebilecek tekniği de içinde barındırmaktadır. Bu sebeple doğanın verdiklerinden faydalanmakta kimi noktalarda ise onu değiştirip yeniden yapılandırmaktadır (Göncü, 2007).

Toplumdaki psikolojik yapı davranışlar bütünü oluşturur. Çevreyi olumsuz yönde etkileyen ve en önemli davranış bozukluğu vandal davranışlardır. Çevreyi olumsuz yönde etkileyen bu davranış bozukluğu kent kimliği üzerinde de oldukça büyük olumsuz etkiler bırakmaktadır (Göncü, 2007).

Vandal davranış bozukluğu kent kimliğini olumsuz yönde etkilerken, kente maddi ve manevi yönden zararlarda vermektedir.

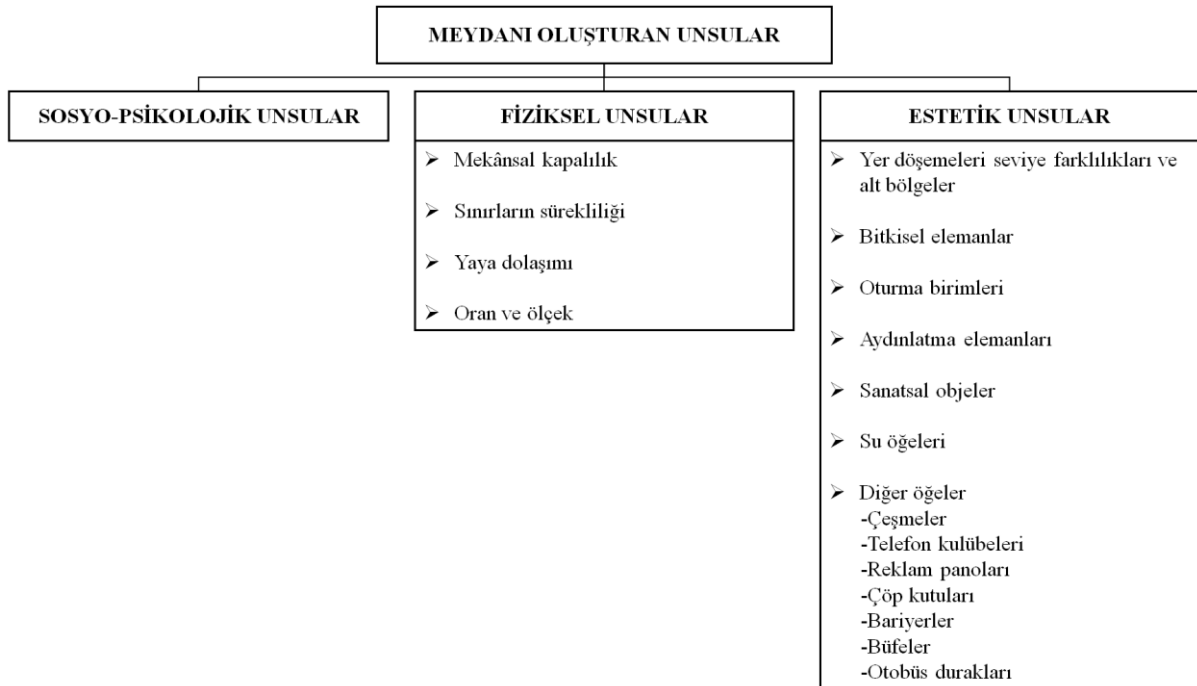
Şekil 2.11.'de vandalize edilmiş bir kent mobilyası gösterilmiştir.

Şekil 2.11. Vandalize edilmiş bir kent mobilyası (URL10)

2.1.5. Meydanı Oluşturan Unsurlar

Meydanı oluşturan unsurlar Bağbaşı, 2010; Durak, 2018; Ağar, 2019'dan yararlanılarak şekil 2.12.'de verilmiştir.

Şekil 2.12. Meydanı oluşturan unsurlar

2.1.5.1. Sosyo-psikolojik unsurlar

Her toplumda bulunan toplumsal örf ve adetlerdeki farklılıklar kentsel mekânlara doğrudan yansımaktadır. Bu nedenle toplumsal örf ve adetler, mekânlardaki davranışlarda

çeşitlilik oluşmakta ve mekânlar bu çeşitlilik çevresinde şekillenmektedir. Kullanıcılar ise kent meydanlarının aktif bir rol almasındaki en etkili faktörü oluşturmaktadır (Ağar, 2019).

2.1.5.2. Fiziksel unsurlar

Fiziksel unsurlar; mekânsal kapalılık, sınırların sürekliliği, yaya dolaşımı, oran ve ölçek olmak üzere dört farklı grup altında incelenmektedir.

Mekânsal kapalılık

Meydanın kenarlarının ele alınış şekli meydanın kapalılığını etkilemektedir. Yani meydanın kenarı ne kadar çok kapatılmışsa kuşatılma hisside o kadar çok ya da meydan kenarı ne kadar az kapatılmışsa kuşatılma hissi de o kadar az olmaktadır (Bağbaşı, 2010).

Kuşatılmış mekânlarda kullanıcılarda rahat hissetmeye bağlı olarak gelişen güven duygusunun oluştuğu görülmektedir. Bu nedenle bu tür mekânlar kullanıcılar için daha çok tercih edilmektedir. Yani mekânsal kapalılık kullanıcıları psikolojik yönden doğrudan etkilemektedir.

Turgut (1999) tarafından bildirildiğine göre; meydanların aktif olarak kullanılmasında, mekânsal kapalılık oldukça önemli bir parametredir (Aslan, 2006).

Meydanların sahip olduğu tüm özellikler ile meydanı çevreleyen yapılar kuşatılma derecesini doğrudan etkilemektedir. Kuşatılma derecesini etkileyen başlıca faktörleri; meydanı çevreleyen yapıların yüksekliklerinin meydanın büyüklüğü ile olan ilişkisi, yapıların çatı hizaları, yapıların üç boyutlu kütleler olarak etkileri, birleştirici bir faktörün olup olmaması ve alanın şekli oluşturmaktadır (Bağbaşı, 2010).

Alexander (1977) tarafından bildirildiğine göre; bir mekânda kuşatılmışlık hissinin oluşması mekân hissinin güçlenmesini sağlamaktadır. Kuşatılmış mekânlar, kullanıcıların kendilerini daha rahat hissetmelerini sağladığı için kullanıcılar tarafından genellikle daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu mekânların yoğun olarak kullanılmalarının bir diğer nedeni ise kuşatılmışlık hissinin kullanıcılarda güven duygusunun da oluşmasını sağlamasıdır (Durak, 2018).

Şekil 2.13.'te İtalya'nın Lucca kentinde bulunan ve mekânsal kapalılığa bir örnek olan Lucca kent meydanı gösterilmiştir.

Şekil 2.13. Lucca kent meydanı/İtalya (URL11)

Sınırların sürekliliği

Meydan sınırlayıcıları meydanın varlığını ortaya koymaktadır. Zaman zaman yeryüzü, gökyüzü, ağaçlar, çalılar, çiçekler, yer örtücüler, su öğeleri gibi doğal elemanlar zaman zaman ise binalar, duvarlar, tavanlar, kirişler, kolonlar, banketler, anıtlar, heykeller gibi insan yapıtları kimi zaman ise doğal elemanlar ile insan yapıtlarının birleşimi meydan sınırını oluşturmaktadır (Gültekin, 1996).

Giritoğlu (1991) tarafından bildirildiğine göre; meydanı sınırlayıcı elemanların çeşitli kompozisyonlardan meydana gelmesi, karmaşık renkler ve hem parlak hem de değişken ışıklar kullanılması kullanıcılar üzerinde gerginlik gibi olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bu durumun tam tersi olan sadelik, uyum, süreklilik, eğrilerden oluşan mekân sınırları, rahatsız etmeyen ışıklar kullanılması ise kullanıcılar üzerinde dinlendirici gibi olumlu etkiler oluşturmaktadır (Durak, 2018).

Meydan sınırları, kullanıcıların meydanı net olarak algılayabilmesine katkıda bulunmaktadır.

Sınırlayıcı eleman olarak kullanılan binalar ve yüksek duvarlar geçirgen özellikte değildir. Gerek görsel gerekse işlevsel yönden komple kapalı durumda olan bu yapıların, arkalarının görülmesi ve geçiş imkânının bulunması söz konusu değildir (Aslan, 2006).

Meydan sınırlarının belirginleşmesinde veya etkisinin yoğunlaşmasında, meydanı aydınlatan ışığın yön ve niteliği etkili olmaktadır (Gültekin, 1996).

Oran ve ölçek

Oran ve ölçek meydan oluşumunu büyük ölçüde etkilemektedir. Çizelge 2.1’de bir açık mekânın yüksekliğinin genişliğine oranı gösterilmiştir.

Çizelge 2.1. Trieb (1977) tarafından bildirildiğine göre; Bir açık mekanın yüksekliğinin genişliğine oranı (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009).

ORAN	MEYDANIN MEKÂNSAL NİTELİĞİ
1:1	Duvarın uzunluğunun ancak yarısı gözüktür, meydan bir binanın ön bahçesi olarak kullanılabilir.
1:2	Duvarın bütün yüksekliği gözüktür, meydan çevrilidir ve dar bir açık mekân gibi dar hissedilir.
1:3	Duvarın tamamı görünümün sadece bir kısmıdır, geri kalanı gökyüzünün bir parçasıdır. Açık mekân artık tam olarak çevrili değildir. Bu, açık mekân için en uygun durumdur.
1:6	Duvar ve gökyüzü arasındaki ilişki tersine dönmüştür, açık mekân çok geniş hissedilir.

Spreiregen (1965) tarafından bildirildiğine göre; görüş alanı, içinde bulunan mekân hakkında büyük ölçüde fikir edinilmesini sağlamaktadır. Ayrıca görüş alanı mekânın kuşatılma derecesini de belirlemektedir. Görüş mesafesi ile çevrede yer alan yapıların görülebilen yükseklikleri arasındaki ilişki kuşatılma hissini oluşturmaktadır (Durak, 2018).

Kullanıcıların hem mekân içerisinde kendilerini güvende hissedebilmeleri hem de mekânı algılayabilmeleri için meydan boyutları insan ölçeğinde olmalıdır. Heykel, anıt, çeşme vb. gibi elemanlar bu durumu sağlamak için kullanılmaktadır. Meydanlarda bu elemanların kullanılması sayesinde mekânın etkisi de kuvvetlendirilmektedir (Bağbaşı, 2010).

Ahıskalı (1998) tarafından bildirildiğine göre; mekân etkisi ve çevrede yer alan binaların etkisi, meydan büyüdükçe azalmaktadır. Bu nedenle insan boyutu ile yapı boyutu arasındaki iletişim oldukça önem taşımaktadır. Meydanlar buldukları kentin büyüklüğüne göre düzenlenirken çok büyük meydan düzenlemesi yapılmamasına da dikkat edilmelidir. Meydanı çevreleyen yapılar mekân hissi oluşturma açısından insan ölçeğini aşmamalıdır. Eğer insan

ölçeği aşılrsa meydanlar kullanıcılar da güven hissi oluşturamamaktadır. Hâlbuki hem küçük hem de kalabalık olan meydanlarda hayatın varlığı daha fazla hissedilmektedir (Durak, 2018).

Yaya dolaşımı

Yayalar; oturma, dinlenme, konser ve sergi aktivitelerini izleme gibi birçok faaliyet için meydan mekânını kullanmaktadır. Bu nedende meydana dolaşımın sürekliliği oldukça önem taşımaktadır. Yaya sirkülâsyonunun bu tür faaliyetler dikkate alınarak düzenlenmesi, meydana olan kullanıcı ilgisini canlı tutup kullanıcıların keyif alacağı ortamlar oluşturmak açısından önem taşımaktadır (Bağbaşı, 2010).

Yaya dolaşımının sağlanması için gerekli olan yürüyüş aksları olabilecek en düz yoldan geçecek şekilde belirlenmelidir. Bunun nedeni; geçmişten günümüze kadar olan tüm araştırmalar ve gözlemler sonucunda kullanıcıların düz yolları tercih ettiğinin bilinmesidir.

Meydanlar mutlaka ulaşılabilir olma özelliği taşınmalıdır. Aktif bir meydanın, bir ya da iki tarafı kesinlikle kamu yollarına açık olmalıdır. Oradan geçen kullanıcılar meydanı yolun devamı olarak düşünmeli ve meydana uğramak istemelidir. Buna ek olarak otobüs durakları ve otopark alanları gibi taşıt trafiği ile ilişkili alanların meydanlarla en kısa mesafeli olan bağlantıları kurulmalıdır (Bağbaşı, 2010).

Hareket olanakları kısıtlı olan engelli insanlar için, kimsenin yardımı olmadan hareket edebilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır. Bedensel engellilik kesinlikle mahrum edilme anlamı taşımamalıdır. Toplumda yaşayan tüm insanların herhangi bir yere gidip oradaki çeşitli etkinliklerde bulunmaları için tüm kullanıcılara hitap edecek şekilde yapılan meydan düzenlemeleri ile meydanlar daha yaşanabilir bir hal almakta ve kent kimliğine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır (Durak, 2018).

Görme engelli kullanıcılar için yürüyüş aksları üzerinde herhangi bir şey bulunmaması gerekirken, zihinsel engelli kullanıcılar için ise bu akslarda renk kullanımı ve talimatların kolaylaştırılması gerekmektedir.

2.1.5.3. Estetik unsurlar

Estetik unsurlar; yer döşemeleri seviye farklılıkları ve alt bölgeler, bitkisel elemanlar, oturma birimleri, aydınlatma elemanları, sanatsal objeler, su öğeleri, diğer öğeler olmak üzere yedi farklı grup altında incelenmektedir.

Yer döşemeleri, seviye farklılıkları ve alt bölgeler

Yer döşemelerinin kullanıldığı alan ile uyumlu olması ve çevresindeki diğer öğeler ile bir bütünlük sağlaması gerekir. Malzemelerin birbirini tamamlayıcı özellikle kullanılması, kullanıcılarda uygunluk, rahatlama ve konfor gibi duyguların oluşmasını sağlar (Bağbaşı, 2010).

Meydanlarda kullanılan yer döşemelerinin kullanıcıların dikkatini çekebilmesi için kentte kullanılan yer döşemesinden farklı olması gerekmektedir. Ayrıca yer döşemeleri seçilirken döşemenin kullanılacağı alan ve bu alanda bulunan donatı elamanlarının tümüyle de bir uyum içinde olması gerekmektedir.

Şekil 2.14.'te İspanya'da bulunan ve değişken ışıklı ye döşemeleri ile bulunduğu kente ün katmış bir meydan olan Plaza Del Torico Kent Meydanı gösterilmiştir.

Şekil 2.14. Plaza Del Torico Kent Meydanı/İspanya (URL12)

Marcus ve Francis (1990) tarafından bildirildiğine göre; mekâna kullanıcılar için çekici bir özellik katılması ve mekân kullanımının artması, mekânın seviye farklılıkları, bitkilendirme, duvar gibi yapay elemanlar ile alt bölgelere ayrılması ile sağlanır. Seviye farklılıklarının, farklı amaçlarda kullanılan mekânları birbirinden ayırmak gibi fonksiyonel özellikleri de bulunmaktadır (Durak, 2018).

Bitkisel elemanlar

Renk, doku, biçim ve boyut seçeneği bakımından oldukça fazla olan bitkilerin, doğru kullanılmasıyla kullanıcılar için görsel ve işlevsel açıdan oldukça çekici mekânlar elde edilmektedir.

Giritlioğlu (1991) tarafından bildirildiğine göre; bitkisel elemanlardan olan ağaçların kendi içerisinde grup olarak kullanımı ya da mekânda bulunan diğer öğelerle uyumlu olarak birlikte kullanımları mekânın kullanıcılar için ilgi çekici hale gelmesini, fonksiyonel olarak kullanılmasını ve mekânın insan ölçeğine uygun hale getirilmesini sağlamaktadır (Önder ve Aklanoğlu, 2002).

Yıldızcı (1982) tarafından bildirildiğine göre; bitki kompozisyonları dekoratif olurken aynı zamanda fonksiyonelde olmalıdır. Bitki kompozisyonları oluşturulurken ulaşım ve görüş açıları kapatılmamalıdır. Bitki kompozisyonu yapılacak olan mekânın çevresindeki yapıların ölçeği de dikkate alınarak sade bir düzenleme yapımı tercih edilmelidir. Satış alanları, pazar yerleri gibi mekânlarda dekoratif amaçlı hassas bitkiler tercih edilmemeli ve bu bitkiler mekân kullanıcılarına engel olacak noktalara konumlandırılmamalıdır. Satış alanları ve pazar yerleri gibi mekânlarda daha çok gölge veren ağaçların dikimi ile sıra ağaçlandırmaları önerilmektedir (Önder ve Aklanoğlu, 2002).

Oturma birimleri

Oturma birimleri, kullanıcıların uzun ya da kısa süreli olan dinlenme, oturma, gözlem yapma gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayan sabit ya da hareketli, tek ya da çok sayıda kullanıcıya hizmet eden çeşitli malzemelerle yapılmış donatı elemanlarıdır. Meydan mekânının tasarımına ya da temasına uygun seçilen oturma birimleri mekânı aktif hale getirebilecek önemli öğelerden biridir (Durak, 2018).

Sabit ya da hareketli olan oturma elemanları estetik kent mobilyalarından seçilebildiği gibi, ergonomik kot farklılıkları kullanılarak ya da amfi gibi özel tasarımlar uygulanarak oluşturulabilir. Ayrıca tüm donatı elemanları gibi kullanılan materyal hem alanın iklimine hem de alanın estetiğine uygun olacak şekilde seçilmelidir (Durak, 2018).

Oturma birimleri seçilirken kullanıcılara konfor sağlamak açısından yaslanmak için arkası olan banklar tercih edilmektedir.

Aydınlatma elemanları

Aydınlatma elemanları, kullanıcıların gelip geçtiği ya da belirli bir süre içerisinde vakit geçirdiği dış mekânlarda veya bu mekânların çevresinde yer alan, hem kentsel hem sanatsal özellik taşıyan donatı elemanlarıdır (Durak, 2018).

Aydınlatmanın yeterli olmadığı mekânlarda kullanıcı sayısının ve mekânın kullanım yoğunluğunun az olmasının nedeni; karanlık mekânlarda kullanıcıların kendilerini güvende hissetmemeleridir.

Öztürk (1992) tarafından bildirildiğine göre; aydınlatma elemanlarının amacı; bir yüzey parçası üzerindeki aydınlığı eşit olarak yaymak yerine, hem kentsel hem sanatsal hem de mimari değerlerin fonksiyonlarını ve oluşumlarını en iyi şekilde meydana getirmektir (Bağbaşı, 2010).

Sanatsal objeler

Meydanlarda bulunan tarihi ya da güncel özellikli, heykel, anıt gibi herhangi bir malzemeden oluşturulmuş tüm sanatsal objeler bulunduğu çevreye kimlik kazandırmaktadır. Peyzaj tasarımlarında önemli bir yere sahip olan, meydanlardaki görsel değer artmasını sağlayan, çeşitli özellikleri sayesinde tasarımı daha algılanabilir ve etkili kılan donatı elemanlarıdır. Kent tarihi ile sanatı topluma yansıtarak görsel uyumu sağlar ve mekânın estetik kalitesini artırır (Durak, 2018).

Kılınçaslan (2005) tarafından bildirildiğine göre; meydanları tamamlayan öğeler olan anıtlar, mekâna hem yeni bir boyut hem de bir anlam katılmasını sağlarken kimi noktalarda da mekâna yaşam katmaktadırlar (Aslan, 2006). Şekil 2.15.'te İstanbul kentindeki Taksim Meydanı'nda bulunan bir sanatsal obje olarak bulunduğu çevreye kimlik kazandıran Cumhuriyet Anıtı gösterilmiştir.

Şekil 2.15. Taksim Meydanı-Cumhuriyet Anıtı/İstanbul (URL13)

Su öğeleri

Sözer (2002) tarafından bildirildiğine göre; meydanlarda ve kentsel yeşil alanlarda yer alan su öğeleri, işitsel ve görsel değerlerine ek olarak kullanıcılar için dinlendirici ve serinletici özelliklere sahip olup farklı formlarda olmaktadır. Yani informal formlara sahip olabildikleri gibi formal formlara da sahip olabilmektedir. Ayrıca su öğeleri buldukları yerin formuna, ölçüsüne, fonksiyonuna göre çeşitli büyüklük ve formlarda da olabilmektedir (Pekgöz, 2020).

Uzun (1999) tarafından bildirildiğine göre; çevre koşulları su öğelerinin kullanımında etkili bir faktör olurken çevre koşullarına ek olarak, insan faktörü de bu durumu etkilemektedir. Çünkü peyzaj tasarımlarında kullanılan su öğeleri, durgun ve ya hareketli, büyük ve ya küçük ölçekli olmak gibi birçok görsel ve psikolojik etkiler meydana getirmektedir (Pekgöz, 2020).

Su sesinin insanlar üzerinde dinlendirici ve sakinleştirici bir etkisinin olduğu bilinmektedir. Hem kullanıcılar da bu etkinin oluşturulması hem de şehrin gürültüsünü perdelemek için sesi mümkün olduğunca fazla olan su elemanları tasarlanmalıdır. Tasarlanan bu su elemanına yakın bir konumda oturma alanlarının bulunması kullanıcıların mekânda daha fazla vakit geçirmelerini sağlayacaktır.

Şekil 2.16.'da Fransa'nın Paris kentindeki Concorde Meydanı'nda bulunan bir su öğesi gösterilmiştir.

Şekil 2.16. Concorde Meydanı'nda bulunan su ögesi/Fransa (URL14)

Diğer öğeler

Diğer donatı elemanları; çeşmeler, telefon kulübeleri, reklam panoları, çöp kutuları, bariyerler, büfeler, otobüs durakları vb. dir.

Meydanlarda kullanılan oturma elemanları, aydınlatma elemanları, sanatsal objeler, su öğeleri gibi donatı elemanlarının; kullanılacakları yerlerin, sayılarının, renklerinin, formlarının, tasarımlarının konumlandırılacakları mekânın çevresiyle ve birbirleriyle hem uygun hem de uyumlu olması gerekmektedir (Önder ve Aklanoğlu, 2002).

Çeşmeler: Yetim (2002) tarafından bildirildiğine göre; kent meydanlarında hem estetik hem de fonksiyonel amaçlı kullanılan çeşmeler, kent kullanıcılarının içme suyu ihtiyacının karşılanmasını sağlamaktadır. Kullanımı özellikle yaz aylarında artmaktadır. Oldukça yoğun kullanılan bu donatı elemanlarının, sağlık açısından bir sorun oluşturmaması için belirli aralıklarla bakım ve kontrolleri yapılmaktadır. Bu donatı elemanlarının sanat eseri olması da buldukları kentin kimlik kazanmasında oldukça etkili olmaktadır (Şişman ve Yetim, 2004).

Şekil 2.17.'de İstanbul kentindeki Sultanahmet Meydanı'nda bulunan bir çeşme örneği olarak Alman Çeşmesi gösterilmiştir.

Şekil 2.17. Sultanahmet Meydanı-Alman Çeşmesi/İstanbul (URL15)

Telefon kulübeleri: Kullanım amacı kent kullanıcılarının iletişim ihtiyacını karşılamak olan donatı elemanlarıdır. Bu sebeple kullanıcıların ulaşabileceği yerlerde konumlandırılması, belirli aralıklarla bakım ve kontrollerinin yapılması ayrıca diğer donatı elemanları ile de uyumlu olması gerekmektedir (Şişman ve Yetim, 2004).

Telefon kulübeleri tasarlanırken malzeme seçimi oldukça önem taşımaktadır. Kullanılan malzemelerin gürültüyü emen ve akustik yalıtımı sağlayan malzemeler olması gerekmektedir.

Reklam panoları: Günümüzde tüketimin bir parçası olarak kentin en aktif kısımlarında bulunan reklam, farklı teknikler kullanılarak hazırlanmakta ve genellikle aydınlatılmış olarak sergilenmektedir. Reklamın meydanlarda kullanımları; posterler, reklâm panoları, reklâm kuleleri, elektronik reklâmlar, elektronik gösteriler, dükkân vitrinleri, yapı üstü ve direklere/aydınlatmalara asılan reklâmlar şeklindedir (Durak, 2018).

Genellikle meydanlar, bağlantı noktaları, cadde, sokak, alışveriş merkezi gibi noktalarda kullanılan reklam panolarının tasarımlarının sade ve amacına uygun olması gerekmektedir.

Şekil 2.18.'de Amerika Bileşik Devletleri'nin New York kentindeki Times Meydanı'nda bulunan reklam panoları gösterilmiştir.

Şekil 2.18. Times Meydanı'nda bulunan reklam panoları/ Amerika Bileşik Devletleri (URL16)

Çöp kutuları: Kullanım amacı bulunduğu ortamın kirlenmesini önlemek olan, değişik boyutlarda tasarlanan ve dış mekânlarda çeşitli yerlere farklı şekillerde konumlandırılan donatı elemanlarıdır. Kullanım amacı genel olarak fonksiyonel olsa da bazı durumlarda diğer donatı elemanları ile uyumlu olacak şekilde tasarlanmaktadır. Çöp kutularının konumları genel olarak, dış mekân kullanım birimleri ve yaya sirkülasyonu ile doğrudan ilişkili olmalıdır (Şişman ve Yetim, 2004).

Çöp kutularının yanmaz malzemeden yapılıp, dış çevre koşullarına uygun olması gerekir. Köşe noktalarda kullanımı oldukça işlevsiz olan çöp kutuları, kullanıcılarda görsel olarak olumsuz bir etki oluşturmaması için kapaklı olabilmektedir. Ayrıca çöp kutularının boyutu kullanılan alan büyüklüğü referans alınarak seçilmelidir.

Bariyerler: Güvenliği sağlamak ve istek dışı geçişleri önlemek amaçlı kullanılmaktadır. Otopark bariyerleri, blok bariyerler, çarpma bariyerleri, sınırlandırıcılar olarak çeşitleri bulunmaktadır (Bağbaşı, 2010).

Büfeler: Büfe tasarımlarındaki ana amaç; kent görünümüne uyan, simgesel özellikler taşıyan, estetik çözümler üretmek ve güncel malzemeler ile meydana katkı sağlamaktır (Durak, 2018).

Büfelerin tasarımları kadar önemli olan faktörlerden biri de bir araya gelişleri ile meydanlardaki konumlarıdır. Kullanıcıların büfeleri aktif bir şekilde kullanabilmeleri için farklı yönlerden ulaşım sağlama kriteri büfelerin yer seçimi kararlarının alınmasında oldukça etkili olmaktadır. Kent meydanlarında özelleşmiş yerlere konumlandırılması gereken büfelerin,

özelleşmesin güçlenmesi yapılacak olan zemin düzenlemeleri ve malzeme farklılıkları ile mümkün olurken, büfelerin kaldırım genişliği unutulmadan uygun yerlere yerleştirilmesi gerekir (Bağbaşı, 2010).

Otobüs durakları: İnsanların ulaşım ihtiyacını karşılamak için kullandıkları bir toplu taşıma aracı olan otobüslerin, araç trafiğinden bağımsız, güvenli bir şekilde durabildiği, insanların iklim koşullarından etkilenmesini engelleyen ve yoğun trafik akışından korunmasını sağlayan, yolcuların hem alındığı hem de bırakıldığı donatı elemanlarıdır. Otobüs durakları meydan sınırlarının dışında, insanların ise duraklama noktalarında bulunmaktadır (Durak, 2018).

Otobüs durakları sade, çevre ile uyumlu ve amacına uygun olmalıdır. Otobüs duraklarının kullanıcı güvenliğini sağlayabilmesi ise oldukça önemlidir. Bu yüzden durak olabilecek yerlerin özenle belirlenmesi gerekmektedir.

2.2. Kaynak Özetleri

Çalışmanın konusu ve çalışma alanlarına ilişkin kullanılmış olan kaynakların kaynak özetleri aşağıda verilmiştir.

Gültekin (1996), “İstanbul’da Meydanların Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; İstanbul kentinde bulunan, tarihi geçmişi oldukça önemli olan ve yoğun olarak kullanılan altı adet meydanı seçip incelemiştir. Seçtiği meydanlar genellikle iskele, cami, medrese, üniversite yanında konumlanmış ve bu çevrede gelişme göstermiştir. Seçilen meydanların doğal ve kültürel değerlerinin korunması sayesinde meydanlara kazandırılacak olan çağdaş işlevlerle turizm ve rekreasyon alanları olarak yeniden düzenlenmesini amaçlamıştır.

Çöl (1998), “Kentlerimizde Kimlik Sorunu Ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi” başlıklı doktora tez çalışmasıyla; ülke geneliyle aynı derecede kimlik değerine sahip, ismiyle bulunduğu kente kimlik kazandıran ve kalite oluşturan yeni bir kent oluşturulmasını amaçlamıştır.

Çınar Altınçekiç (2000), “İstanbul Metropolü’nde Meydanların Rekreasyonel İşlev Yönünden Önemi Üzerine Araştırmalar” doktora tez çalışmasıyla; İstanbul Metropolü’nde bulunan önemli meydanların rekreasyonel fonksiyonlar açısından önemini belirlemesini ve

vurgulanmasını, bununla birlikte meydana gelen sorunlara peyzaj mimarlığı açısından çözümler, öneriler geliştirilmesini amaçlanmıştır.

Önder ve Aklanoğlu (2002), “Kentsel Açık Mekân Olarak Meydanların İrdelenmesi” başlıklı çalışmasıyla; meydanların yer aldığı kentlerin konumlarını, işlevlerini, şekillerini, donatı elemanlarını, geçmiş ile günümüz arasındaki farklılıklarını, kent yaşamına olan olumlu ya da olumsuz tüm katkılarını ve planlama ile tasarım ilkelerini incelemiştir. Ülkemizden seçilen örneklerle ise meydanlardaki sorunlara değinmiş ve bu sorunları işlemiştir.

Deniz (2004), “Konya’da Farklı Üç Kentsel Mekânda Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; Konya kentine ait geçmiş ve günümüzdeki kimlik öğelerinin ortaya konmasını, ortaya konan günümüz kimlik öğelerinin hangi oluşumlardan etkilendiğinin belirlenmesini ve kent kimliğinin oluşup, gelişip, sürdürülebilmesinde etkin olacak önerilerin geliştirilmesini amaçlamıştır.

Suher ve ark. (2004), “An Indicator Of Sustainable Development: Urban Identity” başlıklı makalesiyle; sürdürülebilir kalkınmanın bir göstergesi olan kentsel kimliğin açıklanmasını amaçlamıştır.

Şişman ve Yetim (2004), “Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi” başlıklı makalesiyle; Tekirdağ ilinin kent merkezinde bulunan kentsel donatı elemanlarının irdelenmesini, bu elemanların mevcut durumlarının belirlenmesini ve peyzaj mimarlığı tasarım ilkelerine göre gerekli öneriler sunulmasını amaçlamıştır.

Özer ve Ayten (2005), “Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları” başlıklı çalışmasıyla; kamusal odak alanları olarak sayılan kent meydanlarını genel bir şekilde incelemiştir.

Aslan (2006), “Anıt Ve Meydanlarda Oran Ve Ölçek Kavramları Taksim Cumhuriyet Anıtı İncelemesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; mekânda uygun oran ve ölçek kullanılmasıyla görsel yönden uyumlu bir mekân tasarımı yapılmasını hedeflemiştir.

Birlik (2006), “Tarihi Çevrelerde Kentsel Kimlik-Değişiminin Eşik Analizi: Trabzon’da Bir Deneme” başlıklı doktora tez çalışmasıyla; koruma ve kimlik kavramları arasındaki ilişkide, genelde kente özgü bir ayrıcalığın özelde ise tarihi çevrelerde bulunan sürekliliğin hangi sınırdan yok olacağı belirlenmesini amaçlamıştır.

Demir (2006), “Kent Kimliği Geliştirme Sürecinde Mekânsal Model Tasarımı Ve Kent Plancılarının Rolü” başlıklı çalışmasıyla; mekânsal model tasarımı ile kent plancılarının kent kimliğini geliştirme süreçlerindeki rollerini incelemiştir.

Uçkaç (2006), “Kentsel Tasarımın Kent Kimliği Üzerine Etkileri: Keçiören Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; kentsel tasarım ile kent kimliği kavramlarının kapsamlı bir şekilde incelenmesini, incelenen bu kavramların güncel veriler ve yaklaşımlarla yeniden tanımlanmasını, kent kimliğinin çeşitli süreçlerinde kentsel tasarımın etkilerinin ortaya konmasını amaçlamıştır.

Göncü (2007), “Kent Öğelerinin Kent Kimliği Üzerindeki Etkileri” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; özellikle endüstri ürünleri niteliğinde olan kent öğelerinin, kent kimliği üzerindeki olumlu ve olumsuz yöndeki etkilerinin ortaya konmasını amaçlamıştır.

Öztürk (2007), “Kentsel Kimlik Oluşumunda Güzel Sanatların Yeri: İzmir Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; kent-kimlik arasındaki etkileşimi, kent kimliğinin oluşmasındaki unsurları, kentsel tasarım, güzel sanatlar, çağdaş kent olgusu ve sanat kavramını, kent meydanlarında mikro mekân tasarımını incelemiştir. Ayrıca İzmir kentinin kimlik verileri üzerinde durmuş, kent bütününe bakıldığında kentin kimliğini belirleyen özellikte olan anıtsal yapılar, landmarklar ve sanatsal öğelerini irdelemiş ve kentin bu yöndeki olanaklarına ve sorunlarına yeni öneriler geliştirmiştir.

Türkün Dostoğlu (2007), “Kentler Ve Meydanları” başlıklı yazısıyla; kent yaşamı içinde oldukça önemli bir yere sahip olan meydanları incelemiştir.

Arabulan (2008), “Yer/Mekân Kimliğinin Değişimi: Mezitbey Hamamı Ve Yakın Çevresi Alan Çalışması” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; Mezitbey Hamamı ve yakın çevresinin kimliğini, alana kazandırılan yeni fonksiyonlar ile kent kimliğinin gelişimi doğrultusunda değiştirerek, alanın önceden sahip olduğu kimliğini, canlılığını ve kalitesini yeniden kazanmasını amaçlamıştır.

Demirel (2008), “Kent Meydanları Yer Seçimine Metodolojik Bir Yaklaşım: Adana Kenti Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; Adana kentinde bulunan meydan niteliği taşıyan alanlarda aranacak parametrelerin önem seviyelerinin; kullanıcıların katılımı tarafından belirlenmesini, parametrelerin önem seviyelerinin puanlanarak, elde edilen puanların sayısal

haritalara dönüştürülmesini ve bu sayede Adana kenti için en uygun meydanların konumlarının saptanması için bir metot geliştirilmesini amaçlamıştır.

İlgar (2008), “Kent Kimliği Ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; kuramsal ve deneysel araştırmaların incelenmesini, elde edilen bulguların değerlendirilmesini, tasarımcıların görüşlerinin belirlenip belirlenen görüşlerin analiz edilmesini bu sayede Eskişehir kentinin kimlik yapısı ile kimlik yapısını etkileyen faktörlerin ortaya konulup tartışılmasını hedeflemiştir.

İnceoğlu ve Aytuğ (2009), “Kentsel Mekânda Kalite Kavramı” başlıklı makalesiyle; Dünyadaki gelişmeler temel alınarak, Türkiye’deki kentsel mekânlardan olan meydan ve sokaklarda yapılacak olan tasarımlar ve düzenlemelerle mekân kalitesini arttırmaya yönelik mekânsal kalite parametrelerinin belirlenmesini amaçlanmıştır.

Kır (2009), “Kent Meydanlarının Kent Kimliği Üzerine Etkileri; İzmir Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; çalışma alanı olarak seçilen İzmir kentindeki kamusal dış mekân olan kent meydanlarının kent kimliğine etkilerinin belirlenmesini amaçlamıştır.

Aykurt (2010), “Planlama Ve Uygulama Süreçlerinde Kent Meydanları: Antalya Cumhuriyet Ve Konyaaltı Kent Meydanlarında Karşılaştırmalı Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; Cumhuriyet Meydanı ve Konyaaltı Kent Meydanı’nın planlama ile uygulama süreçlerindeki karşılaştırılmalı analizlerini yapmış, halkın kent meydanları denince akıllarında oluşan algıları yapılan anket çalışmaları sayesinde belirlemiş, çalışma alanı olan meydanlardaki kimlikleri ise irdelemiştir.

Bağbaşı (2010), “İstanbul Kent Meydanlarının Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi: Sultanahmet, Beyazıt, Taksim, Beşiktaş, Ortaköy Meydanı Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; meydanların tanımlarının yapılmasını, yapılan tanımlar sonucunda meydanların sınıflandırılmasını, meydan mekânını oluşturan temel öğelerin belirlenmesini ve çalışma alanı olarak seçilen meydanlarda bu öğelerin analiz edilip analiz sonuçlarına göre yeni öneriler geliştirilmesini amaçlamıştır.

Çakılıoğlu ve ark. (2010), “İstanbul Meydanları” “Kent Genelindeki Önemli Meydanların ve Plan Kararları Doğrultusunda Belirlenen Öneri Meydanların Değerlendirilmesi” başlıklı bildiri özetiyle; İstanbul ilinde bulunan meydanların ve meydan niteliğine sahip olan alanların, uluslararası literatürde yer alan meydan olma parametrelerine

göre değerlendirilmesini ve bu değerlendirme sonucunun hem karar verecek kişi ve kurumlara hem de uygulama çalışmalarını yapacak kişi ve kurumlara yol haritası oluşturulmasını amaçlamıştır.

Kaypak (2010), “Antakya’nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi” başlıklı çalışmasıyla; Hatay ilinin Antakya ilçesinde kentteki kentsel değişimlerin kent kimliğine olan etkilerini belirlemiş ve belirlenen bu etkilerin sosyal, mekânsal ve kültürel yönlü yansımalarını irdelenmiştir.

Işık (2013), “Meydan Mekânlarının Malatya Örneğinde İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; Malatya kentinin Büyükşehir olma sürecinde şehircilik adına yapılan çalışmaların değerlendirilmesine yardımcı olmayı ve yapılacak olan kentsel çalışmalara yeni bir öneri geliştirilmesini amaçlamıştır.

Karagüler ve Korgavuş (2014), “Kent Kimliğinin Kent Peyzajı Üzerinde Oluşturduğu Etkiler, Silüetler, Görünümler Ve Dengeleri” başlıklı makalesiyle; gelişen kentlerdeki peyzajların korunması ve iyileştirilmesindeki temel ilkelerin belirlenmesini, belirlenen ilkelerin kentlerdeki kent tasarımlarına ve imar planlarının yapımına olan etkisinin açıklanarak kent tasarım projesi kavramının getirilmesindeki önemin açıklanmasını hedeflemiştir.

Oğurlu (2014), “Çevre-Kent İmajı-Kent Kimliği-Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış” başlıklı makalesiyle; kimlik kavramının ülkemizde nasıl tanımlandığını ve hangi boyutlarda incelendiğini ortaya koymaya yönelik bir literatür taramasını ve buradan yola çıkarak kent kimliğini etkileyen faktörler ile kent kimliğinin sürdürülebilirliği üzerine bir değerlendirilme yapılmasını amaçlamıştır.

Özdemir ve ark. (2014), “Bir Metropoliten Buluşma Alanı Olarak Eminönü Meydanı’nın Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmasıyla; Eminönü Meydanı’nın fiziksel, sosyal, doğal ve ekonomik özelliklerinin incelenip analiz edilmesini ve bir toplanma alanı özelliklerine göre değerlendirilmesini amaçlamıştır.

Taşçı (2014), “Şehir, Mekân, Meydan” başlıklı kitabıyla; kent meydanlarının değerlendirilmesini ve meydanların hangi yaşam biçimine, dünya görüşüne, ihtiyaca yönelik ortaya çıktığını incelemiştir.

Kürkçüoğlu (2015), “Kentsel Dokuda Yaya Hareketlerinin Mekânsal Ve Psikolojik Etki Değerlendirmesi” başlıklı doktora tez çalışmasıyla; Şehir Planlama, Mimarlık, Kentsel Tasarım

gibi disiplinlerde gerçekleştirilen mekan, algı ve davranış gibi çalışmalara psikoloji, sinirbilim gibi disiplinlerde yer alan kuram, model ve yöntemlerin entegre edilmesi için disiplinler arası model geliştirmeyi amaçlamıştır.

Acarlı (2017), “Geçmişten Günümüze Taksim Meydanı’nın İstanbul Kent Kimliği Üzerine Etkisinin İrdelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; İstanbul ilinin tarihsel birikime sahip, önemli noktalarından biri olan Taksim Meydanı’nın tarihsel süreçler boyunca ki sosyal yaşantısının ve kentsel strüktür sürekliliğinin İstanbul kent kimliği üzerine olan etkisinin araştırılmasını amaçlamıştır.

Güneş (2017), “Yeşil Altyapı Kapsamında Yeşil Ağ Planı Ve Kent Kimliği Etkileşiminin İrdelenmesi: Ankara Cumhuriyet Dönemi Sınırı Örneği” başlıklı doktora tez çalışmasıyla; hem doğal hem tarihi hem de kültürel peyzaj değerlerine bağlı yeşil ağ planı geliştirme sürecine göre oluşturulan bir model yaklaşımının çalışma alanında incelenmesini amaçlamıştır.

Bekar ve İsmailoğlu (2008), “Symbol (Ized) Town Squares” başlıklı makalesiyle; seçilen meydanların kentler üzerindeki etkilerinin incelenmesini, sembollerin kimlik oluşumu açısından önemini vurgulanmasını ve kimliğin korunma ihtiyacının bilinmesini amaçlamıştır.

Durak (2018), “Tarihi Kent Meydanları Ve Donatılarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi; Sultanahmet Meydanı Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; tarihsel süreçler sonucunda elde edilen kent meydanı ve kent kimliği ilişkisinin kurulmasını, günümüzde kent meydanının oluşumu için gereken doğru planlama ve tasarım çalışmalarına ait unsurların belirlenmesini ve çalışma alanı olarak seçilen Sultanahmet Meydanı’nda hem bitkisel elemanlar hem de donatı elemanları yönünden iyileştirici öneriler üretilmesini amaçlamıştır.

Pehlivan (2018), “Yenilenen Sakarya Demokrasi Meydanı’nın Kullanıcılar Üzerindeki Görsel Etkisinin Belirlenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; çalışma alanı olan Sakarya Demokrasi Meydanı’nın mevcut durumunun kullanıcı ihtiyacını karşılayıp karşılayamadığını, kullanıcıların yapılan yeni tasarımdan memnun kalıp kalmadığını, yerel yönetimlerin kentsel çalışmalarda yerel halkın katılımını ve katkısını en verimli nasıl sağlayabileceğinin belirlenmesini amaçlamıştır.

Şahin (2018), “Farklılaşan Sosyo-Ekonomik Yapının Meydanlardaki Kullanıcı Tercihleri Ve Meydan Tasarımına Etkisinin Değerlendirilmesine Yönelik Yöntem Önerisi: Bursa Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; kullanıcılar ile meydan arasındaki ilişkiyi hangi unsurların sağladığının analiz edilmesini ve fiziksel çevre kurgusuna kullanıcılarında dâhil edilip bir bütün olarak incelenmesini amaçlamıştır.

Taşçıoğlu (2018), “Kent Kimliği Açısından Tarihi Çevre Koruma Ve Yenileme Çalışmalarının Değerlendirilmesinde Bir Model Önerisi” başlıklı doktora tez çalışmasıyla; tarihi kent koruma ölçütleri referans alınarak, kentsel kimlik öğelerinin değerlendirilmesini ve planlama ile tasarım çalışmalarına altlık olabilecek nitelikte bir model önerisi üretilmesini amaçlamıştır.

Ağar (2019), “Develi Kent Meydanının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi Ve Bir Tasarım Önerisi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; Kayseri ilinde bulunan Develi ilçesi kent meydanı ile meydanın yakın çevresine hizmet edebilecek bir çevre düzenlemesi sayesinde kent meydanına ait yeni çözümler üretilmesini amaçlamıştır.

Ayhan (2019), “Eğitim Coğrafyası Açısından Bir Karşılaştırma: Bakırköy Ve Sultangazi İlçeleri” başlıklı çalışmasıyla; yerleşimlerin eğitim seviyesi ile gelişmişlik seviyesi arasındaki ilişkiye ne tür bir etki ettiğinin belirlenmesini amaçlamıştır.

Calakovic (2019), “Cumhuriyet Öncesi Bakırköy’de Kentsel Yerleşimin Tarihsel Süreci” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; cumhuriyet dönemi öncesindeki Bakırköy ilçesindeki kentsel yerleşimin tarihsel süreçler içerisindeki değişimlerinin incelenmesini amaçlamıştır.

Çavdarlı (2019), “Kültürel Miras Ve Kent Kimliği Açısından “Isparta Tarihi Kent Meydanı Tasarımı” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; meydanların kentsel açıdan önemini ve kent meydanının kent kimliği ile olan ilişkisinin irdelenmesini ve mekân, kültürel miras, kimlik kavramlarında çalışma alanı olan Isparta Tarihi Kent Meydanı’nda bu kavramlar arasındaki ilişkinin ortaya konmasını amaçlamıştır.

Karabacak (2019), “Bakırköy İlçesinin Coğrafi Özellikleri” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; Bakırköy ilçesi ile ilgili geçmişten bu yana olan tüm çalışmalar ve beriler dikkate alınarak ilçenin hem fiziki hem beşerî hem de ekonomik coğrafya özelliklerinin analiz edilmesini, insan ve doğal çevre etkileşiminin ortaya konmasını amaçlamıştır.

Sönmez (2019), “Çanakkale Kent Merkezi Örneğinde Kent Meydanlarının Mekânsal Analizi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; kent meydanı karakteristik özelliklerini bulunduran İskele Meydanı’nı, Şair Ece Ayhan Meydanı’nı ve Cumhuriyet Meydanı’nı bulunduğu kent olan Çanakkale’nin kent kimliğini yansıtan mekânlar olarak düşünerek, bu mekânların hem bütüncül hem de sürdürülebilir tasarımlarının yapılmasını amaçlamıştır.

Taşkın (2019), “Kentsel Kimliğe Etkileri Açısından Eskişehir Kent Meydanlarının Tarihsel Süreç İçerisinde İrdelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; meydanların tasarım ilkelerini, fonksiyonlarını, bileşenlerini belirtmiş, belirtilen bu fonksiyonların ve bileşenlerin Eskişehir kent merkezinde bulunan meydanlardaki toplumsal yaşam ile kent kimliğine olan ilişkisini incelemiştir.

İBB. (2020a). “Bahçelievler-Bakırköy-Güngören-Zeytinburnu Heyelan Farkındalık Kitapçığı” başlıklı kitapçıkta; Bahçelievler, Bakırköy, Güngören ve Zeytinburnu ilçelerinin sınırlarında bulunan heyelan alanlarının mekânsal dağılımlarının belirlenmesini, depremsiz ve depremlili durum için tehlike analizlerinin yapılmasını, heyelanların hareket etme biçimi ile aktivite durumlarını sunulmasını amaçlamıştır.

İBB. (2020b). “Beşiktaş-Beyoğlu-Fatih-Kağıthane-Şişli Heyelan Farkındalık Kitapçığı” başlıklı kitapçıkta; Beşiktaş, Beyoğlu, Fatih, Kağıthane ve Şişli ilçelerinin sınırlarında bulunan heyelan alanlarının mekânsal dağılımlarının belirlenmesini, depremsiz ve depremlili durum için tehlike analizlerinin yapılmasını, heyelanların hareket etme biçimi ile aktivite durumlarını sunulmasını amaçlamıştır.

Özbey (2020), “Kıyı Alanlarının Kent Kimliğine Olan Yansımaları: İzmir Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; kıyıda meydana gelen değişimlerin İzmir kent kimliğine olan yansımalarının incelenmesini, çalışma alanı olarak seçilen kıyı bölgelerinin gelişimlerine ait veriler ile oluşan dönüşümlerin İzmir kent kimliğine olan etkilerinin belirlenmesini amaçlamıştır.

Pekgöz (2020), “Kentsel Donatı Elemanlarının Modellenmesinde Kullanılan Bazı Bilgisayar Destekli Tasarım Programlarının Karşılaştırılması” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıyla; tasarımcı için peyzaj tasarım sürecindeki kentsel donatı elemanlarının görsel açıdan modellenmesine yönelik yaklaşım ve önerilerin ortaya konmasını amaçlamıştır.

Tırnakçı (2020), “Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Tarihi Kayseri Kent Meydanının (Cumhuriyet Meydanının) İrdelenmesi” başlıklı çalışmasıyla; Kayseri kent merkezinde bulunan ve yoğun olarak kullanım potansiyeli olan Cumhuriyet Meydanı’nın tarihsel süreçler içerisindeki oluşumunu, değişimini, gelişimini incelemiştir. Sonrasında ise Cumhuriyet Meydanı’nın belirlenen peyzaj tasarım ilkelerine göre irdelenmesi yapmış ve alanla ilgili yeni öneriler geliştirmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

İstanbul ilinin Bakırköy ilçesinde bulunan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ile Fatih ilçesinde bulunan Eminönü Meydanı bu çalışmanın ana materyallerini oluşturmaktadır.

Ana materyal olarak seçilen meydanlar; nüfusun en yoğun olduğu bir ildeki, tarihi geçmişe sahip ve köklü ilçelerinde bulunan meydanlardan olmaları nedeni ile araştırma alanları olarak seçilmiştir.

Çalışmada, konuya ilişkin literatür taramaları, her iki alana ait haritalar, planlar, paftalar, veriler, raporlar, fotoğraflar, sözlü görüşmeler ise yardımcı materyal olarak değerlendirilmiştir.

3.1.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı

Coğrafi konum

Bakırköy ilçesi; İstanbul ilinin Avrupa yakasında, Marmara Denizi'nin kıyı kesiminde bulunmakta olup yoğun kentleşmeye rağmen hem doğal güzellikleri hem de tarihsel süreçleri sayesinde İstanbul ilinin tüm yönleriyle ileri gelen önemli ilçelerinden biri olmaktadır (Karabacak, 2019).

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı; Bakırköy ilçesinde bulunan İncirli Caddesi ile Ebuzziya Caddesi'nin kesişim noktasında yer almaktadır. Adı 2002 yılında Cumhuriyet Meydanı olarak değiştirilen meydanın çevresinde Bakırköy Mezarlığı, Belediye Binası ve TCDD Bakırköy İstasyonu bulunmaktadır (URL17).

Şekil 3.1.'de Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın coğrafi konumu gösterilmiştir.

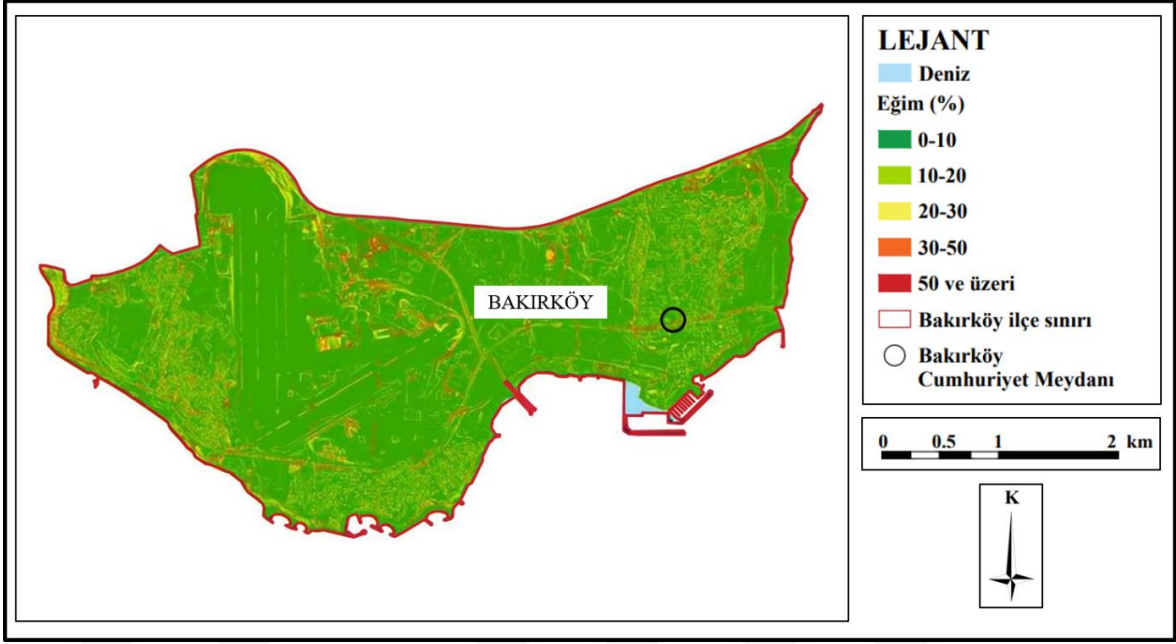
Şekil 3.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı (Google earth pro uygulamasından yararlanılarak hazırlanmıştır)

İklimsel veriler

Bakırköy ilçesindeki yağışların büyük çoğunluğu yağmur şeklindedir. İlçedeki en fazla yağış Kasım, Aralık, Ocak aylarında görülürken, en az yağış ise Temmuz, Ağustos aylarında görülmektedir. İlçenin karlı geçen gün sayısı istasyondan alınan bilgilere göre yılda 7,4 ile 7,8 aralığında değişim göstermektedir. İlçedeki hâkim rüzgâr yönleri ise kuzey-kuzeydoğu, kuzeydoğu, doğu-kuzeydoğu yönlerinden esen r zg rlardır (Karabacak, 2019).

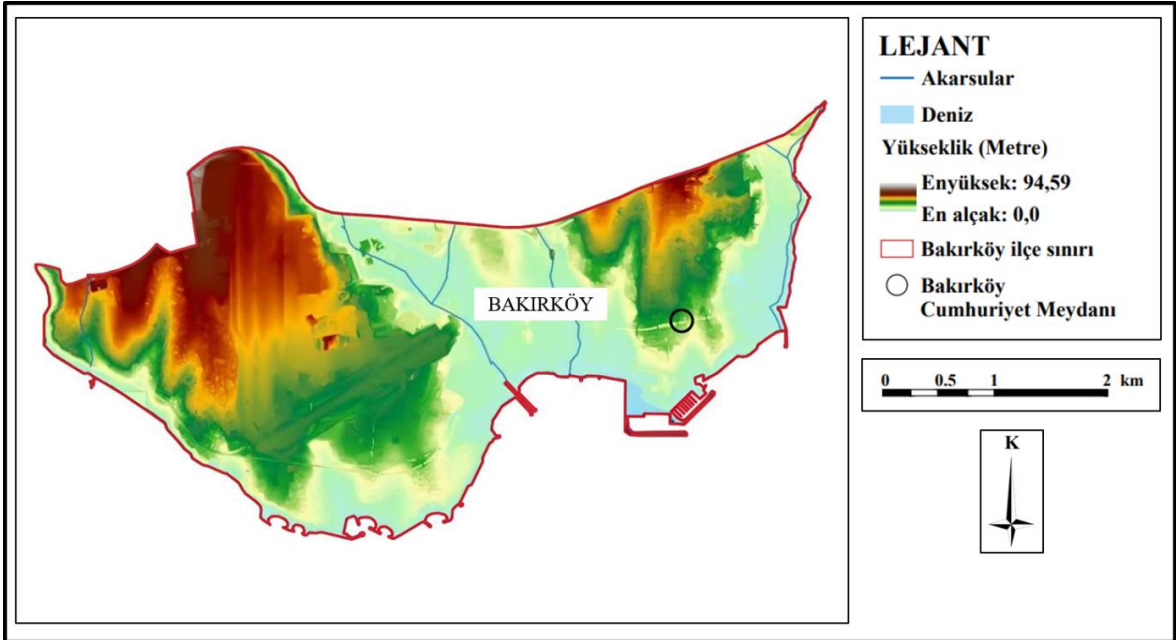
Topoğrafik veriler

Şekil 3.2.'de gösterilen Bakırköy ilçesi eğim haritasına bakıldığında Bakırköy ilçesinin eğim durumunun çoğunlukla 0-10 aralığında olduğu görülürken, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na ait eğim durumunun ise 0-10 aralığında olduğu görülmektedir.

Şekil 3.2. Bakırköy ilçesi eğim haritası (İBB, 2020a'ya göre düzenlenmiştir)

Şekil 3.3.'te gösterilen Bakırköy ilçesi yükseklik haritasına bakıldığında Bakırköy ilçesinin yükseklik durumunun genellikle en alçak seviyede olduğu, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na ait yükseklik durumunun ise genel olarak en alçak seviye ile alçak seviye aralığında olduğu görülmektedir.

Şekil 3.3. Bakırköy ilçesi yükseklik haritası (İBB, 2020a'ya göre düzenlenmiştir)

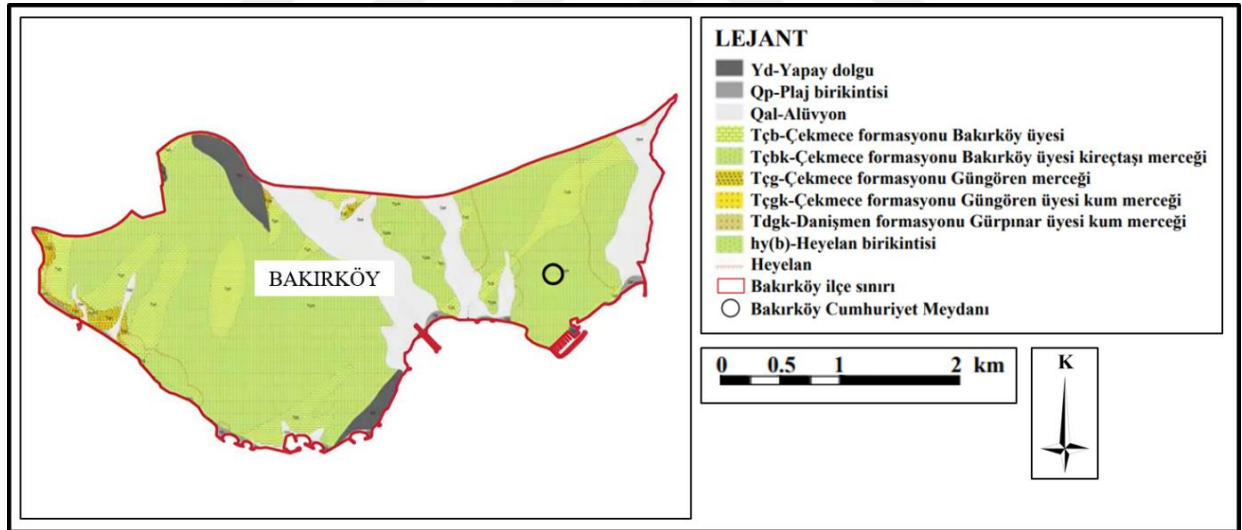
Bitki varlığı ve toprak özellikleri

Bakırköy ilçesinin doğal bitki örtüsü olan maki ve ormanlar artan nüfusa bağlı olarak gelişen yoğun kentleşme nedeniyle bozulmuş ve yeni yerleşim alanlarına dönüşmüştür. Bu durum bölgedeki bitki varlığının azalmasına neden olmuştur (Karabacak, 2019).

Artan nüfusa bağlı olarak gelişen yoğun kentleşme aynı zamanda toprak yapısının bozulmasına, tür çeşitliliğinin ve verimin azalmasına da neden olmuştur. Bakırköy ilçe genelinde bulunan toprak türlerini; zonal topraklardan kireçsiz kahverengi orman toprakları, intrazonal topraklardan rendzina toprakları, azonal topraklardan regosoller ve alüvyal toprakları oluşturur (Karabacak, 2019).

Jeoloji, jeomorfoloji ve hidroloji

Şekil 3.4'te gösterilen Bakırköy ilçesi jeoloji haritasına bakıldığında Bakırköy ilçesinde farklı çeşitlerin olduğu görülürken, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na ait jeoloji durumunun ise çekmece formasyonu Bakırköy üyesi kireçtaşı merceği olduğu görülmektedir.

Şekil 3.4. Bakırköy ilçesi jeoloji haritası (İBB, 2020a'ya göre düzenlenmiştir)

Marmara Denizi'nin Bakırköy ilçesiyle olan kıyı uzunluğu yaklaşık olarak 13 kilometredir. Uzunluğu yaklaşık olarak 13 kilometre olan kıyı alanı 1980 yılında doldurulup, doldurma sonrası 20 metre ileri alınmış ve kayalıklarla set yapılmıştır. Bakırköy ilçesinde bulunan Ayamama (Uzunca), Siyavuşpaşa ve Çırpıcı derelerinin Marmara Denizi'ne döküldüğü kıyı alanları alüvyonlarla dolu olduğu için çoğunlukla düz olup bu düzlük Florya'da geniş bir kumsal alana dönüşmektedir. Bakırköy ilçesinin sahip olduğu doğal kıyı

jeomorfolojisi ise ilçenin Florya kıyıları dışında kalan tüm alanlarının yerleşim alanlarına dönüşmesiyle bozulmuştur (Karabacak, 2019).

Nüfus

2020 yılı verilerine göre Bakırköy ilçe nüfusu; 120.488 kadın ve 105.741 erkekten oluşmakta olup, toplamda 226.229'dur. İlçedeki nüfusun %53.26'sı kadınlar ve %46.74'ü erkeklerden oluşmaktadır (URL18).

Çizelge 3.1.'de yıllara göre Bakırköy ilçe nüfusu gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Yıllara göre Bakırköy ilçe nüfusu (URL18)

YIL	BAKIRKÖY İLÇE NÜFUSU	ERKEK NÜFUSU	KADIN NÜFUSU
2020	226.229	105.741	120.488
2019	229.239	107.348	121.891
2018	222.668	103.677	118.991
2017	222.370	104.052	118.318
2016	222.437	104.439	117.998
2015	223.248	105.257	117.991
2014	221.594	104.671	116.923
2013	220.974	104.526	116.448
2012	221.336	104.924	116.412
2011	220.663	104.532	116.131
2010	219.145	103.881	115.264
2009	218.352	104.312	114.040
2008	214.810	103.174	111.636
2007	214.821	102.465	112.356

Bakırköy ilçe nüfusunun 2007 yılından 2020 yılına kadar 11.408 kişi arttığı görülmektedir.

Ulaşım

İstanbul ilinin Çevre Düzen Planında yer alan bilgilere göre Bakırköy ilçesi; Avrupa yakasının bir alt merkezi olmakta ve raylı sistemler, deniz ulaşımı, karayolu ulaşımı gibi üç farklı ulaşımın kesişim noktasında yer almaktadır. Bakırköy ilçesinin İstanbul ilinin tümüyle kesintisiz bir ulaşım sağlayan üç farklı noktasından ilki olan Bakırköy Sahili deniz ulaşımı ile metronun kesişiminde, ikincisi olan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı metro, Marmaray-YHT ile karayolu toplu taşımacılığının kesişiminde ve üçüncüsü olan İncirli ise iki metro hattı, metrobüs hattı ile diğer karayolu toplu taşımacılığı seçeneklerinin kesişiminde yer almaktadır (URL19).

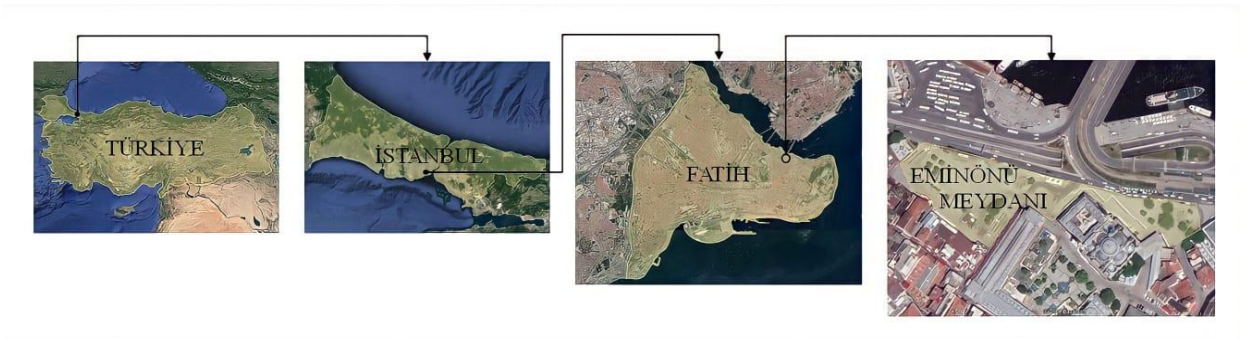
3.1.2. Eminönü Meydanı

Coğrafi konum

Tarihi Yarımada'da yer alan ve Fatih ilçesinde bulunan Eminönü semti, İstanbul ilinin eski yerleşim bölgelerinden biridir. Semt kuzey yönden Haliç, doğu yönden İstanbul Boğazı, güney yönden Marmara Denizi ile çevrili durumda olup hem bölgeye hâkim olan konumu hem de deniz ve kara ulaşımının birleşim noktası olması nedenleriyle stratejik bir merkez olarak kullanılmaktadır (Özdemir ve ark, 2014).

Eminönü Meydanı; Eminönü semtinin kuzey yönünde bulunan Haliç'e bakan bölümünde yer alıp, Galata Köprüsü'nün hemen karşısında konumlanmakta olan ve çeşitli aktivitelere ev sahipliği yapması nedeniyle her zaman oldukça yoğun olarak kullanılan bir meydandır (Özdemir ve ark, 2014).

Şekil 3.5.'te Eminönü Meydanı'nın coğrafi konumu gösterilmiştir.

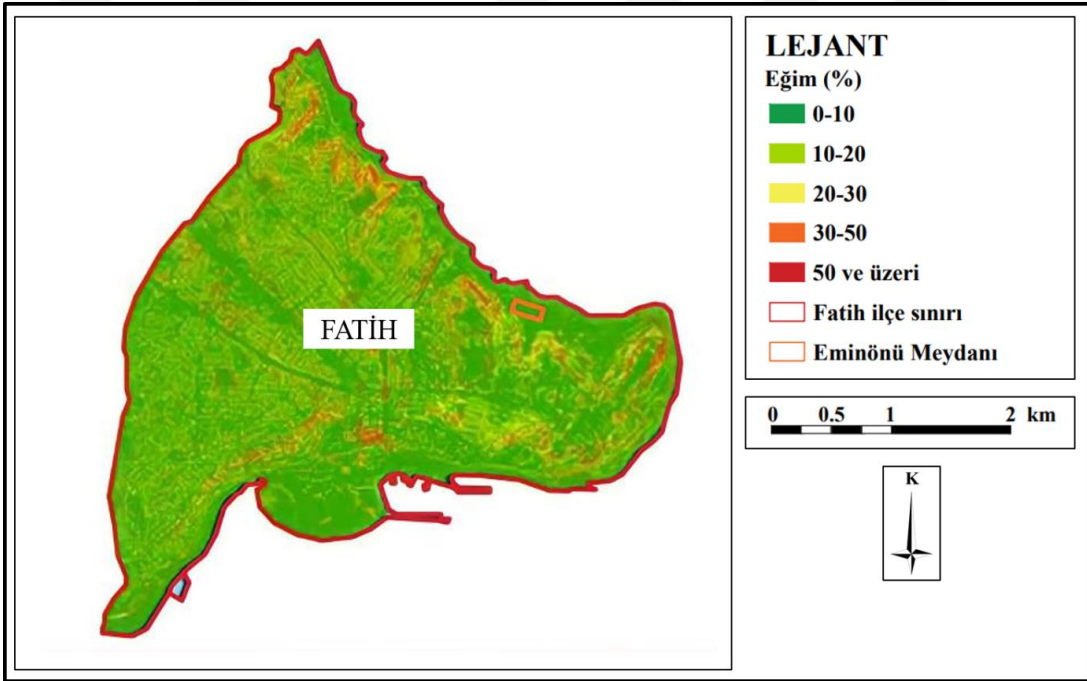
Şekil 3.5. Eminönü Meydanı (Google earth pro uygulamasından yararlanılarak hazırlanmıştır)

İklimsel veriler

Fatih ilçesinde sıcak ve ılıman iklim tipi görülmektedir. İlçe kış aylarında yaz aylarına oranlara daha fazla yağış miktarına sahiptir. İklim sınıflandırmalarından Köppen-Geiger'a göre Csa olarak adlandırılmaktadır. İlçedeki ortalama sıcaklık değeri 15.1 °C'dir. Yıllık ortalama yağış miktarı ise 728 mm olmaktadır (URL20).

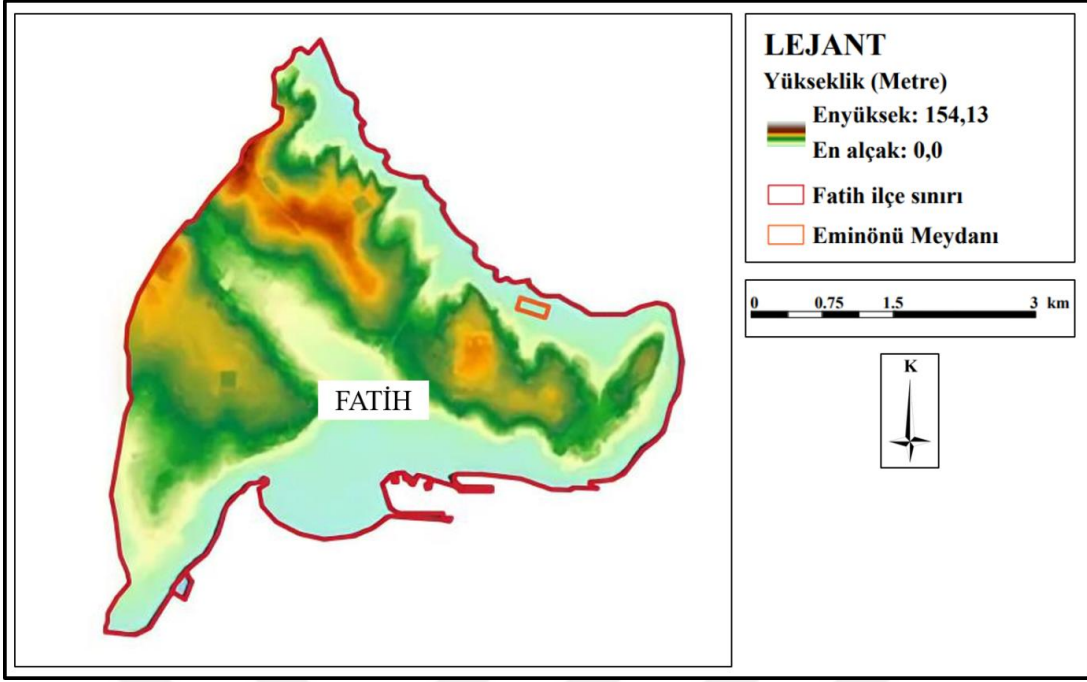
Topoğrafik veriler

Şekil 3.6.'da gösterilen Fatih ilçesi eğim haritasına bakıldığında Fatih ilçesinin eğim durumunun çoğunlukla 10-20 aralığında olduğu görülürken, Eminönü Meydanı'na ait eğim durumunun ise 0-10 aralığında olduğu görülmektedir.

Şekil 3.6. Fatih ilçesi eğim haritası (İBB, 2020b'ye göre düzenlenmiştir)

Şekil 3.7.'de gösterilen Fatih ilçesi yükseklik haritasına bakıldığında Fatih ilçesinin yükseklik durumunun genellikle alçak seviyede olduğu, Eminönü Meydanı'na ait yükseklik durumunun ise genel olarak en alçak seviyede olduğu görülmektedir.

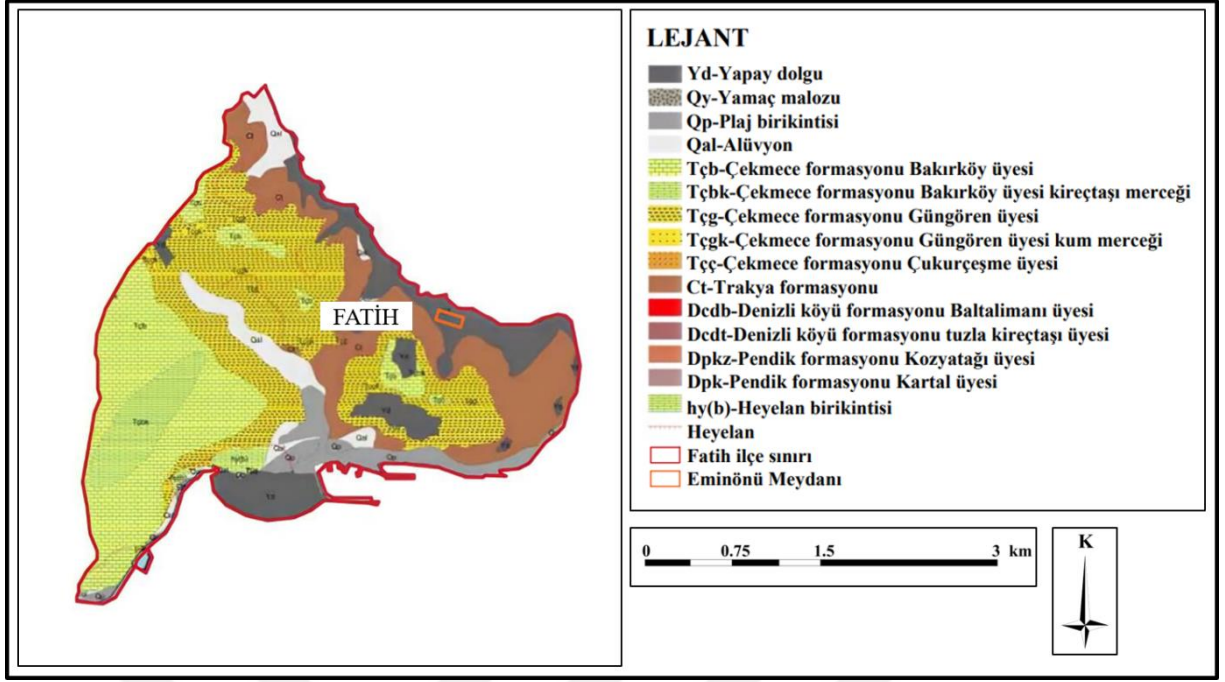
Şekil 3.7. Fatih ilçesi yükseklik haritası (İBB, 2020b'ye göre düzenlenmiştir)

Bitki varlığı ve toprak özellikleri

Fatih ilçesinin nehir, dağ, ova, göl, orman, yeraltı ve yerüstü kaynakları ile önemli bir bitki örtüsü bulunmamaktadır. İlçede bulunan toprak türleri ise ekilip biçilmeye uygun değildir (URL21).

Jeoloji, jeomorfoloji ve hidroloji

Şekil 3.8.'de gösterilen Fatih ilçesi jeoloji haritasına bakıldığında Fatih ilçesinde farklı çeşitlerin olduğu görülürken, Eminönü Meydanı'na ait jeoloji durumunun ise yapay dolgu olduğu görülmektedir.

Şekil 3.8. Fatih ilçesi jeoloji haritası (İBB, 2020b'ye göre düzenlenmiştir)

Fatih ilçesi Beyoğlu platosunu güney yönünde sınırlandıran Haliç semtinin güney yönünde bulunmaktadır. Avrupa Yakası'nı ikiye bölmekte olan Haliç Havzası'na ait kıyılar, Alibeyköy ve Kağıthane Dereleri'nin deniz basmasına uğraması sonucu meydana gelmiş kıyı özelliği sunmaktadır (İBB, 2020b).

Nüfus

2020 yılı verilerine göre Fatih ilçe nüfusu; 197.445 kadın ve 199.149 erkekten oluşmakta olup, toplamda 396.594'tür. İlçedeki nüfusun %49.79'u kadınlar ve %50.21'i erkeklerden oluşmaktadır (URL22).

Çizelge 3.2'de yıllara göre Fatih ilçe nüfusu gösterilmiştir.

Çizelge 3.2. Yıllara göre Fatih ilçe nüfusu (URL22)

YIL	FATİH İLÇE NÜFUSU	ERKEK NÜFUSU	KADIN NÜFUSU
2020	396.594	199.149	197.445
2019	443.090	225.356	217.734
2018	436.539	221.118	215.421
2017	433.873	217.501	216.372
2016	417.285	207.477	209.808
2015	419.345	208.295	211.050
2014	419.266	208.242	211.024
2013	425.875	212.114	213.761
2012	428.857	212.620	216.237
2011	429.351	212.894	216.457
2010	431.147	213.730	217.417
2009	433.796	215.326	218.470
2008	443.955	221.431	222.524
2007	422.941	208.086	214.855

Fatih ilçe nüfusunun 2007 yılından 2020 yılına kadar 26.347 kişi azaldığı görülmektedir.

Ulaşım

Eminönü Meydanı'na ulaşımı sağlamak için kullanılacak yollardan ilki olan denizyolu ulaşımı için vapur, deniz otobüsü, arabalı vapur, özel tekne gibi seçenekler mevcutken ikincisi olan karayolu için otobüs, raylı sistemde tramvay, banliyö gibi toplu taşıma unsurları mevcuttur (Özdemir ve ark, 2014).

3.2. Yöntem

Çalışmada gözlem, analiz ve değerlendirme yöntemi kullanılmıştır. Şekil 3.9.'da yöntem akış diyagramı gösterilmiştir.

Şekil 3.9. Yöntem akış diyagramı (Orijinal)

Çalışma yöntemi beş ana aşamadan oluşmaktadır.

Birinci aşama; çalışma amacının ve öneminin belirlendiği, çalışmaya ışık tutabilecek nitelikteki temel bilgilerin toplandığı, ilgili kurum ve kuruluşlar ile sözlü görüşmelerin yapıldığı aşamadır.

İkinci aşama; alan çalışmalarının başladığı aşamadır. Yapılan alan çalışmalarında toplanan bilgiler Çizelge 3.3.'te gösterilmiştir. Bu aşamada İstanbul iline ait temel bilgilerden hareketle, İstanbul ilinin Bakırköy ilçesinde seçilen Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ile Fatih ilçesinde seçilen Eminönü Meydanı'nın mevcut durumları ve çevre ile etkileşimleri yerinde incelenmiş, alanlara ait fotoğraf çekimleri ve gözlemler yapılmış, elde edilen verilerle alanlara ait sürvey diyagramları hazırlanmıştır.

Çizelge 3.3. Alan çalışmalarında toplanan veriler (Orijinal)

DOĞAL YAPIYA İLİŞKİN VERİLER	Coğrafi konum İklimsel veriler (Yağış, sıcaklık, nem, rüzgâr, alanın iklimik konfor durumu) Topoğrafik veriler (Eğim, bakı, yükseklik) Bitki varlığı Jeolojik etütler (Taban suyu vb.) Su varlığı (Akarsular, deniz, göl vb.) Özgün/değerli doğal olgular
KÜLTÜREL YAPIYA İLİŞKİN VERİLER	Sosyo-demografik özellikler (Kullanıcı profili; nüfus, cinsiyet, yaş durumu vb.) Kent yapısı ve kentle ilişki, ulaşım ağları Aktivite-kullanım ilişkileri (Çevredeki mevcut yapılar, tarihi doku konut alanları vb.) Alandaki mevcut yapısal elemanlar (Zemin döşemesi, oturma alanı, donatılar vb.)
GÖRSEL PEYZAJ VERİLERİ	Görünüş ile vista ve bakı noktaları İstenmeyen görünüşler Algısal özellikler (Gürültü, koku gibi olumsuz duyuşsal özellik taşıyan unsurlar)

Üçüncü aşama; alan çalışmaları sonucunda elde edilen verilerin literatür bilgileriyle desteklenerek derlendiği, alanların mevcut durumlarına ilişkin analizlerinin yapıldığı aşamadır.

Dördüncü aşama; birinci aşamadan bu yana elde edilen bilgi ve birikimler göz önünde bulundurularak seçilen Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ile Eminönü Meydanı'nda kent kimliğine etki eden görsel ve işlevsel özelliklerin belirlendiği aşamadır. Bu özelliklere ilişkin parametreler Çizelge 3.4.'te gösterilmiştir. Bu aşamada ayrıca, araştırma alanları olan meydanlardaki sorunlar ve eksikler tespit edilmiş ve meydanların hem bulunduğu kente hem de bulunduğu kent kimliğine katkı sağlamasına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Çizelge 3.4. Meydanların görsel ve işlevsel özelliklerine ilişkin parametreler (Şahin, 2018; İnceoğlu ve Aytuğ, 2009; İBB, 2010'a göre düzenlenmiştir)

GÖRSEL ÖZELLİKLER	<p>Meydan tarihi</p> <p>Meydan türü ve büyüklüğü</p> <p>Mekânsal açıklık/kapalılık</p> <p>Özgünlük</p> <p>Çevre ile uyum</p> <p>Oran ve ölçek</p> <p>Manzara ve kötü görüntülerin varlığı</p> <p>Sınırlayıcı elemanların varlığı</p> <p>Bitkisel elemanların varlığı</p> <p>Tarihi binalar ve sanatsal objelerin varlığı</p> <p>Su öğelerinin varlığı</p> <p>Kentsel donatı elemanlarında tasarım çeşitliliği</p> <p>Kentsel donatı elemanlarında vandalizm</p> <p>Yer döşemeleri, seviye farklılıkları ve alt bölgeler</p>	İŞLEVSEL ÖZELLİKLER	<p>İşlevsel meydan kullanımı</p> <p>Kullanıma uygunluk</p> <p>Erişilebilirlik</p> <p>Çevre ile ilişki</p> <p>Yaya sirkülasyonu</p> <p>Otopark varlığı</p> <p>Kentsel donatı elemanlarında yeterlilik</p> <p>Kentsel donatı elemanlarında kullanılan malzemelerde dayanıklılık</p>
--------------------------	---	----------------------------	---

Beşinci aşama; hazırlanan çalışmaların derlendiği, sonuçlandırıldığı ve yazımının yapıldığı aşamadır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Mevcut Durumu

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na ilişkin Çizelge 3.3'te belirtilen doğal ve kültürel yapıya ilişkin veriler, literatürden yararlanmak suretiyle Materyal bölümünde detaylı olarak verilmiştir. Bu veriler, aynı zamanda Şekil 2.12'de belirtilen, kent kimliğini oluşturan çevresel ve sosyo-kültürel kimlik unsurlarını da kapsamaktadır.

İstanbul ilinin Bakırköy ilçesinde bulunan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın çevresinde; Bakırköy Zuhurat Baba Mezarlığı, Bakırköy İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği, Okullar Bölgesi, İstasyon, Ada Pasajı, Özel Bakırköy Dil Ve Konuşma Temel Lisesi, Bakırköy Belediyesi ve Bakırköy İşkur Hizmet Noktası yer almaktadır.

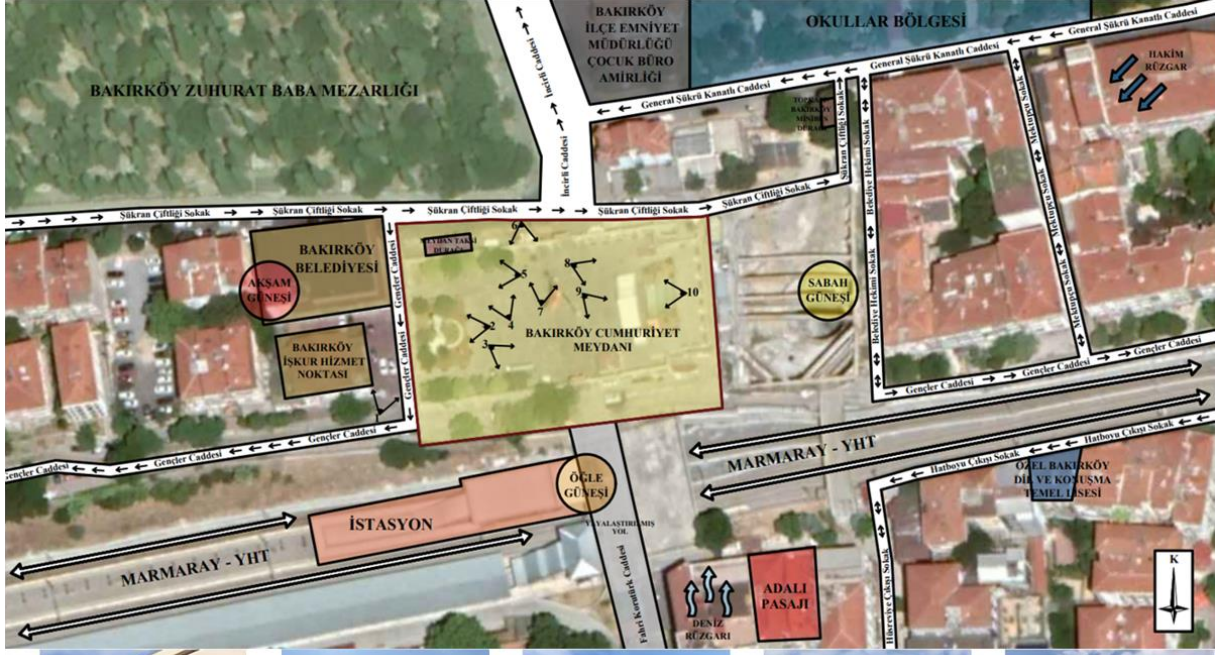
İncirli Caddesi ile Fahri Korutürk Caddesi'nin kesişim noktasında bulunan meydanın çevresinde Gençler Caddesi ve Şükran Çiftliği Sokak yer almaktadır.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı, İstanbul ilinin büyük bir kısmıyla kesintisiz erişim imkânına sahiptir. Bu kesintisiz erişim imkanı metro, Marmaray-YHT ve karayolu toplu taşımacılığı gibi pek çok ulaşım seçenekleri ile sağlanmaktadır.

Kuzeydoğu yönünden hâkim rüzgâr etkisi altında kaldığı görülen meydanın, güney yönünden ise deniz rüzgârı etkisi altında kaldığı görülmektedir.

Meydan sınırları içerisinde Meydan Taksi Durağı, kaskatlı süs havuzu ve Atatürk anıtı bulunmaktadır.

Şekil 4.1.'de Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın mevcut durumu ile kent kimliği üzerindeki etkisi sürvey diyagramı üzerinde gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı sürvey diyagramı ve görseller (Google earth pro ve street view map uygulamalarından yararlanılarak hazırlanmıştır)

4.1.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın Görsel Özellikler Bakımından Analizi

Çizelge 3.4'te verilen meydanların görsel ve işlevsel özelliklerine ilişkin parametrelerden görsel özellikler, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı için aşağıda tek tek ele alınarak analiz edilmiş, kent kimliği üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur.

Meydan tarihi

Meydanın bulunduğu Bakırköy ilçesi; İstanbul ilinin batı yakasında milattan sonra 384 yılında eğlence ve sayfiye alanı olarak, Konstantin tarafından kurulmuştur (URL23).

İstanbul (1994) yayını tarafından bildirildiğine göre; Bakırköy ilçesine olan yerleşim Bizans döneminde başlamıştır. Yerleşme “Hebdemon” adıyla adlandırılmış ve yerleşim alanı içerisine av köşkleri, yazlık saraylar ve kiliseler yapılmıştır. Yapılan bu yapıların büyük bir kısmı yine bu dönemde gerçekleşen Lafin işgali esnasında büyük tahribe uğramıştır. Bu tahrip sonucunda ise Hebdemon oldukça ıssız ve sakin bir yerleşim alanına dönüşmüştür. Dönemin sonlarına doğru Makrohorı (Uzun Köy) ya da Makriköy (Uzak Köy) olarak adlandırılan yerleşim bir balıkçı köyü haline gelmiştir (Ayhan, 2019).

Tarhan (2009) tarafından bildirildiğine göre; Bakırköy ilçesi 17. yüzyıla kadar balıkçı köyü olarak anılmıştır. 17. yüzyıldan sonra önemli saltanat temsilcileri ile padişaha yakın isimler ilçede köşk ve konaklar inşa ettirmeye başlamışlardır. Marmara denizi boyunca devam eden Florya, Halkalı ve Davutpaşa semtlerinde inşa edilmiş olan bahçeli köşkler doğal afet dönemlerinde sayfiye yeri amacıyla kullanılmıştır. İlçeye olan yerleşim bu dönemde yoğunlaşmıştır (Calakovic, 2019).

İstanbul (1994) yayını tarafından bildirildiğine göre; Banliyö hattının 1870’li yıllarda Makriköy’den geçmesi sonucunda ulaşım kolaylaşmış, bu sayede nüfus artmaya başlamıştır (Ayhan, 2019).

Bakırköy ilçe tarihindeki en önemli tarihsel olay; 1877-1878 yılları arasında yapılan Osmanlı-Rus Savaşı’dır. Plevne kalesini işgal eden Ruslar, İstanbul’a doğru ilerlemişlerdir. İstanbul’da Ayastefanos’u yani Yeşilköy’ü işgal ederek karargâh olarak kullanmışlardır. 3 Mart 1878 tarihinde Ayastefanos Antlaşması ile geçen belge burada imzalanmıştır (URL23).

İstanbul (1994) yayını tarafından bildirildiğine göre; 1922 yılında gerçekleşen mübadele ve 6-7 Eylül olayları sonucunda Bakırköy’de bulunan Rum nüfusu azalmaya başlamıştır. 1980 yılında ise Rum nüfusu komple Bakırköy’den gitmiştir (Ayhan, 2019).

1990’lı yıllarda ilçenin tümü kentleşerek bir yönetsel birime dönüşmüştür. 1989 yılında ilçeden Küçükçekme çıkarılmış ve Küçükçekmece başlı başına bir ilçe olarak kabul edilmiştir. 1992 yılında ise Bakırköy ilçe sınırları tekrar düzenlenmiş ve Bahçelievler, Güngören, Bağcılar, Esenler başlı başına yeni ilçeler olarak kabul edilmiştir (URL23).

Bakırköy’ün Cumhuriyet dönemi öncesinde yaşadığı bir başka tarihsel olay ise Fransız askeri birliklerin işgalidir. Bu işgalin Ankara orduları sayesinde sonlandırılması ile birlikte

Bakırköy'de Cumhuriyet dönemine geçmiŐtir. Makriköy 19. yüzyılın sonralarından sonra İstanbul ilinin bir ilçesi olarak kabul edilmiş ve 1925 yılında Bakırköy adını almıştır (URL23).

Bakırköy ilçesinde, geçmişten günümüze kadar ulaşan bazı yapı ve değerler de bulunmaktadır. Bunlara  rnek olarak; arŐı Cami, Dadyan İlkokulu ve Ermeni Mezarlığı gösterilebilir.

Bakırköy ilçesinde bulunan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ismini 2002 yılında almıŐ, bu isimden önce Bakırköy  zg rl k Meydanı olarak isimlendirilmiŐtir. Tarihi verilerine rastlanamayan meydanın, 1933-1934 yıllarındaki bayram yeri olarak kullanılan görünüşleri ise Şekil 4.2. ve Şekil 4.3.'te gösterilmiştir.

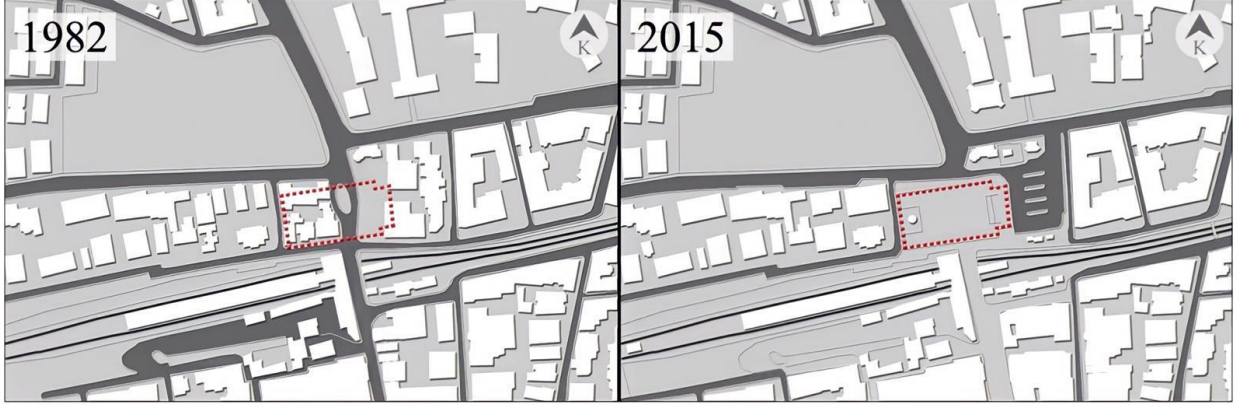

Şekil 4.2. 1933-1934 Bakırköy  zg rl k Meydanı I (URL24)

Şekil 4.3. 1933-1934 Bakırköy  zg rl k Meydanı II (URL24)

Meydanların kendilerine ait imajlarının şekillenmesinde tarihsel gelişim süreçleri oldukça etkilidir (Kürkçüoğlu, 2015). Şekil 4.4.'te Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın mekânsal değişim ve evrim süreci gösterilmiştir.

Şekil 4.4. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın mekânsal değişim ve evrim süreci

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın bulunduğu ilçenin tarihi geçmişinin anlaşılmasında etkili olması, Demirel (2008)'in meydan tarihine ilişkin “Kent kullanıcılarının sosyal hayata katılımına yardımcı olan meydanlar; bulunduğu kentin kültürel özellikleri ile tarihi geçmişinin anlaşılmasında, kent kimliklerinin belirlenmesinde ve nitelikli, özgün kentlerin oluşmasında etkili olmaktadır” ifadesini desteklemektedir.

Meydanın türü ve büyüklüğü

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı sahip olduğu özelliklere göre meydan türü bakımından kapalı meydandır. Büyüklüğü 5.031 m²'dir.

Kapalı meydan özelliği taşıyan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın ana hattı düzenli şekillerden biri olan dikdörtgen biçimindedir. Bu durum; Kürkçüoğlu (2015)'nin “Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın köşeli geometrik şekillerin birleşimi sonucu oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda meydan sade olmasına rağmen sert ve keskin hatlara sahip durumdadır” ifadesini doğrulamaktadır. Meydanın çevresinde birbirine benzeyen yapıların bulunmasına rağmen, yapılar arasındaki monotonluk uyumlu bir düzen meydana getirmiştir.

Mekânsal açıklık/kapalılık

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın çevresi yapılar ile çevrili durumdadır. Ayrıca meydana, meydanı sınırlayan elemanların da kullanılması nedeniyle meydan, mekân

açıklık/kapalılık parametresine göre kapalı mekân olma özelliği taşımaktadır. Meydanın kapalı mekân olması, Taşçı (2014)'nın "Meydan; çevresinde anıtsal, tarihi ya da estetik özellikte yapıların bulunduğu, kısmen kapalı olan mekânlardır" ifadesi ile çelişirken, Turgut (1999) tarafından bildirildiğine göre; Aslan (2006)'ın "Meydanların aktif olarak kullanılmasında, mekânsal kapalılık oldukça önemli bir parametredir" ifadesini doğrulamaktadır.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın kapalı mekân olma özelliği; meydan kullanıcılarında kuşatılmışlık hissinin tam olarak oluşmasını sağlamaktadır. Bu his meydanın mekân olma özelliğinin güçlenmesine katkı sağlarken, meydan kullanıcılarının kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini sağladığı için kullanıcılar tarafından genellikle yoğun olarak kullanılmaktadır. Ancak, meydanın kapalı mekân olması, meydan kullanıcılarının görüş açılarının kısıtlanmasına neden olmaktadır.

Özgünlük

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın bulunduğu ilçe olan Bakırköy'ün tarihçesi ile meydana bulunan ve meydana odak noktası olarak sayılabilen Atatürk Anıtı meydana bir özgünlük kazandırmaktadır.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın özgün olması; meydanın bulunduğu kentin de kimlik kazanmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca meydana bulunan ve odak noktası sayılabilen Atatürk Anıtı, Deniz (2004)'in "Odak noktaları cami minaresi, saat kulesi, anıt niteliği taşıyan yapılar ya da herhangi bir doğal öğede olabilmektedir" ifadesini doğrulamaktadır.

Çevre ile uyum

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı gerek tasarımı gerekse tasarımında kullanılan elemanları yönünden çevresiyle uyumlu durumdadır.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın çevresiyle uyumlu olması kullanıcıların meydanı çevresiyle bir bütün olarak algılamasını ve meydan kullanımının artmasını sağlamaktadır.

Oran ve ölçek

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda Atatürk Anıtı bulunmaktadır.

Atatürk Anıtı meydan boyutlarını insan ölçeğine taşıdığı için meydan kullanıcılarının hem mekân içerisinde kendilerini güvende hissedebilmelerini hem de mekânı

algılayabilmelerini sağlamaktadır. Ayrıca mekânda kullanılan anıt sayesinde meydanın etkisi de kuvvetlenmektedir. Bu durum, Bağbaşı (2010)'nın “Meydanlarda heykel, anıt, çeşme vb. gibi elemanların kullanılması sayesinde mekânın etkisi de kuvvetlendirilmektedir” ifadesini doğrulamaktadır.

Manzara ve kötü görüntülerin varlığı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda herhangi bir manzara ya da kötü görüntü bulunmamaktadır. Dolayısıyla, manzara ve kötü görüntü bakımından meydana olumlu ya da olumsuz herhangi bir etki yoktur.

Sınırlayıcı elemanların varlığı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda sınırlayıcı eleman olarak, meydan girişinde kolonlar ve kirişler kullanılmıştır. Şekil 4.5.'te Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan sınırlayıcı elemanlar gösterilmiştir.

Şekil 4.5. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan sınırlayıcı elemanlar (Orijinal)

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda meydanı sınırlamak amacıyla kullanılan kolonlar ve kirişler meydanın şeklini net olarak belirterek, Gültekin (1996)'in “Meydan sınırlayıcıları meydanın varlığını ortaya koymaktadır” ifadesini doğrulamaktadır. Ayrıca meydanı sınırlayan bu elemanların bir süreklilik sağlamaları ve hem sade hem de uyum içinde olmaları meydanı kullanan kullanıcılarda olumsuz etki oluşturmazken, aksine meydanın sınırı net olarak hissedilebildiği için meydan kullanıcılarında güven duygusunun oluşmasını sağlamaktadır. Ayrıca meydanı sınırlayan öğelerin kolon ve kirişler olması, Kürkçüoğlu (2015)'nin “Meydan

çevresinde bulunan sütunlar, meydanın içi ve dışı arasındaki geçirgenliğin oluşmasını sağlayarak mekânsal algıyı etkiler, duvar hissine bağlı olarak gelişen kapalılık hissini azalmasını sağlarken çevreleme hissini ise tam tersi artmasını sağlamaktadır” ifadesini doğrulamaktadır.

Bitkisel elemanların varlığı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı’nda kullanılan bitki türlerinde çeşitlilik meydan boyutlarına göre fazladır. Meydanda kullanılan bitkilerden bazıları; *Picea pungens* (Mavi ladin), *Sophora japonca ‘pendula’* (Sarkık dallı japon soforası), *Acer negundo* (Dişbudak yapraklı akçaağaç) vb.’dir. Şekil 4.6.’da meydanda bulunan bitkilerden bir kısmının genel görünüşleri gösterilmiştir.

Şekil 4.6. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı’nda bulunan bitkilerin genel görünüşleri (Orijinal)

Meydanda kullanılan bitkilerde çeşitliliğin olması meydanın görsel değerinin artmasını, meydandaki sadeliğin bozulup monotonluğun kırılmasını ve meydana renk katılmasını sağlamaktadır. Ayrıca meydanda kullanılan bitkilerden bazılarının grup halinde kullanılması Giritlioğlu (1991) tarafından bildirildiğine göre; Önder ve Aklanoğlu (2002)’nin “Bitkisel elemanlardan olan ağaçların kendi içerisinde grup olarak kullanımı ya da mekânda bulunan diğer öğelerle uyumlu olarak birlikte kullanımları mekânın kullanıcılar için ilgi çekici hale gelmesini, fonksiyonel olarak kullanılmasını ve mekânın insan ölçeğine uygun hale getirilmesini sağlamaktadır” ifadesini doğrulamaktadır.

Tarihi binalar ve sanatsal objelerin varlığı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda sanatsal obje olarak Atatürk Anıtı bulunmaktadır. Meydanda sanatsal bir objenin bulunması, Durak (2018)'in "Meydanlarda bulunan tarihi ya da güncel özellikli, heykel, anıt gibi herhangi bir malzemeden oluşturulmuş tüm sanatsal objeler bulunduğu çevreye kimlik kazandırmaktadır" ifadesini ve Kılınçaslan (2005) tarafından bildirildiğine göre; Aslan (2006)'in "Meydanları tamamlayan öğeler olan anıtlar, mekâna hem yeni bir boyut hem de bir anlam katılmasını sağlarken kimi noktalarda da mekâna yaşam katmaktadır" ifadesini doğrulamaktadır. Şekil 4.7.'de Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan Atatürk Anıtı gösterilmiştir.

Şekil 4.7. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan Atatürk Anıtı (Orijinal)

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan Atatürk Anıtı; yapılan meydan tasarımının daha algılanabilir olmasını, mekânın estetik kalitesinin ve meydandaki görsel değerin artmasını sağlamaktadır.

Su öğelerinin varlığı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kot farkından yararlanılarak iki kademeli, kaskatlı bir süs havuzu tasarlanmıştır. Ancak meydanda bulunan süs havuzunun içerisinde suyun bulunmadığı, fiskiyelerinin çalışmadığı ve bakımının yapılmadığı görülmektedir. Şekil 4.8.'de Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan kaskatlı süs havuzu gösterilmiştir.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan kaskatlı süs havuzu; içerisinde su bulunduğu ve gerekli bakımları yapıldığı takdirde meydan kullanıcılarında dinlendirici ve

serinletici özelliklerin oluşmasını sağlayacaktır. Bu durum Kürkçüoğlu (2015)'nin “Su elemanlarının işlevsel etkileri bulunmaktadır; ancak meydana bulunan su elemanının gerek görsel gerekse işlevsel yönden güçlü bir etkisi bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra su elemanının oldukça bakımsız olduğu ve içerisinde bulunan fiskiyelerinin çalışmadığı görülmektedir” ifadesini doğrulamaktadır.

Şekil 4.8. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan kaskatlı süs havuzu (Orijinal)

Meydanda bulunan su elemanının gerekli bakımları yapıldığında ve fiskiyeleri çalıştırıldığında Sözer (2002) tarafından bildirildiğine göre; Pekgöz (2020)'ün “Meydanlarda ve kentsel yeşil alanlarda yer alan su öğeleri, işitsel ve görsel değerlerine ek olarak kullanıcılar için dinlendirici ve serinletici özelliklere sahip olup farklı formlarda olmaktadır” ifadesini doğrulayacaktır.

Kentsel donatı elemanlarının tasarımı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan kentsel donatı elemanlarının tasarımı günlük hayatta sıklıkla karşılaşılabildiğimiz tasarımlardan oluşmaktadır. Ayrıca meydana günlük hayatta sıklıkla rastlamadığımız, oldukça büyük bir reklam panosu da bulunmaktadır. Şekil 4.9.'da Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan bank ve çöp kutusu, Şekil 4.10.'da meydana bulunan reklam panosu ve Şekil 4.11.'de meydana bulunan sokak hayvanlarının beslenmeleri için ayrılan bölüm gösterilmiştir.

Şekil 4.9. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan bank ve  p kutusu (Orijinal)

Şekil 4.10. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan reklam panosu (Orijinal)

Şekil 4.11. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan sokak hayvanlarının beslenmeleri için ayrılan bölüm (Orijinal)

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan oturma birimlerinde alışılmış tasarımların kullanılması; Durak (2018)'in "Meydan mekânının tasarımına ya da temasına uygun seçilen oturma birimleri mekânı aktif hale getirebilecek önemli öğelerden biridir" ifadesi ile çelişmektedir. Kullanılan kentsel donatı elemanlarının tümünün alışılmış tasarımlara sahip olması; meydana maliyet yönünden katkı sağlamakta ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşıladığı için işlevsel olarak kullanılmaktadır. Ancak, bu elemanlar arasında form, renk ve malzeme uyumu olmadığından görsel açıdan olumlu bir etki oluşturamamaktadır. Meydanda bulunan reklam panosu hem büyüklüğü hem de hareketli görüntüler sergilemesi nedeniyle meydana bir farklılık katmakta ve kullanıcıların ilgisini çekmektedir. Ayrıca meydana, oldukça çevreci ve duyarlı bir düşünce ile tasarlanan sokak hayvanlarının beslenmeleri için ayrılan bölüm gerekli bakımları yapıldığı takdirde farkındalık yaratılmasında daha etkili bir rol oynayacaktır.

Kentsel donatı elemanlarının vandalizm durumu

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan kentsel donatı elemanlarında vandalizm durumu söz konusu değildir.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan kentsel donatı elemanlarında, kullanıcıların demografik özellikleri nedeniyle vandalizm sorununun bulunmaması; kullanıcı konforuna ve meydanın bakım maliyetine olumlu katkı sağlamaktadır.

Yer döşemeleri, seviye farklılıkları ve alt bölgeler

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın tümünde aynı renk ve aynı desende olan yer döşemeleri kullanılmıştır. Ayrıca meydana bulunan kot farklılığı, süs havuzunun iki kademe halinde tasarlanması ile çözümlenmiştir. Seviye farklılıklarının olduğu alanda farklı bir döşeme kullanılmıştır. Şekil 4.12.'de Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan döşeme çeşidi ve meydana oluşturulan kot farklılığı gösterilmiştir.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kullanılan yer döşemeleri; döşemelerin kullanıldığı alan ile uyumunu sağlamak ve çevresindeki diğer öğeler ile de bir bütünlük oluşturmaktadır. Ancak bu yer döşemelerinin meydana herhangi bir yönlendirme işlevi bulunmamaktadır.

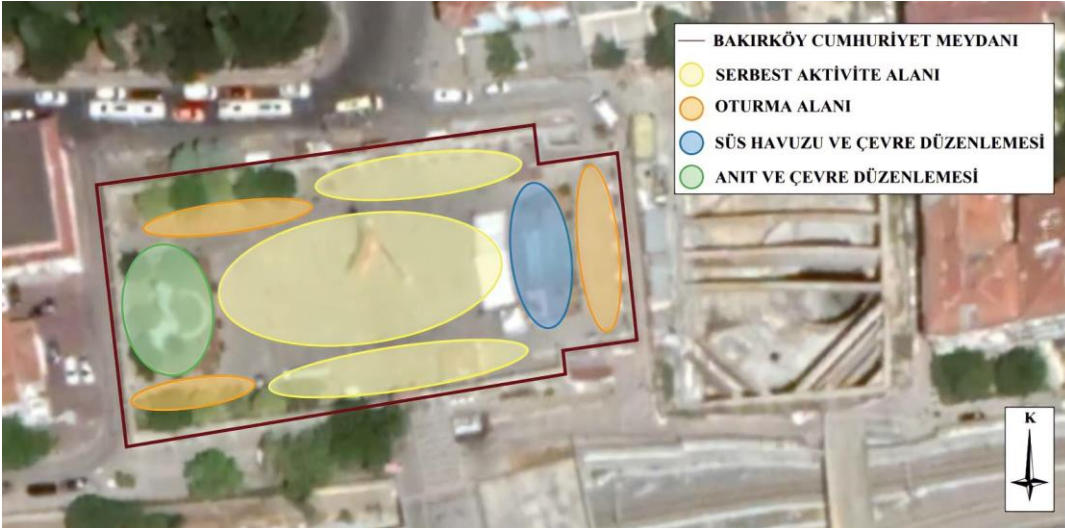
Şekil 4.12. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda kot farklılığı ve döşeme (Orijinal)

4.1.2. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın İşlevsel Özellikler Bakımından Analizi

Çizelge 3.4'te verilen meydanların görsel ve işlevsel özelliklerine ilişkin parametrelerden işlevsel özellikler, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı için aşağıda tek tek ele alınarak analiz edilmiş, kent kimliği üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur.

İşlevsel meydan kullanımı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan aktivite çeşitliliği oldukça az durumdadır. Meydan çoğunlukla sert zemin olarak düzenlenmiştir. Şekil 4.13.'te Bakırköy Cumhuriyet Meydanı aktivite kullanım diyagramı gösterilmiştir.

Şekil 4.13. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı aktivite kullanım diyagramı (Google earth pro uygulamasından yararlanılarak hazırlanmıştır)

Meydanın genelinde kullanılan sert zeminin çoğunlukta olması meydan kullanıcılarında olumsuz etkiler oluşmasına ve meydandaki aktivite çeşitliliğinin az olması ise meydan kullanıcılarının meydanı ilgi çekici bulmamasına neden olmaktadır. Meydanda oldukça az bir aktivite çeşitliliğinin olması ise, Türkün Dostoğlu (2007)'nin “Kentteki tüm kullanıcıların eşit şekilde kullanım imkânına sahip olduğu meydanlar, farklı etkinliklerin bir arada yapılabildiği geniş bir ortam oluşturmaktadır” ifadesi ile çelişmektedir.

Kürkçüoğlu (2015)'nin “Bakırköy Cumhuriyet Meydanı bulunduğu ilçe olan Bakırköy ile bu ilçenin çevresinde ön plana çıkan ve bu bölgenin insanları tarafından kullanılan toplanma- dağılma alanıdır” ifadesini doğrulamaktadır.

Kürkçüoğlu (2015)'nin “Meydan çevresinde konut alanlarının yoğun olarak bulunması kullanıcıların büyük bir bölümünün meydanı evlerine ulaşmak amaçlı kullanmasını sağlarken, aynı zamanda kullanıcıların arkadaş ziyareti, buluşma, toplanma gibi aktiviteler amacıyla da meydanı kullanmasını sağlamaktadır” ifadesini doğrulamaktadır.

Kullanıma uygunluk

Meydanın neredeyse tümünün düz olması meydanın tüm kullanıcılar için kullanılabilir olmasını sağlarken, meydanın iki giriş çıkış noktasından birinde eğimden kaynaklanan kot farkının hem merdiven hem de rampayla çözülmesi meydanın engelli, yaşlı ve bebek arabalı bireyler içinde kullanılabilir olmasını sağlamıştır. Şekil 4.14.'te Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın giriş çıkış noktasındaki rampa ve merdivenler gösterilmiştir. Ancak meydanın içinde bulunan süs havuzunun çevresinde oluşturulan seviye farklılığından oluşan eğim yalnızca merdivenler ile çözüldüğü için bu bölüm engelli bireyler ve bebek arabalı bireyler için uygun olmayıp, bu kullanıcılar için oldukça işlevsiz bir bölümü oluşturmuştur.

Şekil 4.14. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın giriş çıkış noktasındaki rampa ve merdivenler (URL25)

Erişilebilirlik

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın iki tarafı da kamu yollarına açık durumdadır. Şekil 4.15.'te Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve erişim durumu gösterilmiştir. Ayrıca otobüs durağı, minibüs durağı, taksi durağı, tren istasyonu ve otopark alanları gibi taşıt trafiği ile ilişkili alanların meydanla en kısa mesafeli olan bağlantıları bulunmaktadır.

Şekil 4.15. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve erişim durumu (URL26)

Meydanın iki tarafının da kamu yollarına açık durumda olması, Bağbaşı (2010)'nın “Aktif bir meydanın, bir ya da iki tarafı kesinlikle kamu yollarına açık olmalıdır. Oradan geçen kullanıcılar meydanı yolun devamı olarak düşünmeli ve meydana uğramak istemelidir” ifadesini doğrulamaktadır. Ayrıca oradan geçen kullanıcıların meydanı yolun devamı olarak düşündürerek, kullanıcılarda meydana uğrama isteği oluşturulması sayesinde meydan aktif bir

meydan haline gelmektedir. Bunun yanı sıra meydana olan ulaşımın çeşitli alternatifler ile sağlanabiliyor olması da meydan yoğunluğun artmasını sağlamaktadır.

Çevre ile ilişki

Oldukça yoğun olarak kullanılan iki caddenin kesişim noktasında bulunan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı, meydan kullanıcıları için bu iki caddenin devamı gibi hissedilmekte ve çoğunlukla geçiş alanı olarak kullanılmaktadır.

Meydanda, oldukça yoğun olarak kullanılan iki cadde kesişimin de bulunması; meydanın kullanım yoğunluğunun artmasını sağlamaktadır. Meydan kullanımının yoğun olması sonucunda kullanıcıların hem birbirleriyle hem de çevreleriyle iletişim halinde olmaları, Türkün Dostoğlu (2007)'nin "Meydanlar, kent halkı ile kente bir süreliğine uğrayan kişilerin birbirleriyle ve kent ile iletişimde olmasına katkı sağlamaktadır" ifadesini doğrulamaktadır. Ayrıca meydanın meydan kullanıcıları tarafından bu iki caddenin birleşimi yani bu iki caddenin devamı gibi algılanması, meydana çevresiyle uyumlu bir bütünlük kazandırmaktadır.

Yaya sirkülasyonu

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın büyük bir bölümü sert zeminden oluştuğu için yaya sirkülasyonu bir aks boyunca devam etmemektedir. Sert zeminin tümü yaya sirkülasyonunu sağlamaktadır. Ayrıca meydan genel olarak, engelli kullanıcıların kullanımına da uygun durumdadır. Bu durum, Durak (2018)'in "Hareket olanakları kısıtlı olan engelli insanlar için, kimsenin yardımı olmadan hareket edebilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır" ifadesini doğrulamaktadır.

Meydandaki yaya sirkülasyonu dar bir aks yerine geniş bir düz alan ile sağlandığı için meydanı kullanan kullanıcıların meydan içerisinde belirli bir sınıra bağlı kalmadan, rahat bir şekilde hareket etmesini sağlamaktadır. Ancak yaya sirkülasyonunun meydandaki aktivite çeşitliliğinin azlığı nedeni ile farklı aktivelere yönelememesi, meydan kullanıcılarının meydanı yeteri kadar ilgi çekici bulmamalarına neden olmaktadır. Meydan da sergi alanı, sanat alanı, satış birimleri alanı, amfi alanı, kütüphane alanı, yeme-içme alanı, oyun alanı, spor alanı, toplanma alanı, gösteri alanı, kuru havuz alanı gibi alanlar oluşturulduğunda yaya sirkülasyonu farklı aktivelere yönelip meydan kullanıcılarının meydanı ilgi çekici bulmalarını sağlayacağı için oldukça işlevsel bir hal alacaktır.

Otopark varlığı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na yakın konumda toplam altı farklı otopark alanı bulunmaktadır. Bu otopark alanlarından meydana en yakın olanının uzaklığı 367 metre ve en uzak olanının uzaklığı ise 699 metredir. Şekil 4.16.'da Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na yakın konumda bulunan otopark alanları gösterilmiştir.

Şekil 4.16. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na yakın konumda bulunan otopark alanları (Google earth pro uygulamasından yararlanılarak hazırlanmıştır)

Meydana yakın bir konumda otopark alanlarının bulunması; aracı olan kullanıcıların da meydana tercih etmeleri nedeniyle, meydanın yoğun olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Ayrıca araçlı kullanıcılar için de avantaj sağlayan bir ortam oluşturmaktadır.

Kentsel donatı elemanlarının yeterliliği

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan kentsel donatı elemanları sayı ve işlevsel yönden yeterli durumdadır.

Meydanda bulunan kentsel donatı elemanlarının yeterli durumda olması; meydan kullanıcılarının tüm ihtiyaçlarına cevap verilmesini ve meydan kullanıcıları için rahat ve konforlu bir mekân oluşmasını sağlamaktadır. Bu durum, Önder ve Akınoğlu (2002)'nin "Meydanlarda kullanılan oturma elemanları, aydınlatma elemanları, sanatsal objeler, su öğeleri gibi donatı elemanlarının; kullanılacakları yerlerin, sayılarının, renklerinin, formlarının, tasarımlarının konumlandırılacakları mekânın çevresiyle ve birbirleriyle hem uygun hem de uyumlu olması gerekmektedir" ifadesini doğrulamaktadır.

Kentsel donatı elemanlarının malzeme dayanıklılığı

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan kentsel donatı elemanlarının yapımında dayanıklı malzemeler kullanılmıştır.

Meydanda bulunan kentsel donatı elemanlarının yapımında kullanılan malzemelerin dayanıklı olması; meydanın dört mevsim boyunca en konforlu şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Ayrıca kullanılan malzemelerin dayanıklı olması yani çabuk zarar görmemesi, kentsel donatı elemanlarının sık sık değişmemesini sağladığı için meydana maddi yönden olumsuz bir etki oluşturmamaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İmar Ve Şehircilik Daire Başkanlığı, Şehir Planlama Müdürlüğü (2010)'nün yaptığı İstanbul Meydanları isimli çalışmada; kent ölçeğinde kültür ve ticaret odaklı meydanlar kategorisinde değerlendirmeye alınan dört meydandan biri olan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı, en yüksek üçüncü puanı almıştır. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın hem İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yaptığı çalışmadan hem de yapılan bu tez çalışmasından kültür ve ticaret noktasında bulunması nedeniyle oldukça yoğun olarak kullanılan bir meydan olduğu görülmektedir.

4.2. Eminönü Meydanı Mevcut Durumu

Eminönü Meydanı'na ilişkin Çizelge 3.3'te belirtilen doğal ve kültürel yapıya ilişkin veriler, literatürden yararlanmak suretiyle Materyal bölümünde detaylı olarak verilmiştir. Bu veriler, aynı zamanda Şekil 2.12'de belirtilen, kent kimliğini oluşturan çevresel ve sosyo-kültürel kimlik unsurlarını da kapsamaktadır.

İstanbul ilinin Fatih ilçesinde bulunan Eminönü Meydanı'nın çevresinde; Rüstempaşa Cami, Mısır Çarşısı, Yeni Cami, Yeni Cami Meydanı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Eminönü

Sosyal Tesisleri, Hatice Turhan Sultan Türbesi, Türkiye İş Bankası Müzesi ve Hidayet Cami yer almaktadır.

Eminönü Meydanı'nın çevresinde Ragıp Gümüşpala Caddesi, Reşadiye Caddesi, Arpacılar Caddesi, Tahmis Caddesi ve Kalçın Sokak yer almaktadır.

Meydana erişim hem vapur, deniz otobüsü, feribot, özel tekne gibi denizyolu ulaşımı ile hem de otobüs, tramvay gibi karayolu ulaşımı ile sağlamaktadır.

Kuzeydoğu yönünden hâkim rüzgâr etkisi altında kaldığı görülen meydanın, kuzey yönünden ise deniz rüzgârı etkisi altında kaldığı görülmektedir.

Meydan sınırları içerisinde İETT Eminönü Otobüs Durağı, alt geçit noktası ve önemli tarihi yapılardan olan Mısır Çarşısı ile Yeni Cami bulunmaktadır.

Şekil 4.17.'de Eminönü Meydanı'nın mevcut durumu ile kent kimliği üzerindeki etkisi sürvey diyagramı üzerinde gösterilmiştir.

Şekil 4.17. Eminönü Meydanı sürvey diyagramı ve görseller (Google earth pro ve street view map uygulamalarından yararlanılarak hazırlanmıştır)

4.2.1. Eminönü Meydanı'nın Görsel Özellikler Bakımından Analizi

Çizelge 3.4'te verilen meydanların görsel ve işlevsel özelliklerine ilişkin parametrelerden görsel özellikler, Eminönü Meydanı için aşağıda tek tek ele alınarak analiz edilmiş, kent kimliği üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur.

Meydan tarihi

Kurban (1996) tarafından bildirildiğine göre; Eminönü tarihi, Roma ve öncesi döneme dayanmakta olup İstanbul ilinin kuruluşuyla aynı zamanlı bir geçmişe sahiptir. Günümüzde İstanbul Bizans döneminde ise Constantinopoli olarak bilinen ilin yerleşke merkezi olan bölge;

sosyal konumu sayesinde eğlence ile diğer sosyal aktivitelerin merkezi, coğrafi konumu sayesinde ulaşım, ticaret ve stoklama merkezi, stratejik konumu sayesinde yönetim ile askeri merkez olma rolü üstlenmiştir. Roma döneminden bu yana Eminönü Meydanı ve çevresinin hem deniz ticareti hem de gümrük ve depolama için kullanılmasının nedeni bu alanların Haliç ile olan ilişkileridir. Bölge genelinde yaygın olan ticaret, bölgenin hareket kazanmasını sağlamıştır. Bölgenin kazandığı bu ticari hareket sayesinde bünyesinde oluşturduğu kimlik ise günümüze kadar gelmiştir. Roma döneminden günümüze kadar ulaşan yerlerden biri olan Balıkpazarı ismini işlevinden almıştır. Osmanlı döneminde, Roma döneminde Roma yolları üzerinden yapılan şehir planı yeniden düzenlenmiş ve yeni bir şekle bürünmüştür (Özdemir ve ark, 2014).

Çin (2006) tarafından bildirildiğine göre; bölgede islami yapılar İstanbul'un fethinden sonra kullanılmaya başlanmıştır. Külliye sisteminin de gelmesiyle birlikte bölgede yeni bir hiyerarşik yapılanma meydana gelmiştir. Bölgenin planlamasında etkisi büyük olan dini yapıların yanı sıra yeni oluşan ticari alanlarında etkisi büyük olmuştur. Planlamada Kapalıçarşı ve Kapalıçarşı ile doğrudan ilişkili bedestenler sayesinde yeni akslar ile rotalar oluşturulup, oluşturulan rotalar şekillendirilmiştir. Tarihi dokuyu ise hanlar, avluya sahip olan yapılar ve yeniden tanımlanan meydanlar oluşturmuştur (Özdemir ve ark, 2014).

Çin (2006) tarafından bildirildiğine göre; Eminönü nüfusu Osmanlı dönemine geçilmesiyle birlikte el değiştirmiştir. Yeni Cami inşasının ardından Eminönü Meydanı çevresinde yaşayan ve büyük bir bölümünü Yahudilerin oluşturduğu halk yerini Müslüman halka bırakmıştır. Bu durum sosyal kültürün değişmesine neden olmakla kalmamış, dini yapıların yanı sıra konut ve küçük ticari yapıları da değiştirmiştir. Cami inşası sonrasında çevrede kalan açık alanlar yeniden planlanmaya başlamıştır (Özdemir ve ark, 2014).

Şekil 4.18.'de 1890-1900 yıllarındaki Eminönü semti Şekil 4.19.'da 1938 yılındaki Eminönü Meydanı'nda bulunan Yeni Cami ve çevresi gösterilmiştir.

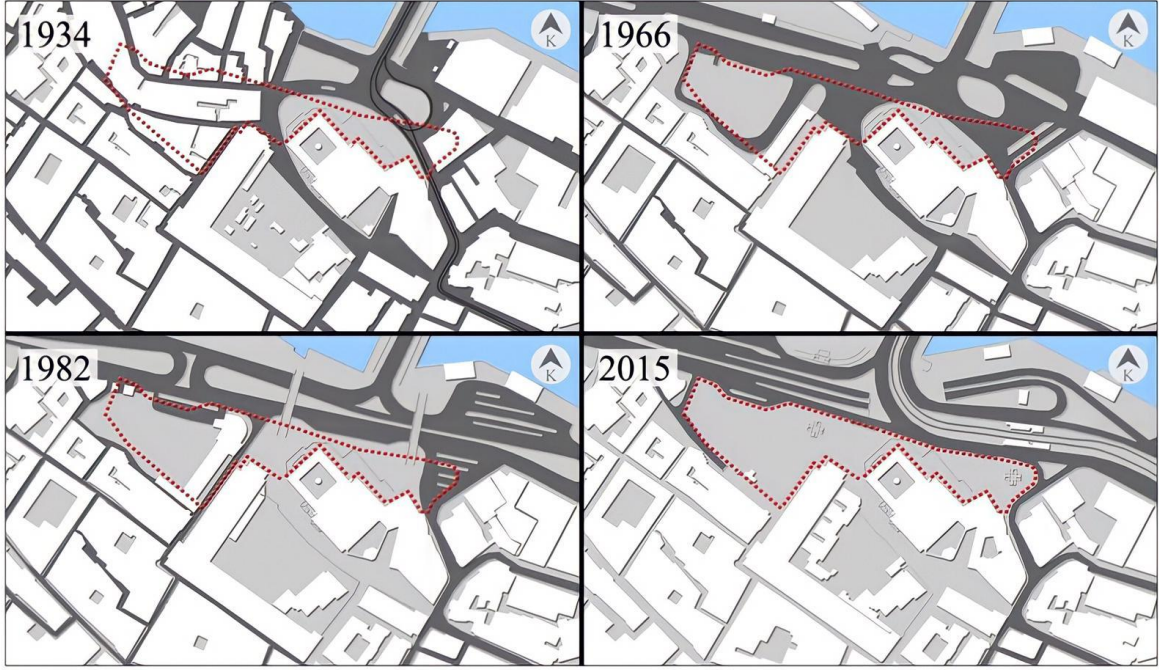

Şekil 4.18. 1890-1900 Eminönü semti (URL24)

Şekil 4.19. 1938 Eminönü Meydanı'nda bulunan Yeni Cami ve çevresi (URL24)

Meydanların kendilerine ait imajlarının şekillenmesinde tarihsel gelişim süreçleri oldukça etkilidir (Kürkçüoğlu, 2015). Şekil 4.20.'de Eminönü Meydanı'nın mekânsal değişim ve evrim süreci gösterilmiştir.

Şekil 4.20. Eminönü Meydanı'nın mekânsal değişim ve evrim süreci

Eminönü Meydanı'nın bulunduğu ilçenin tarihi geçmişinin anlaşılmasında etkili olması, Demirel (2008)'in meydan tarihine ilişkin “Kent kullanıcılarının sosyal hayata katılımına yardımcı olan meydanlar; bulunduğu kentin kültürel özellikleri ile tarihi geçmişinin anlaşılmasında, kent kimliklerinin belirlenmesinde ve nitelikli, özgün kentlerin oluşmasında etkili olmaktadır” ifadesini desteklemektedir.

Meydanın türü ve büyüklüğü

Eminönü Meydanı sahip olduğu özelliklere göre meydan türü bakımından amorf meydandır. Büyüklüğü 16. 659 m²'dir.

Amorf meydan özelliği taşıyan Eminönü Meydanı'nın ana hattı düzensiz biçimindedir. Bu durum; Kürkcüoğlu (2015)'nin “Meydan çevresinde bulunan Yeni Cami ve Mısır Çarşısı köşeli ve düzgün yüzeyleri sayesinde meydanı tanımlanabilecek şekilde sınırlarken, yollar gibi diğer sınırlayıcı öğelerin geometrik yapısı ve fazlalığı nedeniyle tanımlı bir şekilde sınırlayamadığı için meydan bütüncül olarak serbest bir geometrik düzen içinde bulunmaktadır” ifadesini doğrulamaktadır. Düzensiz biçimlerinin oluşturduğu çeşitlilik, meydana bulunan kusurların kapatılmasını sağlamaktadır.

Mekânsal açıklık/kapalılık

Eminönü Meydanı'nın bir tarafı tarihi yapılar ile çevriliyken diğer bir tarafı Marmara Denizi ve yollar ile çevrili durumdadır. Bu nedenle meydan, mekân açıklık/kapalılık parametresine göre yarı açık mekân olma özelliği taşımaktadır. Meydanın yarı açık mekân yani kısmen kapalı olan mekân olması, Taşçı (2014)'nin "Meydan; çevresinde anıtsal, tarihi ya da estetik özellikte yapıların bulunduğu, kısmen kapalı olan mekânlardır" ifadesini ve Turgut (1999) tarafından bildirildiğine göre; Aslan (2006)'ın "Meydanların aktif olarak kullanılmasında, mekânsal kapalılık oldukça önemli bir parametredir" ifadesini doğrulamaktadır.

Eminönü Meydanı'nın yarı açık mekân olma özelliği; meydan kullanıcılarında deniz manzarasının olumlu etkisi sonucunda rahatlama hissini oluşturmakta ve geniş görüş açıları meydana getirmektedir. Ayrıca meydanın yarı açık mekân olması, meydan kullanıcılarında kuşatılmışlık hissini tam olarak oluşmamasına neden olmaktadır.

Özgünlük

Eminönü Meydanı'nın bulunduğu ilçe olan Fatih'in tarihçesi ile meydanda bulunan ve meydandaki odak noktası olarak sayılabilen Yeni Cami ve Mısır Çarşısı gibi tarihi yapılar meydana bir özgünlük kazandırmaktadır.

Eminönü Meydanı'nın özgün olması; meydanın bulunduğu kentin de kimlik kazanmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca meydanda bulunan ve odak noktası sayılabilen Yeni Cami ve Mısır Çarşısı gibi tarihi yapılar, Deniz (2004)'in "Odak noktaları cami minaresi, saat kulesi, anıt niteliği taşıyan yapılar ya da herhangi bir doğal öğede olabilmektedir" ifadesini doğrulamaktadır.

Çevre ile uyum

Eminönü Meydanı çevresinde bulunan tarihi doku ile uyumlu değildir.

Eminönü Meydanı'nın çevresindeki tarihi doku ile uyumlu olmaması kullanıcıların meydanı çevresiyle bir bütün olarak algılayamamasına ve tarihi dokunun daha ön plana çıkıp daha güçlü bir görsel etki oluşturamamasına neden olmaktadır.

Oran ve ölçek

Eminönü Meydanı'nda heykel, anıt, çeşme vb. gibi elemanlar bulunmamaktadır. Ancak meydan çevresinin bir bölümünde çeşitli yapılar yer almaktadır.

Eminönü Meydanı'nda heykel, anıt, çeşme vb. gibi elemanların bulunmaması meydan boyutlarını insan ölçeğine taşıyamadığı için meydan kullanıcılarının hem mekân içerisinde kendilerini güvende hissedebilmelerini hem de mekânı algılayabilmelerini sağlayamazken meydanın çevresinde yer alan yapılar bu durumu tam tersine çevirmektedir. Durak (2018)'in "Görüş mesafesi ile çevrede yer alan yapıların görülebilen yükseklikleri arasındaki ilişki kuşatılma hissini oluşturmaktadır" ifadesi bu durumu desteklemektedir. Yapıların gerek yükseklikleri gerekse süreklilikleri meydan kullanıcılarında bir sınırlama kuşatılma hissini oluşturmada ve mekânı net olarak algılayabildikleri için güven duygusu oluşturmaktadır.

Manzara ve kötü görüntülerin varlığı

Eminönü Meydanı'nın hemen karşısında manzara varlığı olarak Marmara Denizi bulunurken, meydanda herhangi bir kötü görüntü varlığı bulunmamaktadır.

Eminönü Meydanı'nın hemen karşısında bulunan Marmara Denizi; meydana oldukça güçlü bir manzara varlığı olarak etki etmektedir. Bu etkiler meydanın kullanım yoğunluğunun artması, meydanın görsel değerinin artması, meydan kullanıcılarında dinlendirici ve serinletici gibi etkiler oluşturmaktadır.

Sınırlayıcı elemanların varlığı

Eminönü Meydanı'nın bir kısmında sınırlayıcı eleman olarak binalar kullanılmıştır. Şekil 4.21.'de Eminönü Meydanı'nın bir kısmında kullanılan sınırlayıcı elemanlar gösterilmiştir.

Eminönü Meydanı'nın bir kısmında meydanı sınırlamak amacıyla kullanılan binaların meydanın şeklini net olarak belirtmemesi, Gültekin (1996)'in "Meydan sınırlayıcıları meydanın varlığını ortaya koymaktadır" ifadesi ile çelişmektedir. Ayrıca meydanı sınırlayan binalar olması, Aslan (2006)'in "Sınırlayıcı eleman olarak kullanılan binalar ve yüksek duvarlar geçirgen özellikte değildirler. Gerek görsel gerekse işlevsel yönden komple kapalı durumda olan bu yapıların, arkalarının görülmesi ve geçiş imkânının bulunması söz konusu değildir"

ifadesini doğrulamaktadır. Meydanın bir kısmını sınırlayan bu binaların bir süreklilik sağlamaları ve hem sade hem de uyum içinde olmaları meydanı kullanan kullanıcılar da olumsuz etki oluşturmazken, tarihi dokuyla uyumsuz olmaları meydanın görsel etkisinin azalmasına neden olmaktadır.

Şekil 4.21. Eminönü Meydanı'nda kullanılan sınırlayıcı elemanlar (Orijinal)

Bitkisel elemanların varlığı

Eminönü Meydanı'nda kullanılan bitki türlerinde çeşitlilik meydan boyutlarına göre azdır. Meydanda kullanılan bitkilerden bazıları; *Platanus orientalis* (Doğu çınarı), *Cupressus sp.* (Servi) vb. 'dir.

Şekil 4.22. . Eminönü Meydanı'nda bulunan bitkilerin genel görünüşleri (Orijinal)

Meydanda kullanılan bitkilerde çeşitliliğin olmaması meydanın görsel değerinin azalmasına, meydanın sadeleşmesine ve meydanda monotonluğun oluşmasına neden olurken, ağaç altı oturma alanlarında Çınar (*Platanus*) ağaçların kullanılması nedeniyle yazın bu alanlarda oturacak kullanıcılar için etkili bir gölge alanı oluşturacağından oldukça işlevsel özelliktedir. Bu durum Yıldızcı (1982) tarafından bildirildiğine göre; Önder ve Akınoğlu (2002)'nin “Bitki kompozisyonları dekoratif olurken aynı zamanda fonksiyonelde olmalıdır” ifadesini doğrulamaktadır. Şekil 4.22.'de meydanda bulunan ağaç altı oturma alanı gösterilmiştir.

Tarihi binalar ve sanatsal objelerin varlığı

Eminönü Meydanı'nda sanatsal obje bulunmamaktadır. Ancak sanatsal objeler gibi bulunduğu alanda odak noktası olarak sayılabilecek tarihi yapılar mevcuttur. Bu tarihi yapılar; Yeni Cami ve Mısır Çarşısı'dır. Meydan da Yeni Cami ve Mısır Çarşısı'nın bulunması, Taşçı (2014)'nin “Meydan; çevresinde anıtsal, tarihi ya da estetik özellikte yapıların bulunduğu, kısmen kapalı olan mekânlardır” ifadesini doğrulamaktadır.

Şekil 4.23.'te Yeni Cami ve Şekil 4.24.'te Mısır Çarşısı gösterilmiştir.

Eminönü Meydanı'nda sanatsal obje bulunmamasına rağmen sanatsal objeler gibi bulunduğu alanda odak noktası olarak sayılabilecek tarihi yapıların bulunması; meydan kullanıcılarını nirengi noktaları olarak etki altına alırken, kent tarihi ile sanatını topluma yansıtarak görsel uyumun oluşmasını da sağlamaktadır. Sağlanan bu uyum mekânın estetik kalitesini arttırmaktadır.

Şekil 4.23. Eminönü Meydanı'nda bulunan Yeni Cami (Orijinal)

Şekil 4.24. Eminönü Meydanı'nda bulunan Mısır Çarşısı (Orijinal)

Su öğelerinin varlığı

Eminönü Meydanı'nda süs havuzu, kuru havuz, çeşme vb. gibi herhangi bir su öğesi bulunmamaktadır. Ancak meydanın hemen karşısında Marmara Denizi yer almaktadır.

Eminönü Meydanı'nda herhangi bir su öğesinin bulunmaması; meydan kullanıcılarında dinlendirici ve serinletici özelliklerin oluşmamasına neden olurken, meydanın karşısında Marmara Denizi'nin yer alması meydan kullanıcıları için oldukça güçlü bir görsel etki oluşmasını sağlamaktadır. Bu durum Sözer (2002) tarafından bildirildiğine göre; Pekgöz (2020)'ün "Meydanlarda ve kentsel yeşil alanlarda yer alan su öğeleri, işitsel ve görsel

değerlerine ek olarak kullanıcılar için dinlendirici ve serinletici özelliklere sahip olup farklı formlarda olmaktadır” ifadesini doğrulamaktadır.

Kentsel donatı elemanlarının tasarımı

Eminönü Meydanı’nda kullanılan kentsel donatı elemanlarının tasarımı günlük hayatta sıklıkla karşılaşılabildiğimiz tasarımlardan oluşmaktadır. Şekil 4.25.’te Eminönü Meydanı’nda bulunan oturma alanı, Şekil 4.26.’da meydanda bulunan çöp kutusu, Şekil 4.27.’de meydanda bulunan atm alanı ve Şekil 4.28.’de meydanda bulunan yer altı çöp konteyneri gösterilmiştir.

Şekil 4.25. Eminönü Meydanı’nda bulunan oturma alanı (Orijinal)

Şekil 4.26. Eminönü Meydanı’nda bulunan çöp kutusu (Orijinal)

Şekil 4.27. Eminönü Meydanı'nda bulunan atm alanı (Orijinal)

Şekil 4.28. Eminönü Meydanı'nda bulunan yer altı çöp konteyneri (Orijinal)

Eminönü Meydanı'nda kullanılan oturma birimlerinde alışılmış tasarımların kullanılması; Durak (2018)'in "Meydan mekânının tasarımına ya da temasına uygun seçilen oturma birimleri mekânı aktif hale getirebilecek önemli öğelerden biridir" ifadesi ile çelişmektedir. Kullanılan kentsel donatı elemanlarının tümünün alışılmış tasarımlara sahip olması; meydana maliyet yönünden katkı sağlarken meydan kullanıcılarının ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Ayrıca oturma alanı olarak amfinin kullanılması meydana bir farklılık katıp kullanıcıların ilgisini çekerken, yine oturma alanı olarak kullanılan ağaç altı oturma bankı ise ortasında bulunan ağaçlar sayesinde kullanıcılara gölge ortamı oluşturup yaz aylarında serinletici etkiler oluşturmaktadır.

Kürkçüoğlu (2015)'nin ‘‘Meydanda bulunan kentsel donatı elemanlarının konumu ve yoğunluğu Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda ki gibi bir düzenlilik göstermemektedir’’ ifadesini doğrulamaktadır.

Kentsel donatı elemanlarının vandalizm durumu

Eminönü Meydanı'nda kullanılan kentsel donatı elemanlarından olan  p kutusu ve otopark sınırlayıcı metal bariyerde vandalizm durumu bulunmaktadır. Şekil 4.29.'da meydanda bulunan vandalizme uğramış  p kutusu ve Şekil 4.30.'da meydanda bulunan vandalizme uğramış otopark sınırlayıcı bariyer gösterilmiştir.

Şekil 4.29. Eminönü Meydanı'nda bulunan vandalizme uğramış  p kutusu (Orijinal)

Şekil 4.30. Eminönü Meydanı'nda bulunan vandalizme uğramış otopark sınırlayıcı bariyer (Orijinal)

Eminönü Meydanı'nda kullanılan kentsel donatı elemanlarında vandalizm durumunun bulunması; meydanın görsel etkisinin bozulmasına ve kullanıcılarda doğrudan ya da dolaylı olarak fiziksel ya da ruhsal açıdan olumsuz etkiler oluşmasına neden olurken meydana maliyet yönünden de olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Bu durum, Göncü (2007)'nin "Çevreyi olumsuz yönde etkileyen bu davranış bozukluğu kent kimliği üzerinde de oldukça büyük olumsuz etkiler bırakmaktadır" ifadesini doğrulamaktadır.

Yer döşemeleri, seviye farklılıkları ve alt bölgeler

Eminönü Meydanı'nın tümünde renk ve şekil olarak birbirinden farklı iki çeşit yer döşemesi kullanılmıştır. Ayrıca meydana bulunan merdivenler ve amfi sayesinde alanda seviye farklılıkları oluşturulmuştur. Seviye farklılıklarının oluşturulduğu bu alanlarda meydana kullanılan yer döşemelerine ek olarak bir çeşit daha döşeme kullanılmıştır. Şekil 4.31.'de Eminönü Meydanı'nda kullanılan döşeme çeşidi ve meydana merdiven ile oluşturulan seviye farklılığı, Şekil 4.32.'de ise Eminönü Meydanı'nda amfi ile oluşturulan seviye farklılığı gösterilmiştir.

Şekil 4.31. Eminönü Meydanı'nda kullanılan döşeme çeşidi ve meydana merdiven ile oluşturulan seviye farklılığı (Orijinal)

Şekil 4.32. Eminönü Meydanı'nda amfi ile oluşturulan seviye farklılığı (Orijinal)

Eminönü Meydanı'nda kullanılan yer döşemeleri; döşemelerin kullanıldığı alan ile uyumunu sağlamak ve çevresindeki diğer öğeler ile de bir bütünlük oluşturmaktadır. Ayrıca meydana merdivenler ile oluşturulan seviye farklılığı sonucu üst kotta kalan alanın kullanım amacının alt kottaki alandan farklı olması bu seviye farklılığını işlevsel hale getirir. Bu seviye farklılığı meydan kullanıcıları için meydana çekici bir özellik katılmasını ve mekân kullanımının artmasını da sağlamaktadır. Amfi ile oluşturulan seviye farklılığı ise meydana kullanan kullanıcıların dinlenme ihtiyacını karşılarken, meydana da görsel olarak olumlu bir etki oluşturmaktadır.

4.2.2. Eminönü Meydanı'nın İşlevsel Özellikler Bakımından Analizi

Çizelge 3.4'te verilen meydanların görsel ve işlevsel özelliklerine ilişkin parametrelerden işlevsel özellikler, Eminönü Meydanı için aşağıda tek tek ele alınarak analiz edilmiş, kent kimliği üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur.

İşlevsel meydan kullanımı

Eminönü Meydanı'nda bulunan aktivite çeşitliliği oldukça az durumdadır. Meydan çoğunlukla sert zemin olarak düzenlenmiştir. Şekil 4.33.'te Bakırköy Cumhuriyet Meydanı aktivite kullanım diyagramı gösterilmiştir.

Şekil 4.33. Eminönü Meydanı aktivite kullanım diyagramı (Google earth pro uygulamasından yararlanılarak hazırlanmıştır)

Meydanın genelinde kullanılan sert zeminin çoğunlukta olması meydan kullanıcılarında olumsuz etkiler oluşmasına ve meydandaki aktivite çeşitliliğinin az olması ise meydan kullanıcılarının meydanı ilgi çekici bulmamasına neden olmaktadır. Meydanda az olmasına rağmen bir aktivite çeşitliliğinin olması ise, Türkün Dostoğlu (2007)'nin “Kentteki tüm kullanıcıların eşit şekilde kullanım imkânına sahip olduğu meydanlar, farklı etkinliklerin bir arada yapılabildiği geniş bir ortam oluşturmaktadır” ifadesini doğrulamaktadır.

Kürkçüoğlu (2015)'nin “Eminönü Meydanı büyüklük ve kullanım oranına göre, İstanbul ilinin büyük bir bölümünde hem etkili bir çekim merkezi hem de toplanma-dağılıma alanıdır” ifadesini doğrulamaktadır.

Kürkçüoğlu (2015)'nin “Mekânsal ve işlevsel alan kullanımına göre, meydanın alışveriş amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise meydandaki işlevlerin diğer kullanım amaçlarına oranla daha kısıtlı olmasıdır” ifadesini doğrulamaktadır.

Kullanıma uygunluk

Eminönü Meydanı'nın neredeyse tümünün düz alan olması meydanı tüm kullanıcılar için kullanılabilir hale getirmektedir.

Meydanın neredeyse tümünün düz alan olması meydanın tüm kullanıcılar için kullanılabilir olmasını sağlarken, meydanda bulunan seviye farklılıklarının yalnızca merdiven

ve amfiler ile çözülmesi hem engelli bireyler hem de bebek arabalı bireyler için oldukça dezavantaj sağladığı için bu kullanıcılara göre bu bölümü işlevsiz hale getirmektedir.

Erişilebilirlik

Eminönü Meydanı'nın bir bölümü tamamen kamu yollarına açık durumdadır. Şekil 4.34.'te Eminönü Meydanı ve erişim durumu gösterilmiştir. Ayrıca tramvay durağı, otobüs durağı, feribot alanı, vapur alanı ve otopark alanları gibi taşıt trafiği ile ilişkili alanların meydanla en kısa mesafeli olan bağlantıları bulunmaktadır.

Şekil 4.34. Eminönü Meydanı ve erişim durumu (URL27)

Meydanın bir bölümünün tamamen kamu yollarına açık durumda olması, Bağbaşı (2010)'nın “Aktif bir meydanın, bir ya da iki tarafı kesinlikle kamu yollarına açık olmalıdır. Oradan geçen kullanıcılar meydanı yolun devamı olarak düşünmeli ve meydana uğramak istemelidir” ifadesini doğrulamaktadır. Ayrıca oradan geçen kullanıcıların meydanı yol ile bir bütün olarak düşünmesini sağlayarak, kullanıcılarda meydana uğrama isteği oluşturmaktadır. Bu istek sayesinde meydan aktif bir meydan haline gelmektedir. Bunun yanı sıra meydana olan ulaşımın çeşitli alternatifler ile sağlanabiliyor olması da meydan yoğunluğun artmasını sağlamaktadır.

Çevre ile ilişki

Eminönü Meydanı'nın yarısı oldukça yoğun olarak kullanılan ticaret alanlarıyla, diğer yarısı ise doğrudan kamu yollarıyla çevrili durumdadır.

Bu durum; meydanın kullanım yoğunluğunun artmasını sağlamaktadır. Meydan kullanımının yoğun olması sonucunda kullanıcıların hem birbirleriyle hem de çevreleriyle iletişim halinde olmaları, Türkün Dostoğlu (2007)'nin "Meydanlar, kent halkı ile kente bir süreliğine uğrayan kişilerin birbirleriyle ve kent ile iletişimde olmasına katkı sağlamaktadır" ifadesini doğrulamaktadır.

Yaya sirkülasyonu

Eminönü Meydanı'nın büyük bir bölümü sert zeminden oluştuğu için yaya sirkülasyonu bir aks boyunca devam etmemektedir. Sert zeminin tümü yaya sirkülasyonunu sağlamaktadır. Ayrıca meydan genel olarak, engelli kullanıcıların kullanımına da uygun durumdadır. Bu durum, Durak (2018)'in "Hareket olanakları kısıtlı olan engelli insanlar için, kimsenin yardımı olmadan hareket edebilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır" ifadesini doğrulamaktadır.

Meydandaki yaya sirkülasyonu dar bir aks yerine geniş bir düz alan ile sağlandığı için meydanı kullanan kullanıcıların meydan içerisinde belirli bir sınıra bağlı kalmadan, rahat bir şekilde hareket etmesini sağlamaktadır. Ancak yaya sirkülasyonunun meydandaki aktivite çeşitliliğinin azlığı nedeni ile farklı aktivelere yönelememesi, meydan kullanıcılarının meydanı yeteri kadar ilgi çekici bulmamalarına neden olmaktadır. Meydan da sergi alanı, sanat alanı, satış birimleri alanı, kütüphane alanı, yeme-içme alanı, oyun alanı, spor alanı, toplanma alanı, gösteri alanı, kuru havuz alanı, süs havuzu alanı gibi alanlar oluşturulduğunda yaya sirkülasyonu farklı aktivelere yönelip meydan kullanıcılarının meydanı ilgi çekici bulmalarını sağlayacağı için oldukça işlevsel bir hal alacaktır. Meydanın neredeyse tümünün düz bir alanda olması ise yediden yetmişe tüm meydan kullanıcıları için ve özellikle engelli bireyler için konfor sağlamaktadır. Ancak meydanda bulunan seviye farklılıklarının yalnızca merdiven ve amfiler ile çözülmesi hem engelli bireyler hem de bebek arabalı bireyler için oldukça dezavantaj sağladığı için bu kullanıcılara göre bu bölümü işlevsiz hale getirmektedir.

Otopark varlığı

Eminönü Meydanı'na yakın konumda toplam dokuz farklı otopark alanı bulunmaktadır. Bu otopark alanlarından meydana en yakın olanının uzaklığı 151 metre ve en uzak olanının uzaklığı ise 487 metredir. Şekil 4.35.'te Eminönü Meydanı'na yakın konumda bulunan otopark alanları gösterilmiştir.

Şekil 4.35. Eminönü Meydanı'na yakın konumda bulunan otopark alanları (Google earth pro uygulamasından yararlanılarak hazırlanmıştır)

Meydana yakın bir konumda otopark alanlarının bulunması; aracı olan kullanıcılarında meydanı tercih etmelerini sağlayarak meydanın yoğun olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Ayrıca meydana gelecek araçlı kullanıcılar içinde avantaj sağlayan bir ortam oluşturmaktadır.

Kentsel donatı elemanlarının yeterliliği

Eminönü Meydanı'nda bulunan kentsel donatı elemanları sayı ve işlevsel yönleri göre yeterli durumdadır.

Meydanda bulunan kentsel donatı elemanlarının yeterli durumda olması; meydan kullanıcılarının tüm ihtiyaçlarına cevap verilmesini ve meydan kullanıcıları için rahat bir ortam oluşmasını sağlamaktadır. Bu durum, Önder ve Aklanoğlu (2002)'nin "Meydanlarda kullanılan oturma elemanları, aydınlatma elemanları, sanatsal objeler, su öğeleri gibi donatı elemanlarının; kullanılacakları yerlerin, sayılarının, renklerinin, formlarının, tasarımlarının konumlandırılacakları mekânın çevresiyle ve birbirleriyle hem uygun hem de uyumlu olması gerekmektedir" ifadesini doğrulamaktadır.

Kentsel donatı elemanlarının malzeme dayanıklılığı

Eminönü Meydanı'nda bulunan kentsel donatı elemanlarının yapımında dayanıklı malzemeler kullanılmıştır.

Meydanda bulunan kentsel donatı elemanlarının yapımında kullanılan malzemelerin dayanıklı olması; meydanın dört mevsim boyunca en konforlu şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Ayrıca kullanılan malzemelerin dayanıklı olması yani çabuk zarar görmemesi, kentsel donatı elemanlarının sık sık değişmemesini sağladığı için meydana maddi yönden olumsuz bir etki oluşturmamaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İmar Ve Şehircilik Daire Başkanlığı, Şehir Planlama Müdürlüğü (2010)'nün yaptığı İstanbul Meydanları isimli çalışmada; kentsel simge odaklı meydanlar kategorisinde değerlendirmeye alınan on bir meydandan biri olan Eminönü Meydanı, en yüksek üçüncü puanı almıştır. Eminönü Meydanı'nın hem İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yaptığı çalışmadan hem de yapılan bu tez çalışmasından bulunduğu kentin simgesi olma özelliği taşıyan bir meydan olduğu görülmektedir. Bulduğu kenti simgeleyen meydan, kent kimliğine olumlu etkiler bırakmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve Eminönü Meydanı'nın kent kimliğini etkileyen görsel ve işlevsel özelliklerine ilişkin belirlenen parametrelere göre yapılan analiz sonuçları Çizelge 5.1.'de karşılaştırılarak gösterilmiştir.

Çizelge 5.1. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve Eminönü Meydanı'nın karşılaştırılması

	BAKIRKÖY CUMHURİYET MEYDANI	EMİNÖNÜ MEYDANI
Meydan tarihi	✗	✓
Meydan türü ve büyüklüğü	Kapalı Büyüklüğü 5.031 m ² 'dir.	Amorf Büyüklüğü 16.659 m ² 'dir.
Mekânsal açıklık/kapalılık	Kapalı	Yarı açık
Özgünlük	✓	✓
Çevre ile uyum	✓	✗
Oran ve ölçek	✓	✗
Manzara ve kötü görüntülerin varlığı	Manzara ✗ Kötü görüntü ✗	Manzara ✓ Kötü görüntü ✗
Sınırlayıcı elemanların varlığı	✓	✓
Bitkisel elemanların varlığı	✓	✓
Tarihi binalar ve sanatsal objelerin varlığı	✓	✓
Su öğelerinin varlığı	✓	✓
Kentsel donatı elemanlarında tasarım çeşitliliği	✗	✗
Kentsel donatı elemanlarında vandalizm	✗	✓
Yer döşemeleri, seviye farklılıkları ve alt bölgeler	✓	✓

İŞLEVSEL ÖZELLİKLER	İşlevsel meydan kullanımı	✘	✘
	Kullanıma uygunluk	✔	✔
	Erişilebilirlik	✔	✔
	Çevre ile ilişki	✔	✔
	Yaya sirkülasyonu	✔	✔
	Otopark varlığı	✔	✔
	Kentsel donatı elemanlarında yeterlilik	✔	✔
	Kentsel donatı elemanlarında kullanılan malzemelerde dayanıklılık	✔	✔

✔:Var. ✘:Yok.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı için yapılan analizler sonucunda meydanın tarihi bir geçmişe sahip olmadığı halde bulunduğu ilçenin güçlü tarihinden etkilendiği anlaşılmıştır. Meydanın; meydan türü bakımından kapalı, mekânsal açıklık/kapalılık parametresine göre kapalı ve meydan büyüklüğü bakımından Eminönü Meydanı'na oranla daha küçük bir meydan olduğu görülmüştür. Meydan; özgün, çevre ile uyumlu, oran ve ölçek bakımından yeterli bulunmuştur. Meydanda sınırlayıcı elemanların, bitkisel elemanların, sanatsal öğelerin, su öğelerinin, yer döşemeleri seviye farklılıkları ve alt bölgelerin bulunması meydanın daha canlı ve aktif bir hale gelmesini sağlamıştır. Meydanda manzara varlığının bulunmaması olumsuz bir etki oluştururken, kötü görüntü bulunmaması ise olumsuz bir etki oluşmasına engel olmuştur. Meydanda kullanılan kentsel donatı elemanlarında tasarım çeşitliliğinin olmaması ve işlevsel meydan kullanımının kullanıcılar için yeterli olmaması meydanın kullanıcılar için ilgi çekiciliğinin azalmasına neden olmuştur. Meydanın kullanıma uygunluğu, erişilebilirliği, çevre ile ilişkisi, yaya sirkülasyonu, otopark varlığı, meydanda kullanılan kentsel donatı elemanlarında yeterlilik ve bu donatı elemanlarında kullanılan malzemelerde dayanıklılık ise meydan aktifliğinin olumlu yönde etkilenmesine katkıda bulunmuştur. Kentsel donatı elemanlarının hiç birinde bir vandalizm durumunun görülmemesi ise meydanın kullanıcılar üzerindeki görsel etkisinin bozulmamasını sağlamıştır.

Eminönü Meydanı için yapılan analizler sonucunda meydanın hem tarihi bir geçmişe sahip olduğu hem de bulunduğu ilçenin güçlü tarihinden etkilendiği anlaşılmıştır. Meydanın; meydan türü bakımından amorf, mekânsal açıklık/kapalılık parametresine göre yarı açık ve

meydan büyüklüğü bakımından Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na oranla daha büyük bir meydan olduğu görülmüştür. Meydan özgünlük bakımından yeterli bulunurken çevre ile uyum, oran ve ölçek bakımından yetersiz bulunmuştur. Meydanda sınırlayıcı elemanların, bitkisel elemanların, sanatsal öğelerin, su öğelerinin varlığının yanı sıra yer döşemeleri seviye farklılıkları ve alt bölgelerin de var olması meydanı daha canlı ve aktif bir hale getirmiştir. Meydanda manzara varlığının bulunması olumlu bir etki oluştururken, kötü görüntü bulunmaması ise olumsuz bir etki oluşmasına engel olmuştur. Meydanın işlevsel olarak yeterli kullanılmaması ve meydanda kullanılan kentsel donatı elemanlarında tasarım çeşitliliğinin olmaması kullanıcılar için meydanın ilgi çekiciliğinin azalmasına neden olmuştur. Meydanın; kullanıma uygunluk, erişilebilirlik, çevre ile ilişki, yaya sirkülasyonu, otopark varlığı, meydanda kullanılan kentsel donatı elemanlarında yeterlilik ve bu donatı elemanlarında kullanılan malzemelerde dayanıklılık parametrelerini sağlaması ise meydan aktifliğinin olumlu yönde etkilenmesini sağlamıştır. Kentsel donatı elemanlarının bazılarında vandalizm durumunun görülmesi ise meydanın kullanıcılar üzerindeki görsel etkisinin bozulmasına neden olmuştur.

Her iki meydanın karşılaştırılması yapıldığında; meydan tarihi, meydan türü ve büyüklüğü, mekânsal açıklık/kapalılık, çevre ile uyum, oran ve ölçek, manzara varlığı, kentsel donatı elemanlarında vandalizm parametrelerinin iki meydan arasındaki temel farklılığı oluşturduğu görülmüş ve bu parametreler dışındaki tüm parametrelerin her iki meydan içinde ortak özellikleri oluşturduğu anlaşılmıştır.

Kent kimliğini ve meydanı oluşturan unsurlara göre hazırlanan parametrelere göre yapılan analizler sonucunda ise; parametrelerin çoğunu sağlamaları nedeniyle Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve Eminönü Meydanı'nın bulunduğu kente ve kent kimliğine olumlu katkı sağladığı görüşüne varılmıştır.

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın bulunduğu kente ve kent kimliğine sağladığı olumlu etkinin artırılabilmesi için gereken öneriler aşağıda verilmiştir.

- Meydanda bulunan iki kademeli ve kaskatlı süs havuzunun bakımı yapılıp, fışkiyeleri çalıştırılıp, süs havuzunun içerisi su ile doldurulabilir.
- Meydanda kullanılan alışılmış kentsel donatı elemanları farklı tasarımlarda özel olarak yapılmış kentsel donatı elemanlarıyla değiştirilebilir.
- Meydanın kullanımı daha işlevsel hale getirilebilir.

- Meydana farklı alan kullanımları eklenebilir.

Eminönü Meydanı'nın bulunduğu kente ve kent kimliğine sağladığı olumlu etkinin artırılabilmesi için gereken öneriler aşağıda verilmiştir.

- Meydan çevresi ile uyumlu bir şekilde düşünülüp, tasarımında değişikliğe gidilebilir.
- Meydanda oran ve ölçeği sağlayacak heykel, anıt gibi sanatsal öğeler ya da çeşme, süs havuzu gibi su öğeleri kullanılabilir.
- Kullanılan alışılmış kentsel donatı elemanları farklı tasarımlarda özel olarak yapılmış kentsel donatı elemanlarıyla değiştirilebilir.
- Vandalizme uğramış olan kentsel donatı elemanları yenileri ile değiştirilebilir.
- Aydınlatmanın yeterli olmadığı ortamların vandal davranışlar sergileyen bireyler için uygun bir ortam oluşturduğu bilindiği için bu davranışları önlemek adına meydanda bulunan aydınlatma elemanlarının sayısı artırılabilir.
- Meydanın kullanımı daha işlevsel hale getirilebilir.
- Meydana sergi alanı, sanat alanı, satış birimleri alanı, amfi alanı, kütüphane alanı, yeme-içme alanı, oyun alanı, spor alanı, toplanma alanı, gösteri alanı, kuru havuz alanı, süs havuzu alanı gibi farklı alan kullanımları eklenebilir.

KAYNAKLAR

- Acarlı, B. (2017). Geçmişten Günümüze Taksim Meydanı'nın İstanbul Kent Kimliği Üzerine Etkisinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Ağar, K. (2019). Develi Kent Meydanının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi Ve Bir Tasarım Önerisi. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Arabulan, S. (2008). Yer/Mekân Kimliğinin Değişimi: Mezitbey Hamamı Ve Yakın Çevresi Alan Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Anabilim Dalı.
- Aslan, S. (2006). Anıt Ve Meydanlarda Oran Ve Ölçek Kavramları Taksim Cumhuriyet Anıtı İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Ayhan, F. (2019). Eğitim Coğrafyası Açısından Bir Karşılaştırma: Bakırköy Ve Sultangazi İlçeleri. Rating Academy. *Journal of Awareness*, 4(3), 305-320.
- Aykurt, A. S. (2010). Planlama Ve Uygulama Süreçlerinde Kent Meydanları: Antalya Cumhuriyet Ve Konyaaltı Kent Meydanlarında Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Bağbaşı, G. (2010). İstanbul Kent Meydanlarının Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi: Sultanahmet, Beyazıt, Taksim, Beşiktaş, Ortaköy Meydanı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Bekar, M. and İsmailoğlu, S. (2018). Symbol (Ized) Town Squares. *The Journal of International Social Research*, 11(61), 437-443.
- Birlik, S. (2006). Tarihi Çevrelerde Kentsel Kimlik-Değişiminin Eşik Analizi: Trabzon'da Bir Deneme. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Anabilim Dalı.
- Calakovic, E. (2019). Cumhuriyet Öncesi Bakırköy'de Kentsel Yerleşimin Tarihsel Süreci. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Anabilim Dalı.
- Çakılcıoğlu, M. ve ark. 2010. İstanbul Meydanları. Kent Genelindeki Önemli Meydanların ve Plan Kararları Doğrultusunda Belirlenen Öneri Meydanların Değerlendirilmesi. İstanbul

Büyükşehir Belediyesi. İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı. Şehir Planlama Müdürlüğü. Bildiri Özeti. Erişim adresi: [Microsoft Word - KAPAK.doc \(skb.gov.tr\)](#) Erişim tarihi: 9 Kasım 2021.

Çavdarlı, A. (2019). Kültürel Miras Ve Kent Kimliği Açısından “Isparta Tarihi Kent Meydanı Tasarımı”. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

Çınar Altınçekiç, S. (2000). İstanbul Metropolü’nde Meydanların Rekreatif İşlev Yönünden Önemi Üzerine Araştırmalar. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

Çöl, Ş. (1998). Kentlerimizde Kimlik Sorunu Ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi. Doktora Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Şehir Ve Bölge Planlama Bölümü. Kentsel Tasarım Dalı.

Demir, C. (2006). Kent Kimliği Geliştirme Sürecinde Mekânsal Model Tasarımı Ve Kent Plancılarının Rolü. Planlama 2006/3. Erişim adresi: [d0871f0806eae32_ek.pdf \(spo.org.tr\)](#) Erişim tarihi: 9 Kasım 2021.

Demirel, T. (2008). Kent Meydanları Yer Seçimine Metodolojik Bir Yaklaşım: Adana Kenti Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

Deniz, K. (2004). Konya’da Farklı Üç Kentsel Mekânda Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Şehir Ve Bölge Planlama Anabilim Dalı.

Durak, H. B. (2018). Tarihi Kent Meydanları Ve Donatılarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi; Sultanahmet Meydanı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

Göncü, N. (2007). Kent Öğelerinin Kent Kimliği Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Endüstri Ürünleri Tasarımı Anasanat Dalı.

Gültekin, H. (1996). İstanbul’da Meydanların Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

Güneş, M. (2017). Yeşil Altyapı Kapsamında Yeşil Ağ Planı Ve Kent Kimliği Etkileşiminin İrdelenmesi: Ankara Cumhuriyet Dönemi Sınırı Örneği. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

- Işık, A. N. (2013). Meydan Mekânlarının Malatya Örneğinde İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Kentsel Sistemler Ve Ulaştırma Yönetimi Anabilim Dalı.
- İBB. (2020a). Bahçelievler-Bakırköy-Güngören-Zeytinburnu Heyelan Farkındalık Kitapçığı. Erişim adresi: [Bahçelievler-Bakırköy-Güngören-Zeytinburnu Heyelan Farkındalık Kitapçığı | Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü \(ibb.istanbul\)](#) Erişim tarihi: 9 Kasım 2021.
- İBB. (2020b). Beşiktaş-Beyoğlu-Fatih-Kağıthane-Şişli Heyelan Farkındalık Kitapçığı. Erişim adresi: [Beşiktaş-Beyoğlu-Fatih-Kağıthane-Şişli Heyelan Farkındalık Kitapçığı | Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü \(ibb.istanbul\)](#) Erişim tarihi: 9 Kasım 2021.
- İlgar, E. (2008). Kent Kimliği Ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Anabilim Dalı.
- İnceoğlu, M. ve Aytuğ, A. (2009). Kentsel Mekânda Kalite Kavramı. Yıldız Teknik Üniversitesi. Mimarlık Fakültesi. *Megaron*, 4(3), 131-146.
- Karabacak, R. (2019). Bakırköy İlçesinin Coğrafi Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Coğrafya Anabilim Dalı.
- Karagüler, S. ve Korgavuş, B. (2014). Kent Kimliğinin Kent Peyzajı Üzerinde Oluşturduğu Etkiler, Silüetler, Görünümler Ve Dengeleri. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(2), 203-212.
- Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 373-392.
- Kır, İ. (2009). Kent Meydanlarının Kent Kimliği Üzerine Etkileri; İzmir Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Kürkçüoğlu, İ. Eren. (2015). Kentsel Dokuda Yaya Hareketlerinin Mekânsal Ve Psikolojik Etki Değerlendirmesi. Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Şehir Ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı.
- Oğurlu, İ. (2014). Çevre-Kent İmajı-Kent Kimliği-Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, (26), 275-293.

- Önder, S. ve Aklanoğlu, F. (2002). Kentsel Açık Mekân Olarak Meydanların İrdelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 16(29), 96-106.
- Özbey, D. (2020). Kıyı Alanlarının Kent Kimliğine Olan Yansımaları: İzmir Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İzmir Demokrasi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Özdemir, Z. ve ark. (2014). Bir Metropolitan Buluşma Alanı Olarak Eminönü Meydanı'nın Değerlendirilmesi. 26. Uluslararası Yapı Ve Yaşam Kongresi: Kent Merkezini Yeniden Keşfetmek. Erişim adresi: <https://shortest.link/2KvF> Erişim tarihi: 9 Kasım 2021.
- Özer, M. N. ve Ayten, M. A. (2005). Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları. Planlama. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını. (3). Erişim adresi: <https://shortest.link/2KvK> Erişim tarihi: 9 Kasım 2021.
- Öztürk, Ö. (2007). Kentsel Kimlik Oluşumunda Güzel Sanatların Yeri: İzmir Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Pehlivan, G. (2018). Yenilenen Sakarya Demokrasi Meydanı'nın Kullanıcılar Üzerindeki Görsel Etkisinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Pekgöz, M. (2020). Kentsel Donatı Elemanlarının Modellenmesinde Kullanılan Bazı Bilgisayar Destekli Tasarım Programlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Sönmez, C. (2019). Çanakkale Kent Merkezi Örneğinde Kent Meydanlarının Mekânsal Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Suher, H., Ocakçı, M., Karabay Aytaç, H. and Ertekin, Ö. (2004). An Indicator of Sustainable Development: Urban Identity, A|Z ITU. *Journal of The Faculty of Architecture*, 1(2), 26-42.
- Şahin, G. (2018). Farklılaşan Sosyo-Ekonomik Yapının Meydanlardaki Kullanıcı Tercihi Ve Meydan Tasarımına Etkisinin Değerlendirilmesine Yönelik Yöntem Önerisi: Bursa Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Kentsel Tasarım Anabilim Dalı.
- Şişman, E. E. ve Yetim, L. (2004). Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi. *Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(1), 43-51.

- Taşçı, H. (2014). Şehir, Mekân, Meydan. Kaknüs Şehir Ve Mimarlık. Kaknüs Yayınları: 640. İnceleme-Araştırma Serisi: 72.
- Taşçıoğlu, S. (2018). Kent Kimliği Açısından Tarihi Çevre Koruma Ve Yenileme Çalışmalarının Değerlendirilmesinde Bir Model Önerisi. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Taşkın, N. (2019). Kentsel Kimliğe Etkileri Açısından Eskişehir Kent Meydanlarının Tarihsel Süreç İçerisinde İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Tırnakçı, A. (2020). Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Tarihi Kayseri Kent Meydanının (Cumhuriyet Meydanının) İrdelenmesi. *Turkish Journal of Forest Science*, 4(2), 314-332.
- Türkün Dostoğlu, N. (2007). Kentler Ve Meydanları. *Mimarlık Dergisi*, (334), 21.
- Uçkaç, L. (2006). Kentsel Tasarımın Kent Kimliği Üzerine Etkileri: Keçiören Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

- URL1.,** - 23 Şubat 2021-16:27.
[seyahat arşivleri | Atlas \(atlasdergisi.com\)](#)
- URL2.,** - 23 Şubat 2021-16:27.
[Amasya Gezi Rehberi - Gezitopya](#)
- URL3.,** - 23 Şubat 2021-16:51.
[Rize Çamlıhemşin Gezi yazısı planı rehberi örneği turları butik oteller \(gezi-yorum.net\)](#)
- URL4.,** - 23 Şubat 2021-16:51.
[Mardin/Midyat Resimleri Tarihi evler | islamforumlar.net - islami forum](#)
- URL5.,** - 24 Şubat 2021-17:28.
[peri bacaları ile ilgili görsel sonucu | Kapadokya, Turizm, Seyahat \(pinterest.com\)](#)
- URL6.,** - 24 Şubat 2021-18:03.
[İzmir Saat Kulesi 3 Boyutlu Duvar Kağıdı \(duvargiydir.com\)](#)
- URL7.,** - 24 Şubat 2021-18:21.
[Kırmızı Telefon Kulübesi – mimarabya \(wordpress.com\)](#)
- URL8.,** - 24 Şubat 2021-19:31.
<https://bilgihanem.com/ozgurluk-aniti-heykeli-hakkinda-bilgiler/>
- URL9.,** - 24 Şubat 2021-20:11.
[Rotterdam: Denizin Nefes Aldığı Şehir | e-MarineEducation.com \(e-marineeducation.com\)](#)
- URL10.,** - 24 Şubat 2021-20:38.
[Yanan konteynıra değiştirme talebi - Gölcük Postası Gazetesi ile doğru, tarafsız ve son dakika haberleri \(golcukpostasi.com\)](#)
- URL11.,** - 1 Mart 2021-22:46.
[Lucca Gezi Rehberi: 1 Günde Neler Yapılır? | OitheBlog](#)
- URL12.,** - 2 Mart 2021-01:04.
[Plaza del Torico / b720 | ArchDaily Perú](#)
- URL13.,** - 2 Mart 2021-01:32.
[GC7B98M Cumhuriyet Anıtı/Republic Monument-Virtual Reward \(Virtual Cache\) in Turkey created by haoral \(geocaching.com\)](#)
- URL14.,** - 2 Mart 2021-01:44.
[Paris Fountain France - Free photo on Pixabay](#)
- URL15.,** - 2 Mart 2021-01:55.
[Alman Çeşmesi Nerede ve Tarihi - Sultanahmet - Fatih / İstanbul \(gezilmesigerekenyerler.com\)](#)
- URL16.,** - 2 Mart 2021-02:06.
<https://www.abdpost.com/new-york-un-en-renkli-kosesi-times-meydani/20096/>
- URL17.,** - 5 Mart 2021-17:23.
https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Bakırköy_Özgürlük_Meydanı

URL18., - 8 Mart 2021-03:07.

https://www.nufusu.com/ilce/bakirkoy_istanbul-nufusu

URL19., - 8 Mart 2021-03:09.

<https://www.arkitera.com/proje/2-mansiyon-bakirkoy-cumhuriyet-ozgurluk-meydani-ve-yakin-cevresi-kentsel-tasarim-proje-yarismasi/>

URL20., - 8 Mart 2021-05:20.

<https://www.google.com.tr/amp/s/tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/istanbul/fatih-7419/%3famp=true>

URL21., - 8 Mart 2021-05:26.

<http://fatih.gov.tr/ekonomi>

URL22., - 8 Mart 2021-03:16.

https://www.nufusu.com/ilce/fatih_istanbul-nufusu

URL23., - 6 Nisan 2021-17:02.

[Bakırköy Belediyesi \(bakirkoy.bel.tr\)](http://bakirkoy.bel.tr)

URL24., - 8 Nisan 2021-17:03.

zamanmakinesi.ibb.gov.tr

URL25., - 16 Nisan 2021-16:28.

<https://www.dailymotion.com/video/x2onmwc>

URL26., - 23 Ağustos 2021-22:05.

<http://mimdap.org/2020/10/salacak-ve-bakirkoy-yarismalari-kent-hakkimiz-acisindan-dogru-mu/>

URL27., - 24 Ağustos 2021-12:25.

<https://istanbeautiful.com/tr/eminonu-sirkeci-istanbul/>